

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Jūratė DZINDZALIETIENĖ

**EKONOMIKOS MOKYMO ADMINISTRAVIMAS
LIETUVOS ŠVIETIMO SISTEMOJE**

Magistro darbas

Šiauliai, 2010

Santrauka

Jūratė Dzindzaliėtėnė

Ekonomikos mokymo administravimas Lietuvos švietimo sistemoje

Magistro darbas

Magistro darbe yra identifikuotos Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų ekonomikos dalyko mokymo problemos, išanalizuoti ir susisteminti įvairių Lietuvos ir užsienio autorių teoriniai ir praktiniai ekonomikos mokymo administravimo ypatumai. Išsamiai įvertinti Švietimo ir mokslo ministerijos reglamentuotų ekonomikos dalykui dokumentų analizė. Įvertinta šiandieninė Lietuvos mokyklos padėtis, išskiriami pagrindinės problemos su kuriomis susiduria švietimo institucijos administruodamos ekonomikos dalyką. Atlikta moksleivių anketinė apklausa, kurie mokosi ekonomiką mokyklose, studentų, kurie baigė mokyklas ir studijuoja ekonomiką tyrimas, kurio metu siekiama buvo ištirti ekonomikos mokymo kokybę. Taip pat interviu metodu buvo atliekama 5 ekspertų, ekonomikos mokytojų, analizė, bei pasirinktos gimnazijos dokumentų tyrimas. Patvirtinta suformuluota mokslinio tyrimo hipotezė, kad dėl nepakankamo ekonomikos mokymo Lietuvos mokyklose nepakankamai išugdomas abiturientų ekonominis raštingumas.

Summary

Jūratė Dzindzaliėtėnė

The administration of the studies of economics in Lithuanian system of education.

Master of science paper.

The problems of teaching the subject of economics in Lithuanian general education system are identified in this paper and the peculiarities of theoretical and practical economics teaching by different Lithuanian and foreign authors are analysed here. The analysis of economical documents of the Ministry of Education is fully evaluated as well as today's state of Lithuanian school and the problems which are faced by educational institutions while administrating the subject of economics . A quize for the students who study economics at schools and universities is fulfilled as it was tried to investigate the quality of teaching economics. With the help of the interview method the analysis of 5 experts and the teachers of economics was carried out as well as the investigation of the gymnasium documents. The hypothesis of the research is formulated where it is stated that because of the insfficient teaching of economics in Lithuanian schools there is insufficient literacy of economics among the school-leavers.

TURINYS

Santrauka	2
PAGRINDINIŲ SAŲVOKŲ SAŲAŠAS	4
PAVEIKSLŲ SAŲAŠAS.....	7
LENTELIŲ SAŲAŠAS	8
ĮVADAS	9
I. ŽINIŲ EKONOMIKOS SAMPRATA VISUOMENĖJE IR ŠVIETIME	14
1. 1 Ateities visuomenė – žinių visuomenė	14
1.11 Žinių visuomenės formavimo, vystymo ir kūrimo akcentai	17
1.2 Lietuvos švietimo sistemos ypatumai kuriant žinių visuomenę	23
1.21 Pagrindiniai ugdymo tikslai ir uždaviniai.....	27
1.3 Žinių ekonomikos samprata.....	30
1.31 Ekonominio mokymo, kaip pilietinio išprusimo raidos samprata	34
II. EKONOMIKOS MOKYMAS IR ADMINISTRAVIMAS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE	38
2.1 Ekonomikos dalyko samprata, uždaviniai ir tikslai	38
2.2 Ekonomikos dalyko mokymo pokyčiai per Nepriklausomos Lietuvos laikotarpį.....	42
2.31 Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategijos gairės	46
2.32 Ekonomikos dalyko standartai, jų pranašumas bendrojo lavinimo mokykloje	50
III. EKONOMIKOS MOKYMO PROCESO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ.....	54
3.1 Tyrimo metodologija	54
3.2 Demografinės tyrimo dalies duomenų interpretacija	56
3.3 Diagnostinės tyrimo dalies – SSGG pagrindinių teiginių administruojančių ekonomikos dalyką mokykloje duomenų analizė.....	78
3.4 Kokybinio tyrimo rezultatai.....	84
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	90
LITERATŪRA.....	95
PRIEDAI	100

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ SĄRAŠAS

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šaltiniais: Bagdavičius, A., Stankevičius, P., Lukoševičius, L. (1999). Ekonomikos terminai ir sąvokos. Vilnius: mokomasis žodynas. Interaktyvus [žiūrėta 2009-11-16] prieiga per internetą: <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas>

D

Destrukcija – kokios nors sandaros irimas arba ardymas.

E

Ekonomika – socialinis mokslas, tiriantis individų elgseną esant nuolatiniam gamybos faktorių trūkumui, tiesiogiai darantį įtaką produkcijai, paskirstymui ir vartojimui.

Ekonominis raštingumas – tai adekvatus amžiui asmens nuostatų, gebėjimų ir žinių lygis, leidžiantis jam orientuotis ekonominiame ir bendruomenės gyvenime, padedantis aktyviai ieškoti jame savo vietos. Ekonominis raštingumas, kaip sudedamoji socialinio raštingumo dalis, apima asmens: 1. vertybines nuostatas į veiklą, į jos organizavimą bei rezultatus; 2. protinius ir praktinius gebėjimus; 3. žinias, kurios leidžia orientuotis šiuolaikiniame ekonominiame gyvenime.

Ekonomikos programa dokumentas suskirstytas į 3 koncentrus: kokias žinias moksleiviai galėtų įgyti jau pradinėje mokykloje, kokias – pagrindinėje ir kokias – vidurinėje mokykloje (gimnazijoje). Reglamentuojamas tik minimalus (bazinis) žinių lygmuo.

Ekonomikos mokymo standartai – tai 20 kertinių ekonomikos sąvokų, kurių kiekvienos supratimas yra apibrėžiamas atskira dalimi. Standartuose atsispindi ekonomikos dalyko ugdymo uždaviniai, turinio struktūra, apimtis, tematika, moksleivių pasiekimų vertinimas. Kiekviena dalis turi trumpą įvadą – pagrindimą, kodėl bendruomenei yra svarbu, kad moksleiviai įgytų būtent tokių žinių ir gebėjimų. Žinios ir gebėjimai standartuose, kaip ir programoje, yra išdėstyti trimis koncentrais: pradinės, pagrindinės ir vidurinės mokyklos ir turi būti įgyjami pradedant žemesniuoju centru ir baigiant aukštesniuoju, t.y. jei moksleiviai nesimokė ekonomikos pradinėje ar pagrindinėje mokykloje, jie turėtų pirmiausia susipažinti su pradinės ar pagrindinės mokyklos koncentro sąvokomis.

G

Globalizacija – tai reiškinys, siejamas su demokratija, technologijomis, prekyba. Akivaizdu, kad globalizacija suteikia pilnas galimybes matyti, girdėti visą pasaulį nepaisant geografinės padėties, todėl žinios tampa vis labiau ir labiau prieinamos visiems ir visada, tik reikia sugebėti, mokėti tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis.

I-I

Internacionalizacija – kompiuterių programinės įrangos pritaikymas prie įvairių kalbų ir

kultūrinių aplinkybių. Geriau suvokiama ją lyginant su lokalizavimu. Abi sąvokos dažniausiai apibūdina globalizaciją, bet abu žodžiai turi daugiau bendrą reikšmę.

Informacinė visuomenė – atvira, išsilavinusi ir besimokanti visuomenė.

L

Lietuvos bendrojo lavinimo mokykla – savarankiška, demokratiškai organizuota, humanizmo principais ir bendrosiomis žmogaus vertybėmis savo gyvenimą grindžianti, apibrėžtų ugdymo tikslų siekianti mokinių, jų tėvų ir mokytojų bendruomenė.

P

Postindustrinė visuomenė (popramoninė visuomenė) – ekonominis visuomenės modelis, jos pagrindas trijų sektorių hipotezė, kurią pagrindė – Jean Fourastie.

R

Raštingumas yra „gebėjimas atpažinti, suprasti, interpretuoti, kurti, bendrauti, skaičiuoti ir naudoti atspausdintus bei parašytus duomenis įvairiose situacijose.

S

Standartas (angl. Standard – norma, pavyzdys) bendrąja prasme: norma, pavyzdys; sutartas, nustatytas matas, pagrindas: 1. standartizacijos dokumentas, nustatantis normas, taisykles ir reikalavimus produkcijai, metodams, sąvokoms, simboliams arba kt. objektams; 2. tipinis gaminys, atitinkantis tam tikras kokybės, chem. sudėties, fiz. savybių, mato, masės ir kt. sąlygas.

Š

Švietimas – veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti gebėjimus“

U

Ugdymas – socialinis reiškinys, asmenybę kuriantis žmonių bendravimas sąveikaujant su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis.

V

Verslumas – tai siekimas naujų idėjų, projektų įgyvendinimo t.y. sugebėjimas sėkmingai organizuoti ir valdyti savo gyvenimą bei verslą, tai mąstymas ir veikimas.

Visuomenė – tam tikroje teritorijoje gyvenančių asmenų visuma, socialinių santykių sankloda. Dar kitaip sociologijoje visuomenė yra vadinama sociumu.

Visuomenės raštingumas - tai procesas, kurio metu ugdomas gebėjimas kritiškai mąstyti, analizuoti, vertinti kritiškai situacijas. Informacinės visuomenės plėtra gvildinama įvairiais aspektais: moksliniu, technologiniu, politiniu, ekonominiu, kultūriniu ir kitais.

Ž

Žinia – pranešimas apie įvykius, reiškinius, reikalus, pasikeitimus, informacija, faktai ir duomenys grindžiami tiesa, kurią galima nustatyti atitinkamomis patikrinimo ir įrodymo

priemonėmis. Žinios – tai mokymosi ir įgūdžių, kuriuos individai naudoja sprendami problemas, visuma.

Žinių visuomenė - informacijos amžiuje gyvenanti visuomenė, sugebanti efektyviai disponuoti turima informacija, naudojanti naujausias informacines technologijas bei nuolat atnaujinanti savo žinias. Tai šiandien besikurianti ateities visuomenė

Žinių fragmentacija – kažko naudojimas neefektyviai, sumažintomis sąnaudomis ir pan.

Žmogiškasis kapitalas, žmogiškieji ištekliai - žmogiškieji „turtai“, ištekliai; ekonomikoje - esminis ekonomikos, ekonominės veiklos veiksnys. Žmogiškasis kapitalas, pasak prof. Juozo Bagdanavičiaus - vertingiausias šiuolaikinės visuomenės išteklius, svarbesnis už gamtos išteklius, materialinį turtą. Pasak D. Greison “būtent žmogiškasis kapitalas, o ne fabrikai, įrengimai ir gamybinės atsargos yra konkurencingumo, ekonominio augimo ir efektyvumo kertinis akmuo

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Trys žmonijos raidos bangos.....	15
2 pav. Žinių visuomenės formavimosi ir brendimo procesai.....	19
3 pav. Žinių įgijimo proceso plėtros kryptys.....	19
4 pav. Žinių visuomenės tendencijos.....	20
5 pav. Ugdymo turinys.....	26
6 pav. Sisteminiai ugdymo uždaviniai.....	29
7 pav. Ugdymo uždaviniai.....	29
8 pav. Bendrojo nacionalinio produkto šaltinių kaitos tendencijos informacinėje visuomenėje.....	32
9 pav. Strateginis planas.....	40
10 pav. Ugdymo sistema.....	42
11 pav. Kurioje mokslo srityje yra ugdoma ekonomika? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	60
12 pav. Kurioje mokslo srityje yra ugdoma ekonomika? (N=100, studentų pasiskirstymas).....	61
13 pav. „Ar mokėtės ekonomikos mokykloje?“ (N= 100, studentų pasiskirstymas).....	62
14 pav. Šaltiniai, kurie padeda ugdyti ekonomines žinias? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	63
15 pav. Šaltiniai, kurie padeda ugdyti ekonomines žinias?(N=100, studentų pasiskirstymas).....	64
16 pav. Savybės, kurios ugdomos ekonomikos pamokų metu? (N=100, studentų pasiskirstymas)..	67
17 pav. Savybės, kurios ugdomos ekonomikos pamokų metu? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	67
18 pav. „Koks ekonomikos pamokų statusas yra Lietuvoje lyginant su ES šalimis? (N=100, studentų pasiskirstymas).....	72
19 pav. Kodėl ekonomikos pamoka yra įtraukiama į bendrojo lavinimo programą?(N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	72
20 pav. Įvertinkite ekonominių žinių įsisavinimą, išmokimą per geografijos, istorijos pamokas. (N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	73
21 pav. Kokius vadovėlius naudojate pamokų metu? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	74
22 pav. Ar tenkina vadovėlių kokybė pamokų metu? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	74
23 pav. Kokių priemonių trūksta mokykloje, kad ekonomikos ugdymas taptų įdomesnis, naudingesnis?(N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	75
24 pav. Ar ekonomikos žinios pravers Jums ateityje, kuriant verslą, planuojant specialybę? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	76
25 pav. Kas yra ekonomika, kodėl reikia jos mokytis?(N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	76

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal lytį.....	57
2 lentelė Studentų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (N=100).....	57
3 lentelė Gimnazistų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (N=100).....	57
4 lentelė Kurioje ugdymo dalyje reikėtų pradėti mokytį ekonomikos dalyko? (N=200, skirstymas pagal lytis).....	58
5 lentelė Kurioje ugdymo dalyje reikėtų pradėti mokytį ekonomikos dalyko? (N=200, respondentų pasiskirstymas).....	58
6 lentelė Kurioje mokslo srityje yra ugdoma ekonomika?(N=200, respondentų pasiskirstymas)....	60
7 lentelė Ar švietimo sudaryta ekonomikos programa užtikrina ekonomikos mokymo pakankamą išugdymą bendrojo lavinimo mokyklose? (N=200, respondentų pasiskirstymas).....	62
8 lentelė „Per ekonomikos pamokas yra ugdoma“ (N=200, respondentų pasiskirstymas).....	65
9 lentelė Savybės, kurios ugdomos ekonomikos pamokų metu? (N=200, respondentų pasiskirstymas).....	66
10 lentelė Ekonomikos pamokų reikšmė ekonominio raštingumui ugdymui?(N=200, respondentų pasiskirstymas).....	68
11 lentelė Tikslai, kurių siekiama ekonomikos pamokų metu? (N=200, respondentų pasiskirstymas).....	69
12 lentelė Tikslai, kurių siekiama ekonomikos pamokų metu? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas).....	69
13 lentelė Tikslai, kurių siekiama ekonomikos pamokų metu? (N=100, studentų pasiskirstymas).....	70
14 lentelė Studentų argumentai, pagal pateiktą klausimą; „Kur su ekonominėmis situacijomis susiduriate dažniausiai?“.....	71
15 lentelė SSGG stiprybių pasiskirstymas.....	80
16 lentelė SSGG silpnybių pasiskirstymas.....	81
17 lentelė SSGG galimybių pasiskirstymas.....	83
18 lentelė SSGG grėsmių pasiskirstymas.....	84
19 lentelė Ekspertų pasiskirstymas pagal darbo stažą, specialybes, bei jų baigimo datas.....	86

ĮVADAS

*„Senovėje turtingiausios
buvo tos šalys,
kurių dosnesnė buvo gamta:
dabar turtingiausios tos -
kurių veiklesnis žmogus“
H.T.Boklis*

„Žmonės yra didžiausia Europos vertybė ir pagrindinis ES politikos tikslas. Investicijos į žmones ir aktyvios bei dinamiškos gerovės valstybės kūrimas bus pagrindinis dalykas užtikrinant Europos vietą žiniomis grįstoje ekonomikoje ir siekiant, kad šios naujos ekonomikos atsiradimas nepaštrintų tokių socialinių problemų kaip ekonominių rodiklių neigiamybės“ (*ištrauka iš Valstybės švietimo strategijos 2003-2012 metų Nuostatų*).

Lietuvos Respublika per visus Nepriklausomybės metus patyrė labai daug pokyčių pereinant iš planinės ekonomikos link laisvosios rinkos ir žinojimo ekonomikos. Tokie pokyčiai reikalavo didelio visuomenės suvokimo, kad kiekvieno asmens gerovė priklauso nuo asmeninės iniciatyvos ir sugebėjimo, o ne nuo valstybės paramos. Dar visai neseniai mokyklos programose pradėti vartoti žodžiai ekonomika, vadyba, ekonominis raštingumas, verslumas.

2009m. Lietuvos piliečiai minėjo Lietuvos paminėjimo rašytiniuose šaltiniuose 1000-metį. Ir Nepriklausomybės atkūrimo 19m. sukaktį. Nuo to laiko Lietuva patyrė daug ekonominių, socialinių, kultūrinių pokyčių. Be to Lietuva jau 5 metus yra ES narė, o tai suteikia žmonėms daugiau verslo veiklos krypties įsiliejant į konkurencinę rinką.

Taigi vienas iš dalykų, dėl ko yra svarbus ekonomikos raštingumas kiekvienam, yra gebėjimas integruotis į ekonominę sistemą. Be to šiandieninį žmogų jau nuo pat gimimo supa vis nauji iššūkiai ir darbai. Šiuolaikiniame pasaulyje toks kelias galimas tik vertinant žmones kaip brangiausią turtą ir deramai į jį investuojant, remiantis švietimu kaip esminiu bendros ateities kūrimo būdu. Todėl švietimas tolesnei krašto raidai įgyja ypatingos svarbos. Kaip pateikta „Lietuvos švietimo plėtotės strategijos, nuostatos, gairės“ (2003-2012m.) projekte, žmogus – pagrindinė šiandienos lietuvių visuomenę modernizuojanti jėga. Tik ja remiantis Lietuva gebės konkuruoti tarptautinėse bendrijose. Juk tik švietimas sergsti, kuria ir perduoda vertybes, kurios daro žmogaus gyvenimą prasmingą. Žmonės renkasi viską vadovaudamiesi savais kriterijais, ankstesne patirtimi, būsimais lūkesčiais, supranta, kad tik diskutuodami, nagrinėdami įvairias situacijas patys įsitikiname ir kartu turime galimybę lavintis, reikšti gebėjimus, ginti savo nuomonę, analizuoti ekonominius įvykius, daryti išvadas ir priimti sprendimus [47, p. 5]

Ar šiuo metu jaunoji karta ruošiamą gyventi rinkos ekonomikos konkurencingumo sąlygomis, ar tinkamai administruojamas ekonomikos mokymas Lietuvos mokyklose?

Ekonominis ugdymas valstybiniu lygiu buvo pradėtas diegti nuo 2000m. Kiekvienais metais, kaip pateikta Švietimo Mokslo Ministerijos, mokyklose vis daugėjo mokinių, pasirenkančių

ekonomikos pamokas, skaičius. Ir kaip pažymima ekonomikos strategijos (2004) apklausos ataskaitose, jog mokinių skaičius ateityje augs dėl dviejų priežasčių: pirma – visos mokyklos įves privalomą ekonomikos mokymą, antra priežastis yra ta, jog dalyko programa yra labai plati ir turint vieną savaitinę pamoką visavertis kurso išdėstymas per vienerius mokslo metus sunkiai įmanomas, todėl dalyko dėstymas bus tęsiamas ir kitose klasėse. Tačiau, kaip rodo praktika, Lietuvos mokyklose šiandien ekonomikos dalykas yra dėstomas 9 ar 10 klasėse vieną kartą per savaitę privalomai, o 11-12 klasėse pasirinktinai ir, deja, išlikusi ta pati viena savaitinė valanda. Todėl kyla klausimas, ar Lietuvos jaunuoliai, pabaigę vidurinę mokyklą, turės pakankamai ekonominių žinių ir ar mokės elgtis susidūrę su ekonominėmis situacijomis gyvenime?

Į šį klausimą galima atsakyti Švietimo ir mokslo viceministro Vaido Bacio žodžiais, kurie buvo pabrėžti jo straipsnyje: „Ekonomikos pamokos yra 34 valandas per metus. Tai tikrai negali paruošti jaunuolių savarankiškam gyvenimui bei nesuteikia jiems reikalingų finansinio raštingumo žinių. Juolab, kad šis dalykas užkraunamas mokytojams, kurie tiesiog turi mažesnę krūvį ir nebūtinai yra kvalifikuoti“¹. Visa tai parodo realią situaciją Lietuvos švietimo įstaigose, nepakankamumą, trūkumą pagrindinių dalykų administracinių veiksmų.

Vis daugiau Europoje diskutuojama apie tai, kaip švietimo sistema galėtų prisidėti prie krizės įveikimo. Daug žvilgsnių krypsta į švietimą – tarsi avangardą, nes tik nuo jo priklauso ateitis. Tačiau kaip Lietuvos žmonės gali prisidėti prie krizės įveikimo, jei esame vos ne devynioliktame amžiuje. Anot V. Bacio, „istorija pas mus – tik raitininkystė, ekonomika mokyklose, universitetuose – tik teorija, lietuvių kalbos pamokas gali ištikti J. Biliūno Brisiaus galas“.

Iki 2003m. buvo įgyvendinta nemažai priemonių, kurios kontroliavo ekonomikos dalyko dėstymą mokyklose. Didelę įtaką padarė ekonomikos mokymo programos ir standartų projekto parengimas ir skelbimas bendrojo lavinimo mokyklose. Šiuo projektu pradėta plačiai naudoti nuo 2002/2003 mokslo metų. Kitas iš svarbių dokumentų, kurį 2004-06-02 įsak. Nr. ĮSAK - 835 patvirtino Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos - „Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija“. Strategija pradėta naudoti 2004-2008m. LR programoje Nr. X – 43 skyrius „Ekonomika ir verslas“, kuris yra ekonomikos augimo pagrindas bei patrauklesnių sąlygų verslo plėtotė [26, p.54].

Taip pat yra priimta nemažai Seimo ir Vyriausybės teisės aktų (Seimo nutarimas „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategija“², Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo“³), kuriuose išreikštas valstybės siekis kurti žinių

¹ V. Bacys: mokyklose trūksta valstybinio ekonomikos egzamino. [interaktyvus][žiūrėta 2010-03-25]. prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/education/vbacys-mokyklose-truksta-valstybinio-ekonomikos-egzamino.d?id=30338181>

² LR Seimo Nutarimas. Dėl Valstybės ilgalaikės Raidos strategijos// Valstybės žinios.2002, Nr.3-5029 [interaktyvus], [žiūrėta 2009-11-20]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=193888

³ LR Vyriausybės Nutarimas. Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo//

visuomenę, bei įvardytos pagrindinės kūrimo kryptys.

Galima teigti, jog informacinė visuomenė, žinių ekonomika ir visą gyvenimą trunkantis mokymasis šiandien tampa vis svarbesni. Tai daro įtaką Europos valdžios institucijų ir švietimo organizacijų nuostatomis ir skatina plėsti švietimo bei mokymosi galimybes, kad švietimas ir mokymasis būtų prieinamas visiems visuomenės nariams.

Kitas aktualus ekonominio raštingumo plėtros aspektas mokykloje yra pedagogų profesinis pasiruošimas. Ekonomikos strategijoje pažymima, jog 2001m. dar labai nedaug mokytojų save įvardino kaip ekonomikos mokytojus (nors ekonomikos mokslas plito laipsniškai, tačiau nebuvo profesionaliai parengtų ekonomikos mokytojų - tik 7 proc. iš jų yra šio dalyko specialistai pagal išsilavinimą. Jau nuo 1992m. Vilniaus pedagoginiame universitete ruošiami mokytojai ir 2001m. išleista 37 ekonomikos ir verslo absolventų laida Edukologijos fakultetai pradėjo ruošti ekonomikos ir verslo pagrindų mokytojus. Ir nors ateinančių mokytojų pasirengimas išlieka panašus, apie 70 proc. yra įgiję ekonominį, inžinerinį išsilavinimą, tačiau nemaža dalis neturi pedagoginio išsilavinimo. Arba, kaip dažnai pasitaiko, ekonomikos dalyką dėsto kursus pabaigę informatikos, matematikos, geografijos ar kitų dalykų mokytojai). Kita problema, kad baigę ekonomikos ir verslo pedagoginį išsilavinimą tik keli studentai iš grupės baigusiujų pasirenka pedagogo darbą, dauguma pereina į verslo sektorių. Tai rodo švietimo nepatrauklumą, galbūt prastą pasiruošimą, talento neturėjimą ar kitas dideles problemas.

Magistro darbe analizuojamas ekonomikos dalyko statuso administravimas bendrojo lavinimo mokyklose, o prieš tai įvardinti faktai tik paryškina darbo *problemą* - Lietuvos mokymo įstaigose ekonomikos mokymo vaidmuo yra dar visai nedidelis, tačiau demokratinėje visuomenėje susiduriama su ekonomikos situacijomis kasdien. Todėl kokių kokybinių motyvacinių priemonių imamasi plėtrai ir ar pakankamai dėmesio yra skiriama ekonomikos dalyko administravimui bendrojo lavinimo mokyklose.

Darbo tikslas: išanalizuoti, ar tinkamai yra administruojamas ekonomikos mokymas bendrojo lavinimo mokyklose bei numatyti kaip pagerinti administracinius trūkumus, pateikiant pasiūlymus.

Tyrimo hipotezė: dėl netinkamai administruojamo ekonomikos mokymo Lietuvos mokyklose nepakankamai išugdomas abiturientų ekonominis raštingumas.

Objektas: ekonomikos mokymo administravimo svarba visuomenės ekonominiam raštingumui.

Uždaviniai:

1. Atskleisti ekonomikos žinių reikšmę visuomenės raštingumui.
2. Išanalizuoti ekonomikos mokymą reglamentuojančius dokumentus.
3. Ištirti besimokančiųjų ir baigusiujų bendrąją lavinimo mokyklą požiūrį į ekonomikos mokymą ir

jų turimas žinias.

4. Parengti išvadas ir rekomendacijas, kurios padėtų sumažinti ekonomikos mokymo administravimo trūkumus.

Metodai:

1. Mokslinės ir metodinės literatūros analizė.
2. Statistinių duomenų analizė.
3. Kiekybinių ir kokybinių duomenų analizė.

Tyrimo bazė:

Tyrimas buvo atliekamas vienoje iš Šiaulių miesto gimnazijų, dėl administracijos prašymo gimnazijos pavadinimas nebus minimas, todėl toliau žymėsime Šiaulių „X“ gimnazija. O taip pat ir Šiaulių Socialinių mokslų fakultete.

1. Tyrimo anketų sudarymas. Klausimyno sudarymas.
2. Anketavimas. Išplatinti klausimynai, kurių pagalba buvo siekiama išsiaiškinti ekonominio mokymo svarbą, reikšmę apklaustiesiems. Buvo siekiama nustatyti, kokias ekonomines savybes, įgūdžius padėjo išugdyti ekonomikos pamokos. Kaip, jų nuomone, administruojamos ekonomikos dalykas jų mokykloje. Buvo pasirinkti moksleiviai, kurie dabar mokosi ekonomikos dalyko, bei studentai, kurie studijuoja specialybes, susijusias su socialiniais mokslais, aiškinamasi, ką jiems davė ekonomikos mokymasis, arba jei nesimokė, kokių žinių trūksta dabar studijuojant.
3. Pateikiant stiprybių, silpnybių, galimybių, grėsmių teiginius gimnazistams, kurių buvo prašoma reitinguoti juos, iš gautų duomenų sudaromos mokyklos SSGG mokinių atžvilgiu ar tinkamai administruojamas ekonomikos dalykas bendrojo lavinimo mokykloje.
4. Tyrimą atliko Šiaulių miesto bendrojo lavinimo mokyklų (gimnazijų) ekonomikos mokytojai. Buvo apklausi 5 Šiaulių miesto ekonomikos mokytojai, ekspertinio interviu metu bandoma išsiaiškinti, ar tinkamai administruojamas jų dėstomas dalykas mokykloje, bei ko trūksta, ką reikėtų keisti, tobulinti.
5. Duomenų analizė bei rezultatų interpretavimas. Šio etapo metu anketinės bei giluminio interviu apklausos rezultatai išanalizuoti (apdoroti, palyginta atsakymų priklausomybė nuo įvairių faktorių), SSGG sudarymas. Apdoroti duomenys pateikiami lentelių bei grafikų pavidalu. Duomenims suvesti naudojant SPSS duomenų suvedimo programa.
6. Išvadų ir rekomendacijų parengimas

Magistro tema: Ekonomikos mokymo administravimas Lietuvos švietimo sistemoje.
Darbo vadovas: V. Laurutis.
Darbą atliko: Jūratė Dzindzaliėtienė NVAM – 8/2.

EKONOMIKOS MOKYMO ADMINISTRAVIMAS LIETUVOS ŠVIETIMO SISTEMOJE

ĮVADAS

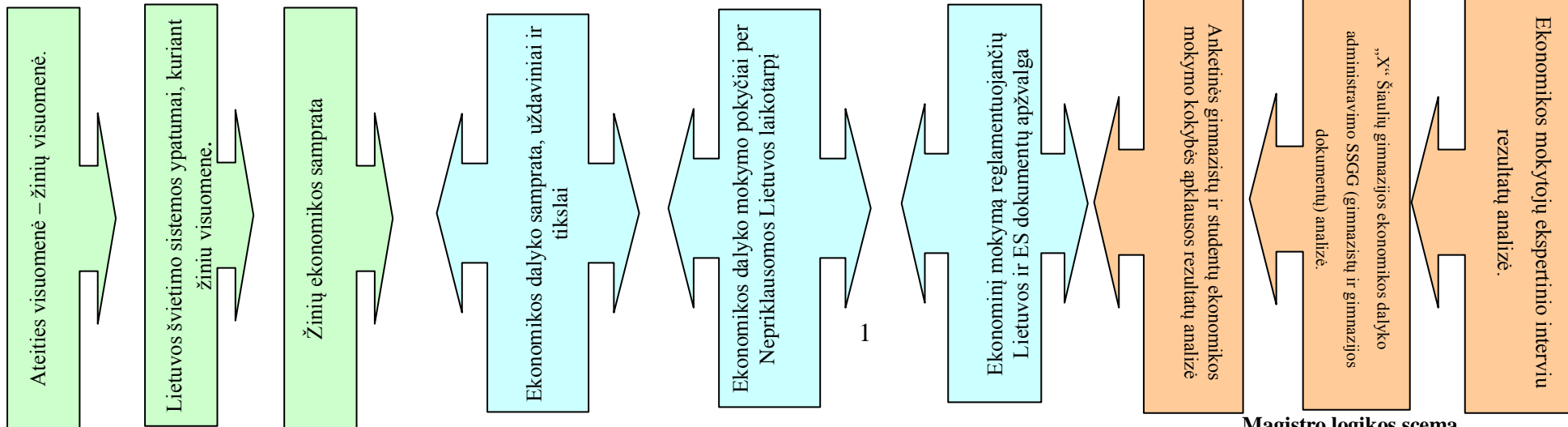
Problema – Lietuvos mokymo įstaigose ekonomikos mokslo vaidmuo yra dar visai nedidelis, tačiau demokratinėje visuomenėje susiduriama su ekonomikos situacijomis kasdien. Todėl kokių motyvacinių priemonių imamasi plėtrai ir ar pakankamai dėmesio yra skiriama ekonomikos dalyko administravimui Bendrojo lavinimo mokyklose.

ŽINIŲ EKONOMIKOS SAMPRATA
VISUOMENĖJE IR ŠVIETIME

EKONOMIKOS MOKYMAS IR
ADMINISTRAVIMAS BENDROJO
LAVINIMO MOKYKLOSE

EKONOMIKOS MOKYMO PROCESO
TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

IŠVADOS, REKOMENDACIJOS, LITERATŪRA

Magistro logikos schema

I. ŽINIŲ EKONOMIKOS SAMPRATA VISUOMENĖJE IR ŠVIETIME

1. 1 Ateities visuomenė – žinių visuomenė

Žinių visuomenės raštingumo samprata vis labiau lemia daugelio praktinių klausimų sprendimą. Tai ryškiai atsispindi formuojantis koncepcijoms kaip „besimokanti visuomenė“ ar „besimokanti ekonomika“. Ryškėja problema, kad visi turime baigti aukštuosius mokslus, kad galėtume sakyti, jog mūsų visuomenė yra žinių visuomenė. Toli gražu tai ne tiesa, nes, kaip ir daugelyje dalyko sėkmę lemia ne kiekybė, o kokybė, todėl ir šiuo atveju raštingumo požymis yra ne kiekybinis žinių perteklius, bet kokybinis žinių vartojimo būdas, kuris šiandien tampa vyraujančiu ekonominės veiklos veiksniumi. Neveltui vienas iš Europos Sąjungos reikalavimų mokslui ir yra suformuoti tokius žinojimo modelius ir instrumentus, kurie skatintų, palaikytų ir spartintų ekonominę pažangą. [55,p.59]

Kaip pateikta Lietuvos žodyne (2001), *visuomenė* – tam tikroje teritorijoje gyvenančių asmenų visuma, socialinių santykių sankloda. Dar kitaip sociologijoje visuomenė yra vadinama **sociumu**. Visuomenė kaip organizacijos forma yra būdinga tik žmonėms. Tai ypatinga žmonių grupė, kuri sieja tam tikrą asmenų ratą socialiniais ryšiais. Visuomenė yra žmonių koncentracijos pasekmė, kurią formuoja tokie reiškiniai kaip religija, tradicijos, valstybė. Ją taip pat formuoja ir tokie faktoriai kaip regiono ar bendruomenės geografinė padėtis, mokslo laimėjimai, kuriuos atspindėti gali architektūra, ekonominė situacija ir t. t. [32]

Naujasis šimtmetis yra vadinamas informacinės visuomenės amžiumi, o žinojimas yra pagrindinio ilgalaikio tobulėjimo varomoji jėga ir pagrindinis konkurencinis faktorius.

Žinių visuomenėje mes turime visai kitokius kokybinius kriterijus ir kitokią raštingumo modelį. Žinia – pranešimas apie įvykius, reiškinius, reikalus, pasikeitimus. Informacija, faktai ir duomenys grindžiami tiesa, kurią galima nustatyti atitinkamomis patikrinimo ir įrodymo priemonėmis.[31]

Žinių visuomenė – informacijos amžiuje gyvenanti visuomenė, sugebanti efektyviai disponuoti turima informacija, naudojanti naujausias informacines technologijas bei nuolat atnaujinanti savo žinias. Tai šiandien besikurianti ateities visuomenė [33].

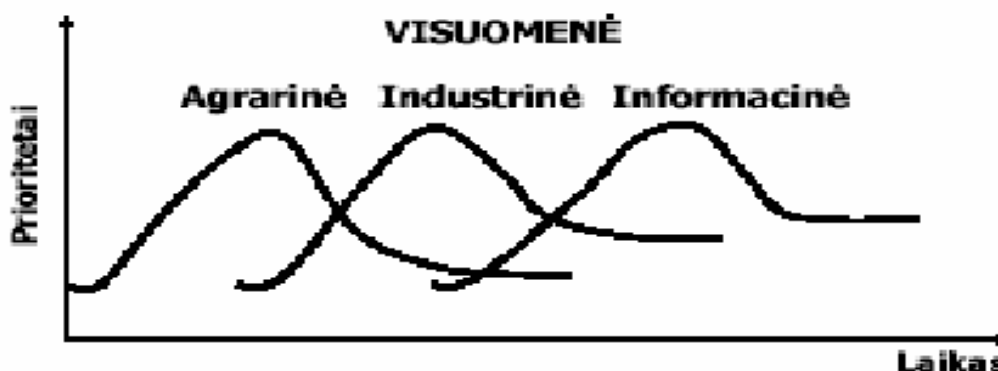
Žinių, kaip veiksnio, sąlygojančio šiuolaikinio pasaulio pokyčius bei jų mokslinės interpretacijos pozicijų randama senovės filosofų Demokrito, Sokrato, Platono, Aristotelio darbuose. Šiandien tai ypač aktualu ir turėtų būti kiekvienam reikšmingas, svarbus dalykas.

Visuomenės raštingumas tai tarsi procesas, kurio metu ugdomas gebėjimas kritiškai mąstyti, analizuoti, vertinti situacijas. Informacinės visuomenės plėtra gvildinama įvairiais aspektais:

moksliniu, technologiniu, politiniu, ekonominiu, kultūriniu ir kitais. [54]

Jei atskirais istorijos laikotarpiais išskirsime svarbiausius visuomenės socialinius prioritetus, žmonijos istoriją galėsime pavaizduoti kaip atskirų bangų seką, kur kiekviena banga atnešė pokyčius, susijusius su pagrindine tos bangos idėja. Supaprastintame modelyje išskiriamos trys bangos

1. Agrarinė visuomenė - ekonominė žmonių veikla siejama su maisto produktų gamyba. Ribojantis veiksnys – dirbamos žemės plotas;
2. Industrinė visuomenė - ekonominė žmonių veikla nukreipta į prekių gamybą. Ribojantis veiksnys – turimas kapitalas;
- 2 Informacinė (žinių) visuomenė – ekonominės veiklos pagrindu tampa informacijos parengimas ir taikymas kitų gamybos formų funkcionavimui. Ribojantis veiksnys – turimų žinių kiekis.

1 pav. Trys žmonijos raidos bangos

Šaltinis: Pluskuvienė B.(2001) Informacinės technologijos. Vilnius

Tačiau svarbiausia yra tai, kad pasikeičia pati visuomenės būklė. Tai, ką mes jau įpratome vadinti „Žinių visuomene“, yra tik simbolinė iškaba. Ji žymi tą faktą, kad subyrėjo ne tik vertybinės sistemos, bet ir pati visuomenės sankloda – ji taip pat tampa multisocialine visuomene. Vadinasi, šiandienėje visuomenėje tuo pačiu metu gyvuoja ir sugyvena kelios dešimtys skirtingų visuomenės modelių – pradedant agrariniu, pramoniniu, informaciniu ir baigiant technokratinu, elektroniniu, svajū („*dreams society*“) ir, žinoma, žinių bei daugeliu kitų modelių. Skirtingų subvisuomenių atstovai turi skirtingą gyvenimo ir pasaulio sampratą, išpažįsta kitokias vertybes, kuria skirtingą gyvenimo stilių, kitaip įsivaizduoja darbą ir darbo sąlygas, turi kitus pažangos idealus ir, kas itin svarbu, naudoja skirtingus ekonominės veiklos modelius, turinčius sunkiai suderinamas

organizavimo, valdymo ar sprendimo priėmimo struktūras. Taigi ar gali vienatinis išsilavinimo tipas ir raštingumo archetipas būti toks praktiškai universalus ir veiksmingas, kad jį galėtų naudoti visi šie išvardyti tokie įvairūs ir konkuruojantys tarpusavyje socialiniai dariniai?

Žinių visuomenės raštingumo problema labai įvairialypė, visi suprantame kad ji gyvybiškai svarbi kiekvienai visuomenei, bandančiai prisitaikyti prie naujovių, globalizacijos padarinių. Raštingumo puoselėjimas, plėtojimas žmogui gali būti didžiausias gėris suvaldant pasaulio pokyčius. Tik suvaldydami žinojimą mes galime suvaldyti vis stiprėjančią „beprotingą pasaulį“, neleisdami jam pereiti į destrukcijos fazę. [54,p. 39]

Žinių visuomenė, kaip socialinių mokslų tyrimo objektas, nagrinėjamas įvairiais aspektais. Ypač svarbios aspektų rūšys yra: ekonominių ir vadybinių žinių. Jiems didelės įtakos turi globalizacijos ir internacionalizacijos procesai, ekonominiai veiksniai ir jų kaita.

Apie globalizaciją girdima labai daug. Pirmiausia, kad tai yra sudėtingas procesas, apimantis įvairias pasaulio ūkio, politikos ir visuomenės sferas ir didinantis jų tarpusavio integraciją, stiprinantis tarpusavio priklausomybę bei kuriantis bendro veikimo šablonus. Globalizaciją kai kuriais aspektais galima suvokti kaip neišvengiamą delokalizacijos procesą, į kurį tradiciniai teritoriniai vienetai gali tik vienaip ar kitaip reaguoti. Vis dėlto, nors palietė daugelį gyvenimo sričių, globalizacija nepanaikino tradicinio valstybių sienomis apriboto ekonomikos, politikos bei kultūros padalijimo, o kai kuriais atvejais tik sukėlė stiprią negatyvią reakciją. Be to, net ir tose srityse, kur globalizacijos poveikis yra aiškus, ji pasireiškė nevienodu laipsniu ir nevienodu pobūdžiu.

Raštingumo „krizė“ yra tiesioginis globalizacijos procesų padarinys, kurį galima apibūdinti trimis pagrindiniais aspektais:

1. komunikacijos ir informacijos įtaka raštingumo sandarai ir pritaikomumui;
2. visuomenės struktūrinio būvio kaita, vertybių ir gyvenimo būdo įvairovės didėjimu;
3. nuolatiniu žinojimo suasmeninimu atsižvelgiant į greitėjančių pokyčių aplinką.

Pagrindinis nesusipratimas yra išsilavinimo sisteminių ir kompleksinių veiksmų supriešinimas ir nesuderinamumas. Seniau raštingumo samprata turėjo labai aiškius kriterijus, standartus. Anksčiau visuomenė turėjo ribas, ji buvo suprantama kaip sudėtingas, tačiau pakankamai tvarkingas, prognozuojamas dalykas. Šiandieniniame kontekste toks klasikinis ir formalus išsilavinimas yra tik iš dalies veiksmingas, nes jį sunku būtų taikyti kompleksinei veiklai, besikeičiančioms kompetencijoms, inovacijų aplinkai.

Tačiau negalima nuvertinti klasikinio išsilavinimo ar teigti, kad jis paseno. Reikia tik išmokti

panaudoti žinias, pritaikyti jas šiuolaikinėm sąlygom. Kaip jau suprantama, artėjama prie besimokančios visą gyvenimą visuomenės, kuri apima tris tarpusavyje susijusius raštingumo veiksnius: 1) švietimo sistemą ir išsilavinimo kokybę; 2) reikalaujamų kompetencijų kompleksą; 3) žinių kūrimą ir taikymą.

Aiškinant pirmąjį veiksnių neabejojama, kad visa švietimo sistema susideda iš pradinio, vidurinio, aukštojo ir kitų mokslo grandžių. Bet struktūra lieka dar vis nepakitusi, iš esmės neprisitaikiusi prie naujų visuomeninių poreikių. Tik rodikliai, tokie kaip elektroninis mokymas, savarankiškas mokymas ir daugelis kt. kiekybinių rodiklių didėjimas savaime rodo vidinius poslinkius klasikinio raštingumo struktūroje.

Taigi visi šie švietimo išsilavinimo ir žinojimo ypatumai rodo bendrąsias tendencijas, kurios formuoja šiuolaikinį raštingumo tipą atsižvelgiant į besimokančios Europos plėtros strategiją, šalies ir globalios konkurencijos aplinkos plėtrą. O plačios globalizacijos pobūdį lemia komunikacijos ir informacijos sistemos. Vis labiau įsigali naujos priemonės (internetas, mobilūs telefonai, žiniasklaidos tinklai), pinga komunikacijos ir transporto paslaugos. Kvalifikuotų žmonių, kurie lemtų žinių ekonomiką, poreikis tampa globalus. Darbo rinka vis labiau plečiasi už nacionalinių sienų, o naujos darbo vietos vis labiau priklauso nuo inovacijų. Migracija yra selektyvus reiškinys, kuris vienoms edukacinėms grupėms sudaro daugiau kliūčių negu kitoms. Daugiausia išsilavinusių žmonių vyksta iš besivystančių šalių į labiausiai pažengusias šalis, taip atsiranda protų nutekėjimas vienoje srityje ir jo atitekėjimas kitoje.

1.11 Žinių visuomenės formavimo, vystymo ir kūrimo akcentai

Pasaulio mokslininkai, politikai, visuomenės veikėjai vieningai pripažįsta, kad ekonominio augimo tempai, žmonių socialinė gerovė, subalansuota ūkio plėtra vis labiau ir labiau priklauso, o ateityje dar labiau priklausys nuo naujų žinių kūrimo bei jų praktinio panaudojimo procesų intensyvumo ir visų piliečių galimybių pasinaudoti tomis žiniomis tobulinant savo gyvenimą. Kitaip sakant, nuo žinių visuomenės formavimosi ir plėtojimosi.

Žinių visuomenė – tai visuomenė, intensyviai kurianti naujas žinias, sugebanti sutelkti informaciją apie įvairių sričių mokslo, kultūros naujoves. Žinoma, kad pagrindinė veiklos sritis, formavimosi ir raidos analizės aspektų yra žiniomis grįstos ekonomikos plėtojimas, ekonominė veikla. [13, p.105]

Žinių visuomenės formavimosi aktyvinimas tampa vienu svarbiausių socialinių ir ekonominių

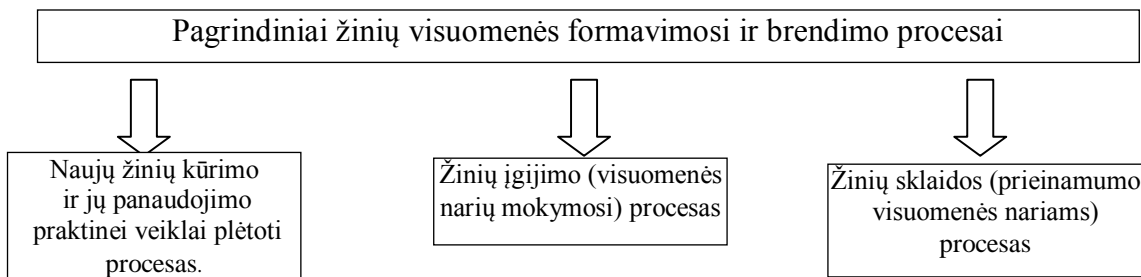
uždavinių Lietuvai, kuri stengiasi pasiekti kitų Europos Sąjungos šalių lygį. Iš tikrųjų LR Seimas, Vyriausybė, mokslo bendruomenė jau ne pirmus metus kalba apie žinių visuomenės kūrimo būtinumą. Tačiau daug kalbant apie šį Lietuvai svarbų, aktualų uždavinį, realiai nuveikta nedaug: mokslui neskiriamas dėmesys ir lėšos, silpnai dirba kai kurios mokslo institucijos, bibliotekos ir pan.. Kompiuterizacijos mastais Lietuva atsilieka ne tik nuo pirmaujančių Europos valstybių, bet ir nuo kaimynių Latvijos bei Estijos. Todėl žinių visuomenės Lietuvoje formavimosi procesų organizavimo ir valdymo tobulinimas yra aktuali ir svarbi mokslinė ir praktinė problema. [10, p.49]

Žinių visuomenė, kaip ypatingomis sąlygomis besiformuojanti sociokultūrinė sistema, pradėta analizuoti paskutiniaisiais XX amžiaus dešimtmečiais. Vienas pirmųjų kai kuriuos šios visuomenės aspektus pradėjo nagrinėti Sharp (1998). [9,p.54] Vėliau šiems tyrimams nemažai dėmesio skyrė Hamel, Prahalad (1995), Jansen (1999) ir kt. Šiuo metu pasirodo vis daugiau publikacijų, skirtų žinių visuomenės tyrinėjimui – pvz.: Bahrain (2002), Edvinsson (2002), Davenport (2003) ir kt. Dėl žinių visuomenės spartinimo aspektų nepakankamo išnagrinėjimo, nespėjimo to padaryti fiziškai, žinių visuomenės augimo prielaidų ir uždavinių analizė išlieka aktualia problema.

Rodrigues, Tarring (2002), nustatė, kad vienu ar kitu aspektu analizuojama žinių visuomenės sąvoka suprantama skirtingai. Vieni autoriai labiau pabrėžia šios visuomenės ekonominius bruožus, kiti – socialines pasekmes. O trumpai apibrėžiant ir išreiškiant savo nuomonę apie žinių visuomenės suvokimą šią sąvoką apibūdinti galima tik visapusiškai įvertinus esmines įvairių sričių charakteristikas.

Plačiau gilinantis ir analizuojant žinių visuomenės sąvokos raidą, galima įvardinti pagrindinius jos bruožus. Visuomenėje vis daugiau ir daugiau yra kuriamos naujos žinios, kitaip sakant, efektyviai vykdomi moksliniai tyrimai įvairiose mokslo srityse ir kryptyse, kurių gauti rezultatai naudojami šalies ūkio, švietimo, kultūros veikloje. Kryptingai yra plėtojami žinių įgijimo (visuomenės narių mokymosi) procesai nuolat, vykstančios, bendrojo lavinimo, aukštojo, profesinio mokslo sistemos, kuriose yra naudojamos modernios informacinės technologijos, visiems užtikrinamos mokymosi visą gyvenimą galimybės. (2 pav.)

Paveiksle sudaryta schema aiškinama, jog visiems visuomenės dalyviams užtikrinama galimybė gauti įvairių, juos dominančių žinių, tam tikslui tobulinant žinių paieškos, kaupimo, sisteminimo, priemonių kompleksus, taip pat žinių pateikimo vartotojams kanalus.

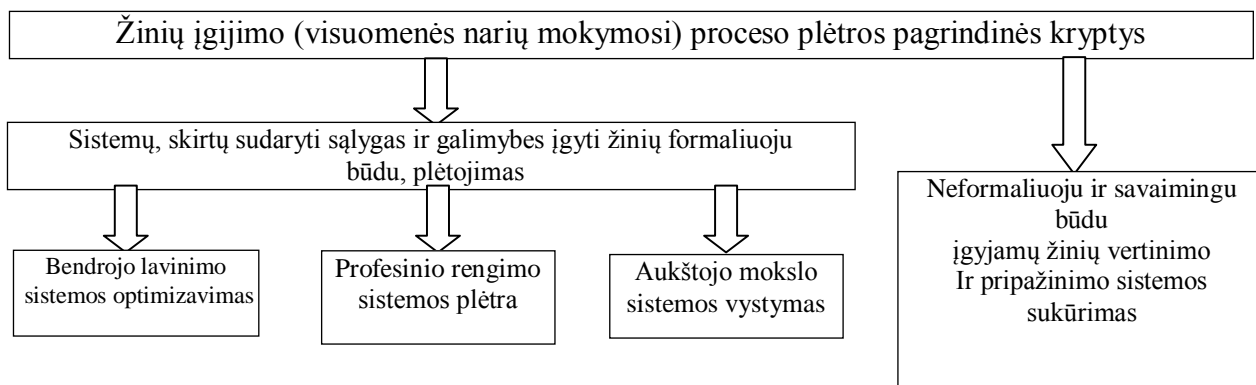

2 pav. Žinių visuomenės formavimosi ir brendimo procesai

Šaltinis: Bakanauskas, A. ir kt.(2008). Žinių visuomenės patirtis Formavimas problemos ir perspektyvos. VDU

Naujų žinių kūrimas – labai svarbi žinių visuomenės formavimo sritis. Juk kuo stipresnis šalies mokslinis potencialas, tuo geresnės galimybės plėtoti kitas žinių visuomenės sritis, o ypač žiniomis pagrįstą ekonomiką.

Žinių visuomenė – tai visuomenė, kurioje kiekvienas jos dalyvis yra išsilavinęs, sugebantis greitai prisitaikyti prie pasikeitusių veiklos bei gyvenimo sąlygų. Akivaizdu, kad dėl šių priežasčių svarbi žinių visuomenės sudėtinė dalis yra žinių įgijimo sistema.(3 pav.)

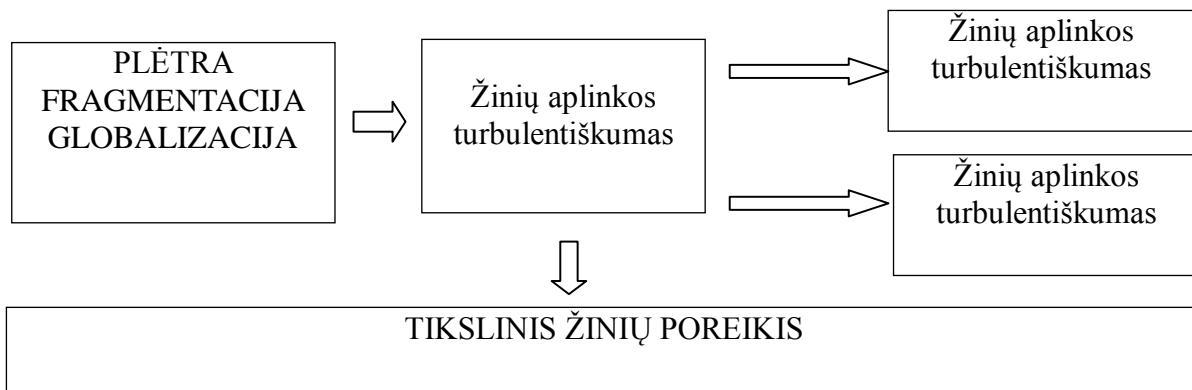

3 pav. Žinių įgijimo proceso plėtos kryptys

Šaltinis: Bakanauskas, A. ir kt.(2008). Žinių visuomenės patirtis Formavimas problemos ir perspektyvos. VDU

Galima patvirtinti, kad tobulinant bendrojo lavinimo sistemą, svarbiausias uždavinys yra turinys, jo tinkamas suformavimas. Dideliais tempais gausėjant informacijos apie naujus mokslo pasiekimus, būtina pasirinkti optimalų mokymo turinio variantą ir teikti žinių įgijimo proceso plėtos kryptį. Brandi žinių visuomenė bus tik tuomet, kai jos nariai turės galimybes ne tik įgyti ir tobulinti specifinių, veiklai reikalingų žinių, bet ir nuolat susipažinti su žmonijos pasiekimais, kultūra, naujovėmis.

Žinių visuomenės kūrimui didelę įtaką daro trys pagrindiniai veiksniai: staigi žinių kiekio plėtra, žinių fragmentacijos lygis, auganti žinių globalizacija. (4 pav.)

4 pav. Žinių visuomenės tendencijos

Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniu: Probst Gilbert, Raub Steffen, Romhardt Kai (2006)

Žinių vadyba: sėkmės komponentai. Vilnius

Visuomenės poreikis žinoti skatina žinių plėtrą. Bendro žinių kiekio augimas skatina žinių fragmentaciją.

Conroy (2008), akcentuoja, jog globalizacija – tai reiškinys, siejamas su demokratija, technologijomis, prekyba. Akivaizdu, kad globalizacija suteikia pilnas galimybes matyti, girdėti visą pasaulį nepaisant geografinės padėties, todėl žinios tampa vis labiau ir labiau prieinamos visiems ir visada, tik reikia sugebėti, mokėti tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis.

Žinių visuomenės pagrindą, kurį sudaro žmogiškasis kapitalas, labai išsamiai apibūdino Navickas (2007). Autoriaus nuomone, svarbiausi dalykai, į kuriuos turėtų būti kreipiamas didžiausias dėmesys, yra žmogus ir žinios. Turbūt dėl žmogaus abejonių nekyla niekam, tačiau įvardijama, kad žinios suprantamos kaip tam tikro „veiksnių tobulėsimams produktams ir efektyvesnėms technologijoms kurti, žinios – tai, ką reikia suprasti ir tinkamai nukreipti į visuomenės plėtotę, lemiančią gyvenimo kokybę“. [4,p.128]

Kaip bebūtų, žmogų ir žinias sieja viena bendra visuma. Jų neįmanoma atskirti pasinaudojant informacinėmis sistemomis. „Žinios – tai mokymosi ir įgūdžių, kuriuos individai naudoja sprenddami problemas, visuma“. [49, p.8]

Žinių visuomenėje, kur pirmoje vietoje yra pabrėžiamas žmogiškasis kapitalas, tikslas išlieka tas pats - „didinti organizacijos efektyvumą, gerinant tris mokymosi procesus“:

- Mokymąsi iš sėkmių ir klaidų organizaciniu, komandiniu, asmeniniu lygmeniu;

- Mokymąsi iš kolegų;
- Mokymąsi iš išorės. [p.29]

Vien informacinių technologijų pažanga nereiškia, kad ignoruojamas klasikinis raštingumo tipas ir tradicinis (arba bazinis) išsilavinimas: būtina palaikyti nuolatinę pusiausvyrą tarp mokslo ir pramonės, ekonominės, socialinės ir aplinkosauginės veiklos, tarp tradicijų ir naujovių. Visa tai reikalauja specialios raštingumo politikos, kuri gebėtų valdyti didėjantį išsilavinimo ir žinojimo kompleksumą. Ši politika turėtų derėti su kitais strateginiais sektoriais, kurie šiandien Europos politikoje suprantami kaip horizontalieji sektoriai, t. y. inovacijos, darnioji plėtra, informacijos visuomenė ir pan. Kai kurie autoriai (Romanainen, 2004), kad svarbūs žinių plėtros veiksniai taip pat yra nacionaliniai susitarimai, strategijų suderinamumas, įsipareigojimai bei partnerystė.

Todėl galima teigti, kad efektinga žinių visuomenės plėtra bus tada, kai bus sudarytos palankios ir tinkamos sąlygos vystyti visoms sistemos grandims, pradedant nuo tinkamų žinių kūrimo, jų įgijimo proceso tobulinimo, bei praktinių žinių pritaikomumo. Vystymasis ir žinių visuomenės formavimasis daug priklauso ir nuo sugebėjimo efektyviai ir greitai prisitaikyti prie naujovių, nuolatinio žinių poreikio.

Lietuvoje nėra vertingų gamtos išteklių, todėl šalies gyventojams ypač aktualu kelti savo intelektualinį lygį, mokėti naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis ir prisidėti prie svarbių tarptautinių projektų realizavimo.[42,p.15]

Kaip pateikta informacinės visuomenės Lietuvos Respublikos programoje (1999), „Informacinė visuomenė – tai atvira, išsilavinusi ir besimokanti visuomenė, kuri noriai gali ir geba visose savo veiklos srityse efektyviai veikti šiuolaikinių informacinių technologijų aplinkoje naudotis šalies bei pasaulio informacijos resursais, o valdžios institucijos užtikrina informacijos prieinamumą ir patikimumą“. [25]

A.Oto ir J. Stasiukonienės straipsnyje “Tipinis e. Seniūnijos modelis ir jo realizacijos ypatumai” pateikiama, kad informacinės visuomenės kūrimas pirmą kartą oficialiai paskelbtas Europos Sąjungos 1994 metais, išleidus rekomendacijas Europos informacijos visuomenei kurti, siekiant liberalizuoti ryšių rinką, sustiprinti informacinių technologijų mokslinių tyrimų programas ir užtikrinti informacinės visuomenės plėtros reglamentavimą visų Europos Sąjungos šalių teisinėse sistemose.[40, p.49]

Kai kurie informacinės visuomenės pradininkai Bell, Machlup, Toffler (2004), apibūdinantys informacinę visuomenę, vartoja sinonimišką sąvoką - *postindustrinė visuomenė*.

Teoretikas Bell (2004), „postindustrinės visuomenės” sąvoką sieja su informacija ir žiniomis. Kai kurie autoriai pvz. Webster (2009) akcentuoja, kad informacinės visuomenės gausa yra pagrindinis informacinės visuomenės bruožas. Jis taip pat akcentavo informacijos reikšmę mūsų gyvenimui ir teigė, kad informacija darys didelę įtaką technologijų plėtrai, ekonomikai, darbo pobūdžiui, erdvės suvokimui bei kultūrai. [61, p.22]

Kaip teigia Toffler (2008), technologijos nėra vienintelis kriterijus, apibūdinantis informacinę visuomenę. Pasak jo, informacinė visuomenė reiškia naujus pokyčius visuomeninėje bei politinėje veiklos sferose, o informacinę visuomenę įvardijo kaip trečiosios bangos visuomenę. Kitaip tariant, visuomenės vystymąsi jis suskirstė į tris bangas:

1. žemdirbystė;
2. industrializmą;
3. informacinę visuomenę. [57, p.2]

Akivaizdu, kad *informacinė visuomenė* – tai išsilavinusi visuomenė, kurios nariai nuolat mokosi ir sugeba naudotis informacija bei moderniomis technologijomis. Pavyzdžiui, remiantis 2000m. informacijos visuomenės studijų grupės atliktu tyrimu, pagrindiniai informacinės visuomenės bruožai, yra šie: išsilavinimas, intelektualumas, žinios; technologizacija; informacijos prieinamumas, komunikabilumas, atvirumas, globališkumas ir vartotojiškumas. [53, p.17]

Praust (1999) išskiria 5 principus, kuriuos turėtų atlikti informacinė visuomenė bei kurie turėtų nusakyti detalesnį informacinės visuomenės apibrėžimą:

- Informacinė visuomenė yra laikoma tokia visuomene, kurioje didžioji dalis informacijos yra laikoma transformuojama bei perduodama universaliu skaitmeniniu formatu tam tikrų prietaisų pagalba.
- Informacinė visuomenė yra tokia visuomenė, kurioje žmonės patiki mašinoms ne tik sunkų fizinį darbą, bet ir rutininį protinį darbą, pasilikdami sau tik kūrybinį protinį darbą.
- Informacinė visuomenė tai tokia visuomenė, kurioje beveik visą pasaulį jungia vieningas informacijos perdavimo tinklas, kuris yra pajėgus pakankamu greičiu perduoti visas informacijos rūšis, reikalingas žmogaus veiklai.
- Informacinė visuomenė yra dauguma vertybių, sukurtų žmonijos, talpinamos informacijoje.
- Informacinė visuomenė yra tokia visuomenė, kurioje žmonių veikla yra suplanuota kiek įmanoma racionaliai. [48, p.64]

Kaip bebūtų, tenka sutikti, kad informacija ir technologijos – informacinės visuomenės kūrimo

pagrindas.

Informacinei visuomenei būdinga tai, kad ji remiasi technologine revoliucija, o tai reiškia, kad naujos informacinės technologijos keičia įprastą žmonių gyvenimą sudėtingu. Jis tampa sudėtingesnis. [15, p.88]

Taigi apibendrinant informacinę bei žinių visuomenę galima nustatyti prioritetus, skiriančius du terminus : informacinės visuomenės „ašis“ – informacija ir technologijos, žinių visuomenės „varomoji jėga“ – aplinka, kurioje darbuotojai skatinami kurti, dalytis, saugoti ir taikyti savo žinias bei nuolat mokytis. Informacinė visuomenė pasisako už visos pilietinės visuomenės įtraukimą į bendrą veiklą, kurioje svarbų vaidmenį vaidina švietimas, lavinimas, mokymas. Apskritai žinios ir visuomenė tampa vis daugiau ir daugiau socialine ir ekonomine vertybe, kuri skatina žiniomis paremtos ekonomikos vystymą.

1.2 Lietuvos švietimo sistemos ypatumai kuriant žinių visuomenę

Tik iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad šiandieniniame informaciniame pasaulyje mokyklos vaidmuo menkėja palyginti su tuo, kai ji buvo bene vienintelė žinių ir informacijos gavimo vieta. Spartūs išorinio pasaulio pokyčiai yra nuolatiniai iššūkiai mokyklai – kokia ji turi būti, koks turi būti jos ugdymo turinys, kaip ji turi veikti vykdydama savo istorinę žmogaus ugdymo misiją?

Atvira ir dinamiška Europos švietimo erdvė, konsoliduojanti Europos bendruomenę, įgalinanti visus piliečius nuolat atnaujinti įgūdžius, sudaranti prielaidas sėkmingesniai įsidarbinimui – taip nusakydama pagrindinius strateginio ES švietimo kryptis. Kadangi Lietuvos ir ES švietimo ir mokslo tikslai yra vienodi, todėl tolimesnė Lietuvos švietimo kaita orientuota į ES šalių švietimo nuostatas ir siekius:

- „Švietimas – pagrindinė žmogiškųjų išteklių plėtros, atskiros šalies ir Europos konkurencingumo, užimtumo ir socialinio stabilumo laidavimo priemonė. Švietimas turi būti visiems prieinamas ir kokybiškas, orientuotas į bendrųjų žmogaus gebėjimų ugdymą ir atnaujinimą“;
- „Švietimas – žinių visuomenės ir žiniomis grindžiamo ūkio kūrimo garantas; jo lanksti sistema turi laiduoti galimybes mokytis visą gyvenimą; būtina stiprinti švietimo ir verslo sąveiką, plėtoti nuolatinį mokymą, siekti profesinio ir bendrojo lavinimo suartėjimo, orientotis į žmonių informacinių ir verslumo įgūdžių ugdymą„;[18]

Gal kam atrodo, kad mokykla nesikeičia, nesivysto, tačiau praktika rodo, kad mokyklos

kiekvienais metais tobulėja, adaptuojasi prie naujovių, kaip ir verslo sektoriuje ima vyrėti konkurencija dėl mažėjančio gimstamumo. Mokykla keičiasi ir tai vyksta ne tik siekiant prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, bet ir norint puoselėti amžinąsias vertybes bei skatinti kultūrinę, visuomeninę bei ekonominę pažangą. Todėl mokykla turi apilenkti gyvenimą pateikdama vertybes, nubrėžiančias kaitos filosofiją, kryptį bei turinį.

XXI amžiuje švietimas patiria radikalius naujus iššūkius. Mokymosi visą gyvenimą strategija pasireiškia globaliu visuomenės kūrimosi aspektu. [41, p.17]

Norint sužinoti kuria kryptimi švietimo sistema turi keistis, reiktų išanalizuoti pagrindinius Lietuvos Respublikos švietimą apibrėžiančius dokumentus: Europos Komisijos Lisabonos strategiją⁴, LR nacionalinę 2003-2012m. švietimo strategiją⁵, LR švietimo įstatymą⁶, bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus⁷. Lietuvai šiandien būtina remtis Europinėmis nuostatomis ir kryptingiau bei sparčiau siekti bendrų tikslų, bei orientuotis į atvirą Europos švietimo erdvę, į būsimą daug atviresnę Europos darbo rinką, į Europos piliečių mobilumą. Taip pat mūsų šalis turėtų ypatingą dėmesį skirti mokyklų modernizavimui. Europos taryba Lisabonoje 2000 metų kovo mėnesį patvirtino, kad Europa neginčijamai įžengė į modernų žinių laikotarpį. Lisabonoje ES priėmė plėtros strategiją ir apibrėžė pagrindinį tikslą, kuriuo yra siekiama:

„Europa turi tapti konkurencingiausia pasaulyje, su dinamiška, žiniomis grįsta, subalansuotai augančia ekonomika, leidžiančia sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų, pasiekusia didesnės socialinės sanglaudos. Iki 2010 metų sukurti konkurencingiausią ir dinamiškiausią pasaulyje žiniomis grindžiamą ekonomiką, sugebančią užtikrinti nuolatinį augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų, didesnę socialinę sanglaudą.“[12, p.33]

Mokykla, kaip švietimo institucija, tampa pirmąja nuolatinių kaitos dėsnių vykdytoja dėl to, kad ji ugdo kintančią visuomenę. O esminė šios institucijos paskirtis – suteikti brandaus gyvenimo

⁴ Lisabonos strategija: daugiau ir geresnių darbų konkurencingesnėje Europoje// Europa Parlamento darbas 1999-2004m. Akcentai [interaktyvus], [žiūrėta 2009-09-29]. Prieiga per internetą: <http://www.europart.europa.eu/highlights/lt/1001.html>

⁵ Lietuvos Respublikos Seimas Nutarimas. Dėl valstybinės Švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų (2003) Nr. IX-1700. Vilnius [interaktyvus], [žiūrėta 2009-10-02]. Prieiga per internetą: <http://74.125.77.132/search?q=cache:g11dYXogBm4J:www.smm.lt/ti/docs/strategija2003-12.doc+LR+nacionalin%C4%97+%C5%A1vietimo+strategija+2003-2012+m.&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt&client=opera>

⁶ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2003). Nr. IX-1630 [interaktyvus], [žiūrėta 2009-10-13]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279441&p_query=&p_tr2=

⁷ Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai XI-XII klasės (2002). patvirtinta LR Švietimo ir mokslo ministro. Įsak. Nr. 1465 [interaktyvus], [žiūrėta 2010-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt/puslapis/bps.htm>

pagrindus, padėti tobulinti gebėjimus, ugdyti bendruomeniškumą, išmokyti atrasti asmeninius gebėjimus, kurti ateities gyvenimą.

Mokykla yra švietimo įstaiga, kurios pagrindinė veikla – formalusis arba (ir) neformalusis švietimas. Tai pagrindinė dabartinės Lietuvos Švietimo sistemos dalis. [34]

Kaip pateikta pedagogikos knygoje, mokykla – įstaiga, kurioje asmenys gauna pagrindus tolesniam gyvenimui, ji sudaro teisingą požiūrį į gyvenimą ir jo subtilybes, tai pagrindinis, pradinis žinių šaltinis. Ji padeda vaikui, jaunuoliui, jaunuolei suprasti save, visuomenės gyvenimą ir pasaulį. Ji skatina gyvenimo prasmės paieškas, talkina siekiui įprasinti asmeninį gyvenimą. Atvirai ir nuoširdžiai svarstydama žmogaus gyvenimo paskirties, uždavinių ir atsakomybės klausimus, ji siekia kiekvienam mokiniui, mokinei suvokti, išreikšti autentišką ir sąžiningą gyvenimo būdą, vertybinius orientyrus. [24]

Visi vienareikšmiškai sutinkame, kad mokykla įvairiapusiškai siekia, jog žmogus suprastų ir pajustų gyvenimo vertingumą, gyvenimo pilnatvę, kryptingai brandintų jaunuolių atsakingumo, savarankiškumo, supratimo kurti savo ateities gyvenimą, kitaip sakant suteiktų „sparnus“. Tik visapusiškas išsilavinimas įveda žmogų į kultūros ir visuomenės pasaulį, padeda jam tapti savarankiška, kūrybinga asmenybe.

Lietuvos bendrojo lavinimo mokykla – savarankiška, demokratiškai organizuota, humanizmo principais ir bendrosiomis žmogaus vertybėmis savo gyvenimą grindžianti, apibrėžtų ugdymo tikslų siekianti mokinių, jų tėvų ir mokytojų bendruomenė. [39]

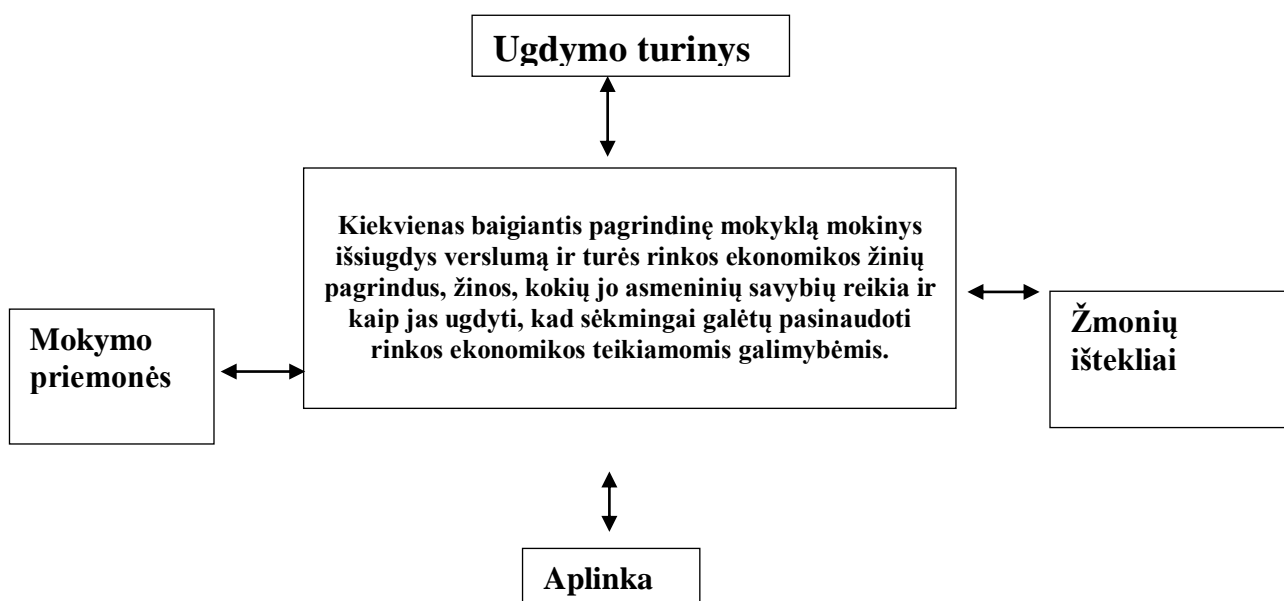
Pagrindinius mokyklos veiklos principus, uždavinius, tikslus ir vertybinius orientyrus nusako Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, bendrojo lavinimo mokyklos nuostatos, Lietuvos švietimo koncepcija ir Bendrosios programos. Šių dokumentų pagrindu mokyklų bendruomenės kuria savas mokyklų sampratas, įgyvendina veiklos programas.

Kaip pateikia daugelis autorių, bendrasis mokinių ugdymas – tai pagrindinė nuosekliojo švietimo grandis, asmens tolesnio lavinimosi ir būsimos veiklos pamatas, pagrindas. Švietimo paskirtis yra atsiskleisti mokinio individualybei, parengti asmenį darniam socialiniam, demokratiniam gyvenimui, ekonominiam gyvenimui, kuris pagrįstas kaip mokymasis visą gyvenimą. [26]

Siekdama laiduoti kūrybingą Lietuvos kultūros ir demokratinę visuomenės plėtotę, padėti krašto kultūrai ir visuomenei deramai priimti šiuolaikinius iššūkius, bendrojo lavinimo mokykla siekia spręsti Lietuvos švietimo sistemos uždavinius, kuriuos pateikia Lietuvos Respublikos įstatymas:

- „Puoselėti asmens dvasines ir fizines galias, padėti dorovės ir sveikos gyvensenos pagrindus, ugdyti jo intelektą, sudaryti sąlygas individualybės plėtotei;
- „Ugdyti pilietiškumą, asmens teisių ir pareigų šeimai, tautai, visuomenei ir Lietuvos valstybei sampratą bei poreikį dalyvauti Respublikos kultūriniame, visuomeniniame, ekonominiame ir politiniame gyvenime;“ [29]

Švietimo sistemos specifiką nustato ir pagrindines sritys, į kurias reikėtų sutelkti dėmesį: žmonių išteklius, ugdymo turinį, mokymo priemones, aplinką.

5 pav. Ugdymo turinys

Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniu: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008m. rugpjūčio 26 d. įsakymo Nr. ISAK - 2433 Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos.

Naujas asmenybinis ir sociokultūrinis Lietuvos švietimo tikslų įprasminimas verčia atnaujinti ugdymo turinį, vis daugiau ir labiau ieškoti pedagoginės veiklos kaitos galimybių, atsižvelgiant į šiuolaikines Europos ir pasaulio švietimo kaitos tendencijas ir siekti, kad kiekybiniu bei kokybiniu požiūriais švietimo sistema artėtų prie Europos švietimo sistemos.[16,p.32]

Jau nuo pat švietimo reformos pradžios į ugdymo turinio atnaujinimą žvelgiama kaip į pedagogo veiklos kaitos, nuolatinio tobulėjimo būdą. Jau senai yra nustatyta riba tarp senojo akademinio ir naujojo demokratinio ugdymo turinio, kurio kūrimo gaires siūlo įvairūs mokykliniai dokumentai: mokymo planai, bendrosios programos, bendrojo išsilavinimo standartai ir kt.

Šiuo metu visuotinai pripažįstama, kaip ir kai kurie autoriai (Čiužas, Briedis, Adaškevičius,

2005) akcentavo, kad pagrindinis švietimo kaitos, mokyklos, o kartu ir visuomenės tobulinimo veiksnys yra mokytojai. Iš kurių tikimasi, kad būtent jie gali išugdyti jaunuomenę. Todėl būtent jiems keliami ypač aukšti reikalavimai ir priekaištauojama, kad jie atsilieka nuo visuomenės kaitos, yra uždari, dirba nepakankamai efektyviomis priemonėmis, lėčiau diegia naujoves ir pan. [51]

Lietuvos bendrojo lavinimo mokykla padeda asmeniui atskleisti ir suprasti ne tik bendrąsias žmogaus savybes, vertybes kaip: sąžinė, meilė, laisvė, bet ir jomis grįsti savo gyvenimą. Tuo pačiu mokykla puoselėja, perima tradicines tautos bei Europos kultūros vertybes. Taip pat mokyklos veikla grindžiama humaniškumo, demokratiškumo, tautiškumo ir atsinaujinimo principais.

Lietuvoje mes išlaikome kornukopinio technokratizmo modelį – moksliečių visuomenę, kur formalusis išsilavinimas vertingas *per se*, bet jo praktinio panaudojimo galimybės yra itin ribotos.[28]

Kitaip tariant, tai puiki „mokymo mašina“, kuri nevažiuoja tik dėl to, kad nesugebama vairuoti šiandieninio gyvenimo sąlygomis. Tėra iliuzija, kad visuotinių raštingumo standartų diegimas paveiks mūsų gyvenimą savaime.

Raštingumas, kaip ir visuomenė, yra vis labiau ir labiau daugialypis. Galima sakyti: „Kiekvienam – savas raštingumas“. Tai reiškia, kad raštingumo individualizacijos skalė tampa itin plati – nuo visiško analfabetizmo iki aukščiausio lygio išsilavinimo. Tačiau išsilavinimo trūkumas tiesiogiai nežymi prisitaikymo ar neprisitaikymo lygio – mažaraštis gali turėti gerus vartojimo įgūdžius ir sugebėti kompensuoti raštingumo stoką vis tobulėjančiomis techninėmis priemonėmis. Gali pasitaikyti ir priešingas atvejis, kai išsilavinęs eruditas nesugeba pritaikyti savo žinių ir patenka į žinojimo atskirties situaciją. Šiuo požiūriu raštingumo skirtumų ir analfabetizmo didėjimas nėra „moksliečių visuomenės“ išimtis ar „klaida“, o greičiau taisyklė, simptomiškai demonstruojanti kitokio raštingumo tipo ypatumus bei reikalavimus.

Taigi mokykla yra tas dalykas, kuris paukščiui suteikia sparnus, kitaip tariant, ji yra svarbi institucija, kurios dėka žmogus atranda, pajunta gyvenimo pilnatvę, atsakingumą, savarankiškumą, savęs realizaciją.

1.21 Pagrindiniai ugdymo tikslai ir uždaviniai

Lietuva 2004 metais tapusi Europos Sąjungos nare stengiasi pradėti gyventi Europos kultūros erdvėje. Švietimas, kaip ir daugelis kitų ūkio, darbo rinkos šakų, privalo nuosekliai remtis ES bendromis Europos vertybėmis. Pastebima, kad ES dokumentai žymi tik bendruosius švietimo

plėtotės prioritetus bei jų sąsajas su pagrindinėmis Europos raidos tendencijomis. Su švietimu šiandien siejami itin svarbūs strateginiai ES siekiai – sukurti konkurencingą, novatorišką, žiniomis grindžiamą ir visus įtraukiančią ekonomiką. Švietimas ES suvokimas kaip vienas kertinių ES vidaus politikos ramsčių, o žmonių išsilavinimas, kaip „raktas nuo Europos ateities“. Todėl vienas esminių siekių - „kurti Europą, kaip mokymosi visą gyvenimą erdvę“. Tai įmanoma daryti, tik „radikaliai keičiant požiūrį į švietimą“, keičiant naujus tikslus ir uždavinius.[14]

Pasak Rajecko (2004), švietimas yra atsiradęs kartu su visuomene ir neatskiriama susijęs su jos raida bei lemiantis jos progresą, ateitį. Žinoma, kad visuomenė galėtų tobulėti, vyresnioji karta privalo perduoti patirtį jaunajai kartai. Šis procesas literatūroje dar vadinamas – *socializacija*. Tai individo tapimas visuomenės nariu. Ugdymas šiuo atveju yra ta lemiamą sąlyga, kuri ir padeda išsaugoti, plėtoti gamybinę bei moralinę visos žmonijos, atskiros tautos patirtį, kultūrą. [14]

Apibendrinant autoriaus pasakytas mintis galima teigti: „Ugdymas tai vyksmas tarp žmonių, kurie nori perduoti žinias ir kuriems reikia priimti jas“. Jovaišos (2001) teigimu, ugdymas yra ugdytojo ir ugdytinio sąveika, kuri privalo būti tikslinga, kuriuo būtų pasiekti užsibrėžti uždaviniai.

„Mokykla yra pelno nesiekianti organizacija, kurios veikla įtakoja ugdymo tikslą: gerinti moksleivių gyvenimą ir padėti ugdyti piliečius, galinčius produktyviai gyventi, dirbti“. [8, p.36]

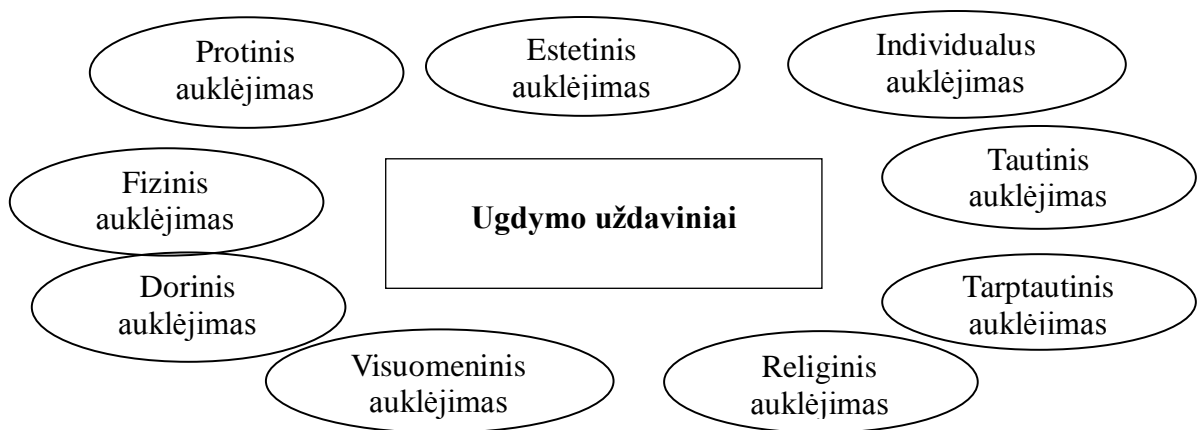
Galima teigti, kad bendrojo lavinimo mokyklos tikslus lemia kasdien kylantys individualūs žmogaus uždaviniai, šiandieninė Lietuvos visuomenės būklė, pagrindiniai jos raidos uždaviniai, siekiai, Europos ir pasaulio kultūrinio, ūkinio ir politinio gyvenimo tendencijos. Be to, juk mokykla siekia išugdyti asmenį, pajėgų savarankiškai bei kartu su kitais spręsti savo ir visuomenės gyvenimo problemas, pozityviai keisti šalies tikrovę, kūrybingai atsakyti į šiuolaikinio pasaulio technologinius iššūkius, gebėtų įprasminti savo gyvenimą prieštaringoje dabarties tikrovėje.

Ugdymo tikslo sąvoką Laužackas (2000) pažymi kaip tam tikrą situaciją (būvį), kurios ugdymo procese siekia jo dalyviai. Dažniausia tai yra tam tikros mokinio psichinės ir fizinės dispozicijos, nulemiančios jo elgseną. [41, p.62]

Ugdymo tikslas yra ne tik žmogaus veiklą ir elgesį pranokstantis mintinis veiksmų rezultatas, bet ir veiksmo motyvas, lemiantis tikslo pasiekimo būdą ir priemones. Ugdymo tikslas visada buvo pedagoginės minties *causa ultima* (paskutinioji priežastis), pirmoji pedagogikos metodinė problema.

Tikslas, arba siekiamoji priežastis, pasak Šalkauskio(1998)- dėl ko kas nors yra daroma. Siekiama priežastimi tikslas vadinamas todėl, kad jis turi realios veikiamosios galios žmogaus valiai ir tik dėl to tikslas, kaip tam tikra siekiamoji gėrybė, vadinamas viena motyvų rūšimi.

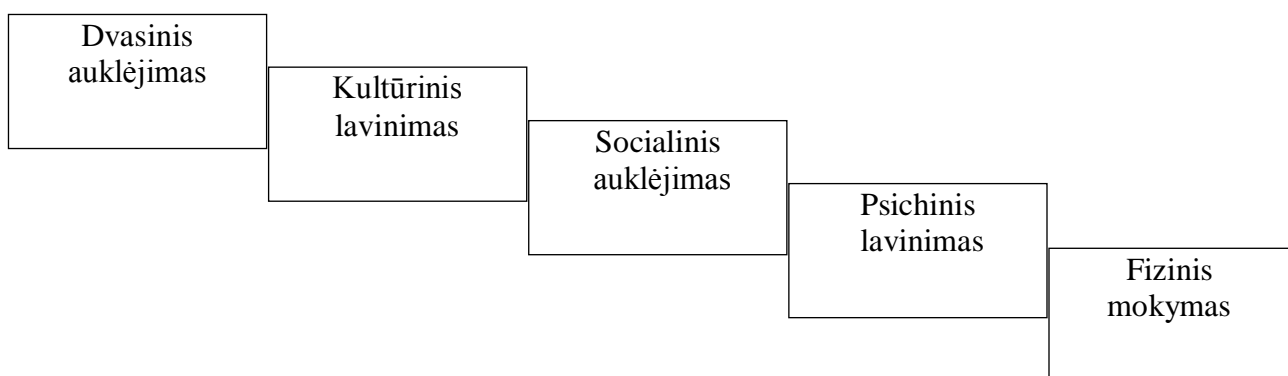
Kaip yra teigęs aukščiau cituotas S. Šalkauskis, „ugdomasis uždavinys yra tikslo siekimas, perteikiant ugdytiniui gėrybes, išvystant jo veikliąsias jėgas ir jį patį įtraukiant į kūrybinį darbą.[42, p.278] Pasak Jovaišos (1993), uždavinys yra tarsi pakopa, artinanti prie tikslo. Tokiu būdu uždavinys laikomas sudėtine tikslo dalimi. Svarbus yra mokyklos uždavinys – Lietuvos kaip demokratinės ir solidarios politinės bendruomenės kūrimas. Valingai ir atsakingai kurti savo šalies istoriją.[43, p.11]

6 pav. Sisteminiai ugdymo uždaviniai

Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniu: Šalkauskis S. (1991). Rinktiniai raštai V. Leidybos centras p.278

O Jovaiša (2001) išskiria tik 5 pagrindinius uždavinius:

7 pav. Ugdymo uždaviniai

Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniu: Jovaiša L. (2001). Ugdymo mokslas ir praktika. V. Agora.

Jovaišos (2001) išskirti ugdymo uždaviniai tarsi susilieja į bendrą sistemą, visumą, kurios metu siekiama bendro tikslo. Todėl pastebima, kad noras išsiugdyti pilnavertę asmenybę, reikalauja uždavinių gausos, kurie remiasi galutinio užsibrėžto tikslo pasiekimu – pilnavertės asmenybės

išugdymu. Galima pastebėti, kad Šalkauskio(1991) ir Jovaišos(2001) įvardytuose ugdymo uždaviniuose atsiranda naujos sąvokos – mokymas, auklėjimas, lavinimas. Mokslininkai įvardija, jog tai yra pagrindinės ugdymo sudedamosios dalys, kurių kiekviena turi atskirus tikslus ir padeda sėkmingai vykdyti ugdymo procesą.

Metodologija, kuria grindžiama kompetencijų (tolimųjų ugdymo tikslų) nustatymo logika, leidžia konstatuoti, kad jas iš esmės lemia ir nustato pati visuomenė, t.y. konkrečios visuomenės poreikiai. Anot Laužacko (2000), projektuojant ugdymo turinį tolimieji tikslai skaidomi, detalizuojami tam, kad leistų rasti adekvačius pedagoginius ir didaktinius parametrus, laiduojančius jų pasiekimą.[41, p.73]

Ne vienas pedagogas įvardintų, kad ugdymo proceso veiksmingumą didžia dalimi lemia tai, kokie tikslai keliami, kiek jie yra perspektyvūs, teisingi, atitinkantys tiek ugdytinių, tiek visuomenės, tautos bei valstybės kultūros lygį bei jos raidos tendencijas. Dėl to tikslų, uždavinių nustatymas, suformulavimas vadinamas pirmuoju, atsakingu ir sudėtingu ugdymo proceso etapu.

Pagrindinį veiklos tikslą bendrojo lavinimo mokykla sieja su bendraisiais visuomeniniais ir kultūriniais savo darbo uždaviniais. Todėl tik bendrojo išsilavinimo žinios turėtų būti atrinktos ir susistemintos taip, kad būtų prasmingos, siekiant perteikiamų žinių vientisumo, bendrojo gyvenimo situacijų supratimo. Todėl visi bendrojo lavinimo mokyklų mokomieji dalykai yra svarbūs bendrajam išprusimui, tik turėdami savitus uždavinius jie suteikia galimybę asmenybei išugdyti loginį mąstymą, savarankiško darbo įpročių, visapusiško kūrybiškumo. Kiekvienam augančiam žmogui reikia padėti jau nuo mažens susikurti nestandartizuotą aplinką, kurioje jis pats jaustųsi padėties šeimininku.

Taigi ugdymas yra sudėtingas procesas, kurį galima įvardinti kaip sistemingą veiklą. Tik realiai suformuluotas tikslas, užsibrėžti uždaviniai padeda išugdyti pilnavertišką asmenybę. Turbūt svarbiausia padėti rasti tikrąsias žmogiškąsias vertybes, jų siekti ir suprasti tikrąją žmogaus gyvenimo prasmę. Uždavinių siekimas daro ugdymo procesą tobulesnį, kokybiškesnį, patrauklesnį. Tai padeda žmogui kurti savo gyvenimą, kaupti žinias, vertybes ir kaip galutinį produktą pateikti suformuotą asmenybę.

1.3 Žinių ekonomikos samprata

„Žiniomis besiremianti (žiniomis varoma) ekonomika tampa prioritetiniu Lietuvos siekiu. Europos sąjunga yra užsibrėžusi sukurti žinių visuomenę per artimiausią dešimtmetį. 2015 metais šioje srityje Lietuva gali būti pasiekusi panašų lygį, tačiau žinių visuomenė yra itin sudėtingas

iššūkis Lietuvai, kuriai gali nepavykti to įgyvendinti, jei nebus pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualinė politinė valia“. [51, p.72]

Žinių visuomenės (t.y. žmonių grupių, veiklą grindžiančių žiniomis) kūrimas yra pagrindinis ekonominės plėtros, darbo vietų kūrimo ir socialinės gerovės veiksnys. Turbūt visi sutinkame, kad kaupiamos ir nuolat atnaujinamos produktyviosios žinios yra ekonomikos pagrindas. O tai vyksta plėtojant mokslo tyrimus ir praktinę veiklą, grindžiamą žiniomis ir informacinių ryšių technologijomis, integruojant į konkurencingų produktų gamybos ir paslaugų teikimo sritis verslą, mokslą bei studijas. Šiandienos valstybė turi orientotis į visuomenę, kuri sėkmingai naudojami savo informacijos ar žinių išteklius. Tai yra sėkmingą šalies ūkio plėtrą skatinantis veiksnys. Valstybės užduotis – sukurti tam palankią aplinką ir taip sudaryti sąlygas šalies ūkio plėtrai bei konkurencingumui didėti. O tuo pačiu rinkos ekonomikos kūrimui.

Šiuolaikinė visuomenė patiria virsmą į naują, darnią, tausojančią visuomenę siekiant suteikti žmonijai galimybių kurti saugesnę, sveikesnę, turtingesnę aplinką su nuolatiniu mokymu ir mokymusi, naujomis žiniomis, vertybių nuostatomis ir poreikiu žinoti, suvokti, prasmingai ir atsakingai veikti, kaip visa tai ir dar daugiau įvardyta Lisabonoje Europos Tarybos (2000) paskelbtoje, visuomenės raidos ir aplinkos apsaugos plėtotės strategijoje. Ši strategija buvo patvirtinta 2001 metais Geteborge (Švedija), kurioje darnus vystymas apima tris pagrindines dimensijas: ekonominę, ekologinę, - socialinę. Ekonominė darnaus vystymosi dimensija apibūdina tokį vystymąsi, kuris sudaro sąlygas ilgalaikiam stabiliam ekonomikos augimui. Pastebėta, kad darniam vystymuisi būdinga nuolatinė kaita, kurią sąlygoja ne tik individualūs žmonių gebėjimai, bet ir socialinės, ir ekonominės sparčios plėtros reguliavimas bei užtikrinimas valstybiniu ir organizaciniu lygmenimis. Žinių ekonomikos taikymas, plėtojamas darnaus vystymosi siekių įgyvendinimu teikia iš tiesų didelę reikšmę intelektiniam kapitalui, kūrybiškumui, inovacijoms skatinančioms dalijimąsi ne tik gerąja, bet ir blogąja patirtimi, kuri taip pat užtikrina naudingą technologijų, talentų ir tolerancijos sąveiką, mokymąsi visą gyvenimą, kultūrą.

Keičiantis amžiams, stebint transmisiją nuo agrarinės ekonomikos link industrinės, žinių visuomenės, organizacinės žinios, intelektinis kapitalas tampa vis reikšmingesnis. Tai vienas iš vertingiausių išteklių dorinei ekonominei ateičiai .[52, p. 41]

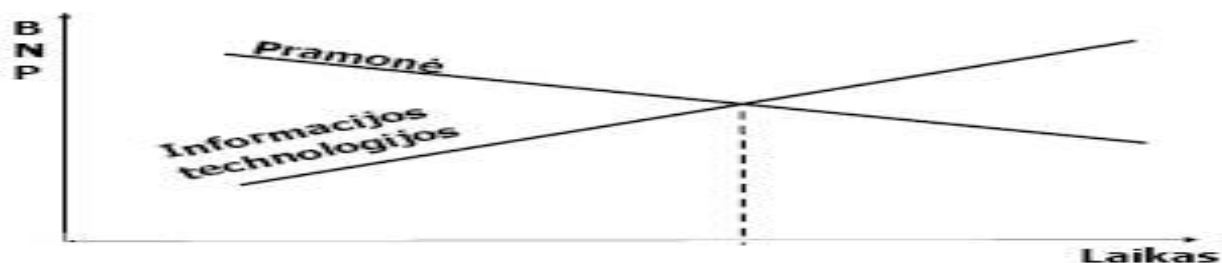
Vis labiau augantis susidomėjimas intelektiniu kapitalu sutapo su žinių ekonomikos, žinių visuomenės kūrimu ir pastebėta žinių ir įgūdžių turėjimo bei panaudojimo svarba. O žinių naudojimas reiškia, kad santykiai (socialinis kapitalas ir procesai (struktūrinis kapitalas)) yra labai svarbūs ir reikalingi žinių transformavimui į produktą:

- studijuojančio požiūriu – priešingu švietimo įstaigos požiūriui;
- ekonominės ir darbo rinkos požiūriu tačiau neatsiejant nuo socialinių ir kultūrinių veiksnių;
- švietimo politikos požiūriu – įskaitant svarbiausių žinių ekonomikai būtinos kompetencijos peržiūrėjimą, tinkamo švietimo įstaigų valdymo skatinimą, žmogiškųjų išteklių plėtros finansavimą, mokymosi būdų ir galimybių kūrimą, teisingumo ir mokymosi prieinamumo užtikrinimą visais gyvenimo tarpsniais ir visose mokymosi sistemose (formalioje, neformalioje ir informatyvioje);
- platusis žinių ekonomikos požiūris – švietimo ir žmogiškųjų išteklių plėtros susiejimas su inovacijų sistemomis ir informaciniu visuomeniniu gėriu.[53, p. 31]

Taigi atsižvelgiant į dabartinę pasaulinės ekonomikos raidą ir tendencijas aišku, kad Lietuvos kelias neatsilikti nuo pažangaus pasaulio yra kurti žinių visuomenę. O žinių visuomenės ekonomikos varomąją jėgą tampa intelektualios (aukštosios) technologijos, kurios gali būti sukurtos tik efektyviai plėtojant švietimą, studijas, mokslo tyrimus ir mokslo taikomąją veiklą. Pagrindiniu žinių visuomenės veikėju tampa mokslininkas, o strateginiu resursu – žinios. [53, p. 39]

Žinių ekonomika tampa svarbiausiu išsivysčiusių šalių ūkio raidą lemiančiu veiksnium, o žinioms imlios pramonės bei informacinių technologijų plėtotė yra būtina šalies pažangos, klestėjimo ir gerovės sąlyga. Apie subalansuotą šalies plėtrą galima kalbėti tik turint ilgalaikę šalies raidos strategiją, kurios prioritetai – žinių visuomenė ir žinių ekonomika. Šiems prioritetams įgyvendinti reikia kryptingų valdžios pastangų ir politinės valios.

Žinios tampa modernios ekonomikos pagrindu ir pastebimas perėjimas nuo turto ekonomikos prie žinių ekonomikos. Vis didesnę bendrojo nacionalinio produkto dalį kuria žmonės, kurių veikla susijusi su informacijos technologijų kūrimu, taikymu ir platinimu. Grafiškai šis procesas vaizduojamas.(8 pav.)

8 pav. Bendrojo nacionalinio produkto šaltinių kaitos tendencijos informacinėje visuomenėje
Šaltinis: Teorinės prielaidos. Žmonijos vystimosi modeliai. [interaktyvus] [žiūrėta 2010-01-19]

prieiga per internetą: http://www.tsi.su.lt/ecdl/basic+pateiktys/1modulis/1_1.html#pav1_3

Informacinėje visuomenėje ekonominės veiklos pagrindinės kryptys yra informacijos apdorojimas, valstybinis ir privatus šios veiklos organizavimas. Tai ekonominis visuomenės modelis, jos pagrindas – trijų sektorių hipotezė, kurią pagrindė Jean Fourastié.

Žinių ekonomikos plėtra apima daugumą visuomenės aspektų, todėl būtina, kad jos strategijos kūrimo dalyvautų viešasis, privatus, švietimo ir kiti sektoriai. ES yra išskiriami keturi pagrindiniai, tarpusavyje labai glaudžiai susiję elementai, į kuriuos būtina atsižvelgti formuojant žinių ekonomikos plėtros strategiją:

- Tinkama ekonominė ir teisinė aplinka, kuri skatina naujų bei esamų žinių naudojimą visuose ekonomikos sektoriuose ir antreprenerystę. Iš esmės, tai sistema, kurioje vystoma ekonomika. Ji apima reguliavimo standartus, konkurencijos politiką, valstybės imlumą prekybai ir tiesioginėms užsienio investicijoms, taip pat finansinio sektoriaus politiką, teisinę bei politinę sistemą.
- Išsilavinusi ir kvalifikuota visuomenė, galinti tinkamai kurti, skleisti ir naudoti žinias. Žinių ekonomikos plėtrai būtina efektyvi švietimo sistema, apimanti vidurinį bei aukštąjį mokslą, kuri skatintų šalies intelektualinio potencialo augimą. Be to, yra būtina nuolatinio mokymosi sistema, kuri nuolat keltų gyventojų kvalifikaciją ir gerintų įgūdžius.
- Dinamiška informacijos infrastruktūra, kuri pagerintų komunikacijos ryšius bei palengvintų informacijos perdavimą ir apdorojimą.
- Efektyvi inovacijų sistema, skatinanti viešojo, privataus bei švietimo sektorių bendradarbiavimą kuriant naujas technologijas, paslaugas, produktus ir taikymo metodus. Inovacijų sistemos plėtrai reikia sudaryti sąlygas antreprenerystei, sukurti tinkamą reguliavimo sistemą, komunikacijos tinklų sistemą, užtikrinti efektyvų prieinamumą prie informacijos ir žinių, jų skleidimą.[70, p. 62]

2002m. rugsėjo 4 -osios Jahanesburgo deklaracijoje dėl subalansuotos visuomenės plėtros teigiama, jog šios plėtros ramsčiai – ekonominis vystymasis, socialinė pažanga ir aplinkos apsauga. Ekonominis vystimasis ir socialinė pažanga – neišvengiamai tarpusavyje susiję. Ekonominio vystymo pagrindu Europos sąjungoje numatytas žinių visuomenės kūrimas, kuris ekonomine prasme turėtų užtikrinti ištekliams didelį pelną, t.y. ekonominę naudą nešančių ūkio šakų vystymąsi. Kuriant žiniomis grįstą ekonomiką reikalinga kvalifikuota darbo jėga, sugebanti pati būti imli žinioms ir sugebanti jas panaudoti. Tokios, kaip pvz. darbo jėgos, ugdyme dalyvauti visų pirma turi švietimo sistema. Beje, vienas iš ilgalaikių Lietuvos nacionalinės darnaus vystymosi strategijos tikslų, susijusių su švietimo sistema, yra „siekti, kad švietimas skatintų kurti žinių visuomenę“.

Žinoma, žinių vartojimas visais laikais buvo svarbus, bet šiuolaikinėje visuomenėje žinių vartojimas tapo lemiamu sėkmės veiksniu, kadangi žinių visuomenėje žinios tapo ne tik tiesioginiu, bet ir vyraujančiu ekonominės veiklos veiksniu. Tai reiškia, kad gebėjimas žinias paversti organizaciniu vadybiniu instrumentu tampa šiandieninio raštingumo matu. O šis matas anaipol nėra tiesiogiai priklausomas nuo žinių kiekio ar išsilavinimo lygio – jį lemia kokybiniai kriterijai, kuriuos diktuoja žinių visuomenės poreikiai, t.y. gebėjimas didinti žinojimo konkurencingumą ir pan. [54, p. 62]

Vienas iš svarbiausių reikalavimų, kuriuos Europos Sąjunga kelia mokslui ir studijoms – suformuoti tokius žinojimo modelius ir instrumentus, kurie skatintų, palaikytų ir spartintų ekonominę pažangą.[55, p.30] Todėl klausimas, ar tam tinka klasikinis išsilavinimas ir raštingumas, nėra retorinis.

Šiuo metu žinių ekonomikos koncepcija yra vienas iš aktualiausių klausimų visame pasaulyje, nors tai nėra visiškai naujas dalykas. Informacija ir žinios visuomet buvo vienas iš pagrindinių elementų, užtikrinančių ekonomikos sėkmę, tačiau šiandien jo svarba ypač didelė. Žinių ir informacijos naudojimas lemia ekonominių procesų globalizaciją, didesnę mokslo ir naujų technologijų našumą bei ryšių tinklų išplitimą. Iš esmės, žinios tampa pagrindiniu faktoriumi siekiant sėkmingos ir konkurencingos ekonomikos.

Taigi žinių ekonomiką galima būtų apibrėžti taip: „Žinių ekonomika – tai ekonomika, kurioje kuriamos, skleidžiamos ir naudojamos visapusiškos žinios, siekiant padidinti ekonomikos augimą ir konkurencingumą.“

1.31 Ekonominio mokymo, kaip pilietinio išprusimo raidos samprata

Šiandieniniame nuolat besikeičiančiame pasaulyje, vienas iš svarbiausių pokyčių, kurį galėtume išskirti, sąlygojančių vystymąsi, yra žinios ir žinojimas. Turbūt visi sutiksime, kad žinios, patirtis, kompetencija, pilietinė atsakomybė motyvuoja žmones laikytis aplinkosauginių, socialinių ir ekonominių darnaus vystymosi reikalavimų.

Lietuvos valstybingumo atkūrimas ir privačios nuosavybės grąžinimas atvėrė naujos valstybės vystymosi perspektyvas. Svarbiausi įvykiai tai, jog prasidėjo socialinių ir ekonominių santykių pertvarka, padėti teisinės valstybės ir rinkos ekonomikos pamatai. Verta prisiminti Lietuvos istorinę raidą, kada perėjimas nuo komandinio socialistinio ūkio prie rinkos iškėlė į visuomeninių santykių paviršių susvetimėjimo, amoralumo, egoizmo, korupcijos purvą. Todėl tenka pripažinti, kad ekonominio ir dvasinio nuosmukio priežastys slypi ne tiek žmoguje, kiek pačioje visuomenės

santykių raidoje. Kaip teigia mokslininkai: „žmonės sąmoningai ar nesąmoningai savo moralines pažiūras galiausiai formuoja veikiami praktinių santykių, t.y. ekonominių santykių, kuriems esant jie gamina ir maino“. [41, p.156] Ieškant optimalių visuomenės pertvarkymo sprendimų, siūlomi įvairūs švietimo sistemos, ūkio ir kitų institucijų variantai. Tačiau labai gaila, jog šioje plotmėje yra labai mažai kalbama apie ekonominį piliečių ugdymą, kuris turbūt kiekvieno iš mūsų manymu yra visų ekonominių reformų svarbiausias dalykas.

Paprastai mokslinėje literatūroje ekonominis ugdymas apibrėžiamas kaip piliečio ekonominės savimonės ir ekonominio mąstymo formavimo procesas, kurio pagrindinis tikslas – sukurti šiuolaikinį „ekonominį žmogų“, sugebantį lengvai ir greitai spręsti ekonomines situacijas, atskirti kompetencijų ir atsakomybės ribas ekonomikos srityje. Tokia asmenybė privalo suprasti konkurencingos rinkos dėsningumus, būti pasirengusi dirbti, rizikuoti, siekti naujovių. Kaip rodo praktika, nuo ekonominio ugdymo sėkmės priklauso individo ir sociumo gerovė, materialiojo turto gamyba, mokslo ir kultūros plėtra, pagaliau politinis ir psichologinis klimatas valstybėje.

Šiandien, kai Lietuva yra sudėtingoje socialinėje aplinkoje, kai didelis nedarbas, mažėja fizinio darbo paklausa, žmonių negalėjimas įvertinti naujų socialinių reiškinių, šiuo atveju, kai žmonės jaučiasi nereikalingi, atstumti, ekonominis raštingumas turėtų atlikti visas jam būdingas funkcijas, t.y. išmokyti ir patarti, kaip elgtis ir ką daryti, norint greičiau adaptuotis dabarties reikalavimų aplinkoje.

Ekonominis ugdymas, kaip socialinio auklėjimo forma, turi pasitarnauti bendram pilietinio ugdymo vyksmui. Pikūnas, Šalkauskis, Vaitkevičius (1999) savo knygoje kalba apie darbinį auklėjimą, ekonominį švietimą, ekonominių teorijų dėstymo metodiką ir kitas problemas švietime. Tačiau pastebima, kad prie ekonominio ugdymo Lietuvos mokslininkų darbuose, prie vieningos ugdymo koncepcijos dar tik einama.[44, p.130]

Paulavičius (2002) savo straipsnyje „Ekonominis piliečių ugdymas“ pabrėžia, kad prie ekonominio ugdymo uždavinių sprendimo gerokai prisidėjo ir socialinės rinkos ekonomikos šalininkai – L.Erhardas, N.Roplė ir A. Mulleris – Armakas bei liberalesnių pažiūrų skleidėjai.[43, p.28]

Pripažindami teorinius laimėjimus ekonominio ugdymo srityje turime konstatuoti, kad šio ugdymo pusės dar nepakankamai atskleistos mokslinėje literatūroje. Nepakankamas dėmesys ekonominio ugdymo problemoms paaiškinamas tuo, kad daugelį metų mokslinėje pedagoginėje spaudoje vyravo nuomonė, kad įvairiapusiškos asmenybės ugdymas gali būti nagrinėjamas išimtinai filosofijos ir sociologijos aspektu. Šis požiūris yra giliai įsišaknijęs į ugdytojų sąmonę, nes tikrai

pažiūrai egzistuoti yra objektyvios istorinės ir socialinės prielaidos, susijusios su technine ir gamybine visuomeninių santykių puse.

Ekonomika, kaip mokslas apie ūkio dėsnius ir žmonių ekonominius santykius, skirtingai istorija, filosofija ar politika, neturi tūkstantmečių tradicijų. Jo ištakos glūdi XVII a. pirmoje pusėje, kai spaudoje pasirodė „Politinės ekonomijos traktatas“ (1615m.) - pirmasis veikalas, skirtas ekonomikos klausimams, kuriame pirmą kartą buvo išskirtas ir apibrėžtas specialus tyrimo objektas – ekonominiai santykiai, atskirti nuo kitų visuomenės mokslų. Tačiau prireikė dar trijų šimtmečių, kad galutinai susiformuotų pagrindinės ekonomikos kryptys ir mokyklos. Tai merkantilizmo ir fiziokratų mokykla Prancūzijoje (A. Montchretienas, F. Quesnay, A. Turgot), klasikinė politinė ekonomija Anglijoje (A. Smithas, D. Ricardo), istorinė politinės ekonomijos mokykla Vokietijoje (F. Listas, B. Hildebrandas, G. Schmolleris, N. Sombartas), maržinalizmas Austrijoje (K. Mengeris, O. Bohmbawerkas, F. Wieseris), ekonominės matematikos mokykla Prancūzijoje ir Didžiojoje Britanijoje (W. Jevonsas, M. Nabrasas, V. Pareto), marksizmo praktinės ekonomijos mokykla Vokietijoje (K. Marxas, F. Engelsas) bei valstybinio reguliavimo kryptys Anglijoje (D. Reynesas).

Ekonomikos mokslo koncepcijos įvykdė didelį perversmą žmonių pasaulėžiūroje formuojant valstybinę ekonominę politiką, todėl susipažinti su ekonominės minties filosofija bei ekonominės teorijos pagrindais turėtų kiekvienas apsišvietęs ir kultūringas žmogus, nepriklausomai nuo jo veiklos srities ar profesijos, nuo amžiaus ar lyties. Iš tiesų tenka tik apgailestauti, kad kai kurie humanitarinių ir tikslųjų mokslų atstovai vis dar su nepasitikėjimu priima ekonomikos disciplinų skverbimąsi į mokymo sferas: bendrojo lavinimo mokyklas, gimnazijas, pedagoginius universitetus bei kitas įstaigas. Ir žinoma, tokią nuostatą galima pateisinti, nes yra laužomos seniai nusistovėjusios švietimo normos ir tradicijos.

Mokslinėse švietimo knygose rašoma, kad ekonominis ugdymas neegzistuoja „grynu pavidalu“, t.y. anapus politinės sąmonės ir mokslo, tautos tradicijų ir papročių bei žmonių gyvenimo būdo. Dėl to žmogaus ekonominės pasaulėžiūros formavimas glaudžiai susijęs su moksliniu, darbinio, doroviniu ugdymu. Ši įvairių ugdymo formų sąsaja leidžia išskirti kelias svarbiausias ekonominio ugdymo funkcijas: pozityviają, normatyviają, auklėjamąją. Švietimo literatūroje šios funkcijos apibrėžiamos taip:

- Pozityvioji ekonominio ugdymo funkcija susijusi su ekonominiu mokymu, dėstymu ir švietimu, kuriais yra perduodamos ekonomikos mokslo žinios, ugdomas mokslinis ir praktinis požiūris į visuomenės ekonominę veiklą. Tokiu būdu ugdomos intelektualinės žmonių savybės, kurių dėka jie gali geriau pažinti ekonominę tikrovę, suvokti kaip ji vystosi“.

ekonominių žinių reikšmę visuomenėje, teigė, kad ekonominio kūrybiškumo prielaida yra išsilavinimas, nuo kurio priklauso darbininkų kvalifikacija, darbštumas, iniciatyvumas. [60, p.26]

- Normatyvinė ugdymo funkcija išreiškia praktinį požiūrį į ekonominių žinių taikymą darbe, versle, kasdieniniame gyvenime. Pasisako už tai, kad ekonominių žinių įtvirtinimas konkrečioje veikloje, profesinių įgūdžių lavinimas, kvalifikacijos kėlimas, ūkinio dalykiškumo vystymas ir kt. ekonominio mąstymo ugdymo formos turi padėti gyventojams greičiau prisitaikyti prie naujų ekonomikos realijų.
- Auklėjamoji ekonominio ugdymo funkcija apima dorovinių, moralinių ir etinių nuostatų formavimą ekonominių santykių sferoje. Pasisako už tai, jog reikia diegti dvasinius ekonominio bendravimo pradus, ugdyti socialiai teisingą požiūrį į ekonomikos tikslus, darbą, kapitalą, nuosavybę, ekonomikos veiksnius.

Kiekvienas pilietis, jei jis veikia tam tikrų taisyklių ribose netrukdydamas kitiems laisvai veikti ir nekenkdamas sau, gali būti nepriklausomas, save valdantis objektas. Jis gali savo darbus grįsti individualiu planu, neprimesdamas savo valios kitiems ir išlikdamas nepriklausomu nuo kitų. Kaip pateikiama knygoje „Pilietinės kompetencijos pagrindai“ (2006), ekonomika, skirtingai nei politika, galėtų būti policentrinio reguliavimo sritis, kur būtina susitarti dėl bendrų veikimo principų ir taisyklių, tačiau nebūtina tartis dėl bendrų veiksmų, tikslų ir priemonių tiems tikslams pasiekti. [45, p.42]

II. EKONOMIKOS MOKYMAS IR ADMINISTRAVIMAS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE

2.1 Ekonomikos dalyko samprata, uždaviniai ir tikslai

Ekonominio mokymo sampratos idėją galima sieti su Nacionalinės ekonominio švietimo tarybos (NEŠT), kuri buvo įkurta 1949m. Niujorke, JAV, veikla. Tai viena didžiausių JAV nevyriausybinių ekonominio švietimo organizacijų, palaikanti glaudžius ryšius su daugiau nei 270 šalies universitetų.[11, p.35] Nuo 1995m. savo veiklą pradėjo NEŠT Tarptautinių programų skyrius, todėl Lietuvos, kaip ir daugelio kitų valstybių, mokyklose pradėtas dėstyti ekonominis dalykas.

Visuotinis ekonominis raštingumas bendrojo lavinimo mokyklos strategijoje „ekonominis raštingumas“ apibūdinamas kaip „adekvatus amžiui asmens nuostatų, gebėjimų ir žinių lygis, leidžiantis jam orientuotis ekonominiame ir visuomenės gyvenime ir padedantis aktyviai ieškoti savo vietos jame“.

Ekonominis raštingumas apima asmens:

- vertybines nuostatas į veiklą, į jos organizavimą bei rezultatus;
- mentalinius ir praktinius gebėjimus;
- žinias, kurios leidžia orientuotis šiuolaikiniame gyvenime.[11, p.44]

Kiekvienais metais pastebimas vis didesnis ugdytinių susidomėjimas ekonomikos ir verslo klausimais, todėl mokymo procesą būtina organizuoti taip, kad mokiniai noriai įsitrauktų į mokymąsi. Raštingumo samprata, tokioje visuomenėje vis daugiau lemia praktinių klausimų sprendimą. Tai labai atsispindi formuojantis tokioms koncepcijoms kaip „besimokanti visuomenė“ ar „besimokanti ekonomika“.

Pagal Jungtinių Tautų švietimo mokslo ir kultūros organizaciją, įkurta Jungtinėse Tautose 1945 (UNESCO), raštingumas yra gebėjimas atpažinti, suprasti, interpretuoti, kurti, bendrauti ir naudoti atspausdintus bei parašytus duomenis įvairiose situacijose.

Ekonominis raštingumas laikomas vienu iš svarbiausių žmogiškojo kapitalo išteklių, kuris, kaip teigia Bagdanavičius (2002) yra vertingiausias šiuolaikinės visuomenės išteklius, svarbesnis už gamtos išteklius, materialinį turtą. Tik žmogiškasis kapitalas, o ne fabrikai, įrengimai ir gamybinės atsargos yra konkurencingumo, ekonominio augimo ir efektyvumo kertinis akmuo. Tai yra akivaizdu, juk raštingi žmonės yra pigiau ir greičiau apmokomi, turi geresnę socioekonominių

statusą, taip pat galimybę siekti aukštojo mokslo bei geresnės karjeros⁸.

Kaip pateikta „Ekonomikos mokymo programa ir standartai (2002)⁹“, *ekonominis raštingumas* – tai atitinkantis amžių asmens nuostatų, gebėjimų ir žinių lygis, leidžiantis jam orientuotis ekonominiame visuomenės gyvenime, padedantis ieškoti jame savo vietos. Ekonominis raštingumas, kaip sudedamoji socialinio raštingumo dalis, apima asmens:

- Vertybines nuostatas – požiūrį į veiklą, jos organizavimą bei rezultatus;
- Protinius ir praktinius gebėjimus.

Šiandien Švietimo ir mokslo ministerijos pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus duomenimis greta Bendrųjų programų yra 16 integruotų. Iškelti klausimai – koks turėtų būti mokomųjų dalykų ir integruotų programų santykis bei sąsajų modelis? Kuo turėtų būti grindžiama integruotų programų atranka? Numatyti pirmieji žingsniai: parengti kompetencijų sąrašą (pagal esamus mūsų šalies ir ES dokumentus), kompetencijų aprašą visoms amžiaus tarpsnių grupėms, ugdymo turinio inventorizavimą, t.y. kompetencijų, kurias galima ugdyti remiantis bendrosiomis programomis, įvertinimą ir nustatymą, kurioms reikia integruotų.

Šiandien Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose ekonominio raštingumo įgyvendinimas vyksta visose mokyklų pakopose: pradinėje ir pagrindinėje mokykloje iki devintos klasės ekonomika integruota į kitų mokomųjų dalykų programas ir kaip pasirenkamasis dalykas. Devintoje arba dešimtoje klasėse privalomasis dalykas; vidurinės mokyklos baigiamosiose klasėse – pasirenkamasis dalykas. [12, p. 5-9]

Kaip ir kituose bendrojo lavinimo dalykuose, taip ir ekonomikoje yra išskiriami pagrindiniai tikslai ir uždaviniai, kurių pagrindinis tikslas ugdyti savarankišką asmenybę.

Ekonominis ugdymas, jo etapai ir uždaviniai yra tarpusavyje susiję su vykstančia švietimo reforma, jos tikslais ir uždaviniais, esama realia situacija ir sąlygojami jos. Mokinių visapusišką ekonominį raštingumą galima pasiekti tik nuosekliai ir planingai įgyvendinant atitinkamas priemones skirtingais lygiais ir atitinkamai tam pasiruošus. Kaip ir kiekviename sudėtingame procese, čia galima išskirti etapus su tikslais, uždaviniais ir įgyvendinimo būdais. Švietimo sistemos specifika nustato tam tikras sritis, į kurias reikėtų atkreipti pagrindinį dėmesį:

1. žmonių išteklius;
2. ugdymo turinį;

---

⁸Bagdonavičius J. (2002). Žmogiškasis kapitalas. Mokymo metodinė priemonė. Vilnius. p. 5-10

⁹Ekonomikos mokymo programa ir standartas. Projektas (2002). Vilnius, p. 3-5.

3. mokymosi priemonės;
4. aplinką.(10 pav.)

9 pav. Strateginis planas

Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniu: Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija 2004-06-02

Svarbiausias dėmesys skiriamas rengimui, pasiruošimui darbui. Mokytojų rengimo svarba, reikšmė pabrėžiama ir Lietuvos švietimo plėtotės strateginėse nuostatose, „Švietimo strategijos gairių“ dokumente ir kai kuriuose ES dokumentuose.

Pedagogų rengimo koncepcijoje (2004)¹⁰ pabrėžiama, jog pedagogų rengimo programos pagrindas, akcentuoti šiandien aktualias švietimo sistemos tendencijas: kintančią mokymosi kultūrą, naujų mokymosi aplinkų kūrimą bei mokymąsi visą gyvenimą. Į tai orientuojamasi teigiant, kad „pedagogų rengimas turi tenkinti šiandieninius poreikius Lietuvos švietimo sistemos tikslus, uždavinius, švietimo reformos siekius“. Šioje koncepcijoje taip pat pabrėžiama, jog pasikeitė pedagogo vaidmuo, t.y. jis įvardijamas jau kaip mokymosi organizatorius, kūrybiškas ugdytojas, patarėjas, pagalbininkas tarp mokinio ir įvairių šiuolaikinių informacijos šaltinių.

Mokytojų rengimą galima laikyti svarbiausiu strategijos įgyvendinimo tikslu, siekiu. Atlikti tyrimai tvirtina, kad tik nedidelė ekonomiką mokyklose dėstančių mokytojų dalis turi bazinį ekonominį išsilavinimą, be to, šis įgytas dar tarybinėje aukštojoje mokykloje. Didžioji dalis dalyvavo trumpalaikiuose kursuose ir seminaruose. O juk visi pritaria, kad mokytojų rengimas – ilgalaikis procesas, kuris gali būti vykdomas įvairiomis formomis ir metodais. Svarbu tik

¹⁰ Pedagogų rengimas Lietuvoje: pertvarkos pastangos (2004). Sudarė: Ričardas Totoraitis, Mindaugas Briedis, Dalija Gudaitytė. Vilnius: Daniekaus leidykla. ISBN 9955-476-27-3. p. 76-90

valstybinio lygmeniu numatyti tinkamą rengimo sistemą ir visa tai įtraukti turimus išteklius. Taip pat privalo būti numatytas ir kvalifikacijos kėlimo mechanizmas, sudarantis galimybes ekonomikos mokytojui reguliariai atnaujinti žinias.

Ekonomikos mokymas iš tiesų susijęs su verslumo ugdymu bei yra sąlygojamas visos aplinkos. Juk ekonomika, verslas – dalykai, kurie kasdien vienokia ar kitokia forma aptarinėjami namie, mokykloje, visuomenėje. Kaip pateikta Makutėno, Makutėnienės (2004) ekonomikos vadovėlyje 9-10 kl.:

„Ekonomika – tai dalis mūsų kasdienio gyvenimo, nes:

1. mes gyvename ekonominėje sistemoje;
2. mes kasdien dalyvaujame ekonominėje veikloje;
3. mes pažįstame žodžius, kuriuos vartoja ekonomistai“.[63, p.8-16]

Kiekvienas iš mūsų didelę savo gyvenimo dalį skiriame ekonominėms problemoms spręsti, situacijoms gvildinti ir pan. Juk visi mes svarstome: kokį darbą pasirinkti, kodėl ir kiek už jį mokama, kas lemia prekių kainų kaitą? Šie ir kiti klausimai veikia žmogų, sukeldami norą dirbti, ugdyti save kaip kūrybingą asmenybę. Ekonomikos mokslas yra ir paprastas ir sudėtingas. Tai patvirtina makroekonomikos kūrėjo Alfredo Marshallo žodžiai: „Beveik po pusės amžiaus ekonomikos mokslo tyrinėjimo aš supratau, kad apie ekonomiką dabar žinau mažiau negu pradžioje“.

Šios sistemos sėkmingumo, sistemingumo negali lemti vienas mokytojas, tai sėkmingai galima įgyvendinti tik viso kolektyvo pastangomis. Tam būtina sąlyga – visų mokytojų bei ypač mokyklos vadovybės supažindinimas su pagrindiniais rinkos ekonomikos principais ir verslumo sąvokomis. Dėl istorinių aplinkybių absoliuti mokytojų kolektyvų narių dauguma neturėjo galimybės anksčiau susipažinti su rinkos ekonomikos sistema, todėl toks švietimas suteikia labai didelę reikšmę.

Kiekvieno dalyko mokymo sėkmę lemia metodinis jos dėstymo aprūpinimas. Todėl vadovėlių rengimas tampa vienu iš svarbiausių uždavinių. Ekonomikos, kaip atskiro dalyko dėstymas reikalauja turėti pagrindinį bazinį vadovėlį (vadovėlius) skirtingoms klasėms, kurie būtų parašyti laikantis ekonominio raštingumo standarto. Be to mokytojams privalo būti parengta medžiaga, kuri apimtų:

- Užduočių ir situacijų metodines priemones.
- Testų, kuriais bus įvertinamas mokinių žinių lygis, rinkinys.
- Informacinį katalogą, kuriame pateikiamos nuorodos į statistinius spausdintus ir interneto

šaltinius.

Valstybės švietimo strategijos 2003-2012m. nuostatose išskiriamos 4 pagrindinės sritys ir nepaprastai svarbu darniai vykdyti kiekvieną atskirą sritį kartu atsižvelgiant į kitas sritis, nes tik bendras ir darnus visų sričių vykdymas užtikrina sėkmingą strategijos vizijos įgyvendinimą.

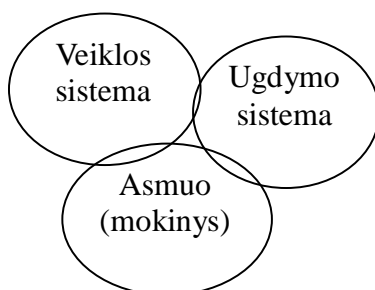
Išvada tokia, kad tik konkrečiais faktais, pritaikytais praktikoje, sprendimų alternatyvomis, kritiško mąstymo gairėmis, samprotavimais galima paversti ir didžiausias valstybes ekonomines problemas mažomis.

2.2 Ekonomikos dalyko mokymo pokyčiai per Nepriklausomos Lietuvos laikotarpį

Ugdymo procesas yra labai sudėtingas reiškinys, kuris ypač svarbus mokytojams, kurie, pasak Šalkauskio (1991), „vykdo ugdomąjį veiksmą su noru, sąmoningai ir iš pašaukimo“ [55, p.74].

Lietuvai tapus nepriklausoma valstybe, iškilo daug svarbių uždavinių, vienas iš tokių buvo reformuoti švietimo sistemą. Todėl Lietuvos švietimo koncepcijoje buvo suformuoti ugdymo tikslai, kurių pagrindinis, – „ugdyti asmenį, pasirengusį profesinei veiklai, pasiryžusį ir gebantį adaptuotis besikeičiančiame socialiniame, ekonominiame gyvenime“.[34] Be to, 1994m. šis tikslas buvo konkretizuotas LR Švietimo ir mokslo ministerijos bei pedagogikos instituto parengtose ir išleistose Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose (projektas): „...išugdyti asmenį, pajėgų savarankiškai bei kartu su kitais spręsti savo ir visuomenės gyvenimo problemas“.[58] O Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme be kitų švietimo tikslų yra suformuluotas tikslas: „išugdyti kiekvienam jaunuoliui gebėjimus kurti savo gyvenimą“.[20, p.64] Todėl galima daryti išvadą, kad mokyklos uždavinys – padėti mokiniui pasirengti gyvenimui suaugusiųjų pasaulyje, atkreipiant dėmesį, jog suaugusių pasaulis – veiklos verslo pasaulis.

Labai aiškiai padeda suvokti mokinio – ugdymo sistemos – veiklos pasaulio santykį Laužacko (1997) schema (9 pav.)

10 pav. Ugdymo sistema

Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniu: Laužackas R., (1997). Profesinio ugdymo turinio reforma: didaktiniai bruožai. – Kaunas.: Leidybos centras.

Iš schemos nesunku pastebėti, kad mokiniai, kurie šiandien mokosi mokykloje, rytoj turės dirbti, tai yra įsilieti į veiklos pasaulį, todėl galima teigti, jog mokyklos pagrindinis uždavinys nebėra vien suteikti teorinių žinių, bet ir parengti mokinį „savarankiškam mokymuisi visą gyvenimą“.

Šiuolaikinių demokratijų pagrindas yra rinkos ekonomika. Šiame kontekste ir yra svarbus ekonominis švietimas, kuris siejasi su bendraisiais asmens gebėjimais. Ekonominis švietimas yra glaudžiai susijęs su visuomenės požiūrio (pozicijos) formavimu, turinčiu įtakos visiems pertvarkos procesams ir jų greičiui, tai kiekvienam piliečiui reikalingos žinios ir įgūdžiai, nes ekonominiai ryšiai apima visas gyvenimo sritis ir etapus, paliečia jaunos ir senus.

2004m. atlikto tyrimo duomenys parodė, jog nuo 2000m., kai tik buvo pradėtas ekonominio švietimo mokymas bendrojo lavinimo mokyklose, poreikis įgyti žinių buvo iš tiesų didelio, todėl švietimo sistemos uždavinys ir yra padėti jį tenkinti šį poreikį.

Iki 2000m. ekonominis švietimas Švietimo ir mokslo ministerijos nebuvo reglamentuojamas. Nors tėvų ir vaikų pageidavimu dėstyti ekonomikos pagrindai, tačiau nebuvo patvirtintų programų bei mokytojų ruošimo sistemos. O juk visiems aišku, jog visuotinio švietimo neįmanoma įgyvendinti be sklandžios sistemos, kuri integruotų mokytojų rengimą, metodinių priemonių rengimą ir viso mokymo proceso tobulinimą. Iš tiesų Lietuva įveikė sudėtingą perėjimą į rinkos ekonomiką laikotarpį ir yra jau veikiančios rinkos bei atviros ekonomikos šalis.

Narystė Europos Sąjungoje sudaro Lietuvai sąlygas įgyvendinti ES ekonomikos rinkos mechanizmus, kelti ekonomines geroves, gyvenimo kokybės lygį. Gerėjant ekonomikos padėčiai, tobulėjant administraciniams gebėjimams, ribojant neigiamus reiškinius atsiranda galimybių užtikrinti stabilią, socialinę, ekonominę apsaugą. Tačiau nepakankamas darbo rinkos lankstumas ir mobilumas aštrina šiandienines nedarbo problemas. Regioninės raidos netolygumas didina užimtumą, socialinės plėtros lygio diferencijavimą, darbo jėgos emigraciją. Dėl nepakankamos ekonomikos plėtros, regionų raidos nemažėja skurstančiųjų dalis, o sustiprėjusi socialinė atskirtis bei socialinė diferenciacija kelia pavojų demokratijos ir visuomenės stabilumui.

Įtaką gyventojų diferenciacijai daro tokie nauji veiksniai kaip gebėjimas naudotis moderniomis informacinėmis technologijomis, informaciniais šaltiniais. Ekonomikos augimo veiksniai – darbo jėga, žinios turi būti nuoseklūs, plėtojami, tęsiami. O šis progresas įmanomas tik tobulinant ugdymo turinį, metodus, keliant pedagogų kvalifikaciją, stiprinant praktinį mokymą, plėtojant ugdymo institucijų bazę.

2.3 Ekonominį mokymą reglamentuojančių Lietuvos ir ES dokumentų apžvalga

Kaip mokykla turi reaguoti į iššūkius, kad parengtų jaunąjį pilietį gyvenimui pakitusiomis sąlygomis? Aišku, kad mokykla ir jos ugdymo turinys turi keistis. Kuria kryptimi – nurodyta švietimo strategų, tereikia atidžiai susipažinti su svarbiausiais dokumentais: Europos Komisijos Lisabonos strategija, LR nacionalinė Švietimo strategija 2003 – 2012m., LR Švietimo įstatymu, Bendrosiomis programomis ir išsilavinimo standartais. Bendrosios programos yra labai svarbus ir reikšmingas mokyklos dokumentas. Jis padeda kiekvienam mokytojui planuojant ugdymą, atrenkant ugdymo turinį, organizuojant ugdymo procesą ir vertinant jo rezultatus. Praktiškai dominuoja visuose ugdymo etapuose. „Bendrosios programos brėžia žymias gaires, kuriomis remdamasi mokyklos bendruomenė pasirengia individualiąsias programas“¹¹. Taip pat labai konkretina ir padeda planuoti ugdymo procesą. Šis dokumentas suteikia bendrojo lavinimo mokykloms realią galimybę įtraukti į ugdymo turinio kūrimą: pritaikyti ugdymo turinį ir metodus klasės ir individualiems moksleivių poreikiams ir galioms, derinti su mokyklos keliamais tikslais, mokytojo turima patirtimi ir ištekliais.

Bendrosios programos nusako, kaip moksleiviai ugdomi, ko mokomi. O pagal jas parengti standartai apibrėžia konkrečius laukiamus rezultatus ir tai, kaip moksleivis pademonstruoja savo žinojimą ir supratimą, gebėjimus, vertybines nuostatas. Bendrųjų programų tikslais ir uždaviniais numatomi ne vien testai, pamatuojamos žinios ar gebėjimai, apimantys ugdymo rezultatus. Šiuo ir dar keletu dokumentų vadovaujamos rengiant vertinimo dokumentus: moksleivių pasiekimų ir pažangos vertinimo ugdymo procese sampratą, moksleivių diagnostinių tyrimų programas ir kt.

Trumpai apibūdinant, kas yra bendrosios programos, galima teigti, kad tai pagrindas vadovėlių ir kitų mokymo priemonių autoriams, mokyklos ir mokytojų darbo vertintojams, mokymosi aplinkos kūrėjams mokyklose.

Vis dėlto šiandien Lietuvai būtina nuosekliai remtis Europinėmis nuostatomis ir kryptingiau bei sparčiau siekti bendrų tikslų. Todėl dabar šalies švietimui reikia orientuotis į atvirą Europos švietimo erdvę, į būsimą daug atviresnę Europos darbo rinką, į Europos piliečių mobilumą. Lietuva taip pat turėtų ypatingą dėmesį skirti mokyklų modernizavimui. Europos taryba Lisabonoje 2000 metų kovo mėnesį patvirtino, kad Europa neginčijamai įžengė į žinių amžių. Lisabonoje Europos Sąjunga priėmė plėtros strategiją ir apibrėžė tikslą, kurio yra siekiama:

---

¹¹ Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos Bendrosios programos. I - X klasės, (1997)Vilnius: Leidybos centras. P. 9 – 21.[interaktyvus] [žiūrėta 2009-06-08]. Prieiga per internetą: http://www.ipc.lt/21z/mokymas/intermok/projektai/kd/programa/programa_standartai.htm

„Europa turi tapti konkurencingiausia pasaulyje, su dinamiška, žiniomis grįsta, subalansuotai augančia ekonomika, leidžiančia sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų, pasiekusia didesnės socialinės sanglaudos. Iki 2010 metų sukurti konkurencingiausią ir dinamiškiausią pasaulyje žiniomis grindžiamą ekonomiką, sugebančią užtikrinti nuolatinį augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų, didesnę socialinę sanglaudą“¹².

„Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai – tai pagrindinis valstybės lygmens dokumentas. Jis nusako ugdymo kryptį (t.y. tikslus ir uždavinius), taip pat tai, ko ir kaip turėtų būti mokomi moksleiviai (nurodomas ugdymo turinys ir metodai), kad įgytų jiems būtiną žinojimą ir supratimą, išsiugdytų esminius gebėjimus ir vertybines nuostatas“¹³.

Svarbu pažymėti, kad šiuo dokumentu iš esmės užbaigiamas svarbus bendrojo lavinimo mokyklos ugdymo turinio pertvarkos etapas, prasidėjęs 1994m. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrųjų programų projektu.

Šiame valstybės dokumente daug dėmesio skiriama tam, kad moksleiviams būtų sudarytos kuo palankesnės sąlygos įgyti ir plėtoti asmeninę, socialinę, pažinimo ir kultūrinę kompetenciją, kurią sudaro vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visuma, taip pat būtų užtikrinta aukšta ugdymo(si) kokybė, kad ugdymo turinys ir procesas glaudžiai sietųsi su moksleivių patirtimi ir aktualiais gyvenamosios aplinkos poreikiais, kad moksleiviai patirtų sėkmę mokydami ir išvengtų socialinės atskirties.

ES švietimo dokumentuose viena iš prioritetinių kryptų yra verslumo ugdymas. Šiame kontekste ypač svarbus ekonominis švietimas ir supratimo apie verslą ugdymas. Tai yra kiekvienam piliečiui reikalingos žinios ir įgūdžiai, nes ekonominiai santykiai apima visas gyvenimo sritis ir etapus. Visuomenės poreikis ekonominiams žinioms yra didžiulis ir švietimo sistemos uždavinys – padėti patenkinti šį poreikį. Dėl Lietuvos istorinės raidos ypatumų sklandus šios srities žinių perdavimas iš kartos į kartą nėra įmanomas, taigi švietimo sistemai iškyla papildomas uždavinys – užpildyti ją.

Barselonoje yra apibrėžtos svarbiausios kompetencijos, kurios sudaro kintančią daugiafunkcionalią žinių, gebėjimų bei nuostatų visumą, reikalingą asmeniui, kad jis siektų užsibrėžtų tikslų, aktyviai dalyvautų visuomenės gyvenime, susirastų sau tinkamą darbą.

---

¹² Ekonominio raštingumo ir verslumo strategija, 2004 – 06 – 02. [interaktyvus] [žiūrėta 2009-03-05]. Prieiga per internetą : <http://www.smm.lt/naujienos/pranesimai.htm?id=612>

¹³ Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai (I dalis). [interaktyvus] [žiūrėta 2009-06-29]. Prieiga per internetą: <http://lietuviukalbairliteratura.lt/bendrosios-programos-ir-issilavinimo-standartai-i-dalis/>

Šiuolaikinių demokratijų pagrindas, kaip įvardijo Barselonos Europos vadovų Taryba 2002-2010m., yra rinkos ekonomikos sistema.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos ekonomikos augimas priklauso nuo mūsų bendrų pastangų ir didžiausią galią čia turi verslumo ugdymas ir jo organizuojamas ugdymo procesas švietimo sistemoje, pritaikant mokomąją medžiagą ir atitinkamus mokymo metodus. O pagrindiniai dokumentai, tokie kaip Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, turėtų tapti nuolat atnaujinamu dokumentu, kuris padėtų švietimo bendruomenei, politikams ir visuomenei susitarti dėl Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos tikslų ir pasiekimų ugdymo rezultatų pasiekimo.

2.31 Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategijos gairės

Rengiant strategiją buvo atsižvelgta į naujausius Lietuvos Respublikos dokumentus: „Lietuvos švietimo plėtotos strateginės nuostatos. Švietimo strategijos gairės“. Kaip yra pateikta dokumente, strategija projektuoja Lietuvos, kaip būsimos Europos Sąjungos valstybės raidą išskirdama tris pagrindinius prioritetus: „žinių visuomenę, saugią visuomenę ir konkurencingą ekonomiką“. Išskiriami svarbūs dalykai kaip gerinti, stiprinti šalį, t.y.: „žmonės t.y. vertybė, pagrindinis Europos Sąjungos politikos tikslas. Investicija būtent į juos, bei gerovės valstybės kūrimas bus pagrindinis dalykas užtikrinant Europos vietą žiniomis grįstoje ekonomikoje. Bei antras svarbus dalykas, tai švietimas, kuris turi padėti stiprinti visuomenės kūrybines galias, išsaugoti ir kurti tautos tapatybę, imtis gerinti pagrindinių ekonomikos rodiklių“. Dokumente pateikiama švietimo misija atsižvelgiant į visuomenei tenkančius iššūkius ir valstybės ilgalaikės raidos strategijoje apibrėžtus žinių visuomenės, saugios visuomenės ir konkurencingos visuomenės prioritetus.

Šios strategijos paskirtis, kaip pateikiama nagrinėjamame dokumente, yra suteikti pagrindą Lietuvos švietimo vizijai įgyvendinti ir sudaryti galimybę Lietuvos piliečiams susiburti, diskutuoti dėl šios vizijos įgyvendinimo kelių. Dokumente numatomos švietimo plėtotos efektyvumui ir darnai įgyvendinimo priemonės. Diegiant atsakingumo valdymo sistemą, švietimo finansavimo ir išteklių naudojimas reformuojamas užtikrinant geresnį švietimo prieinamumą, kokybę, lanksčios ir atviros švietimo struktūros sukūrimą. Pateikti numatomi pagrindiniai siekiniai plėtojant Lietuvos švietimą iki 2012m. jau būtų pasiekti. Taip pat dokumente pateikta ir ekonominio švietimo ir verslumo ugdymo svarba. Teigiama, kad būtina visuose švietimo lygmenyse atkreipti dėmesį į verslumo ir ekonominio švietimo ugdymą. Siekiama, kad ekonominio raštingumo pradmenis įgytų visi pagrindinės mokyklos mokiniai, kad šio raštingumo ir verslumo pagrindai būtų suteikti visiems pageidaujantiems gimnazistams, kolegijų ir universitetų studentams.

„Lietuvos Respublikos Seimo 2002m. lapkričio 12d. Nutarimas Nr. IX – 1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“. Šio dokumento pagrindinės nuostatos derinamos su Europos Sąjungos direktyvomis. Dokumente yra pateikiama, kad reikia „parengti ir įtraukti į vidurinio mokslo bei kolegijų ir universitetų mokymo programas žinių apie verslą ir verslininkystę modulius“¹⁴.

Verslumo ugdymą švietimo sistemoje struktūruota Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija (2002), kurią patvirtino švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius įsakymu, ir kurios vizija: „Kiekvienas baigiantis pagrindinę mokyklą moksleivis išsiugdys verslumą ir turės rinkos ekonomikos žinių pagrindus, kokių jo asmeninių savybių reikia ir kaip jas sėkmingai ugdyti, kad sėkmingai galėtų pasinaudoti rinkos ekonomikos teikiamomis galimybėmis“.

Šis dokumentas aprėpia bendrojo lavinimo mokyklų mokėjimo turinį ugdymo proceso pakeitimus, papildymus nuo pirmųjų metų, diegiant visuotinį ekonominį švietimą, patirtį. Strategijoje suformuluoti tam tikri tikslai, kuriems įgyvendinti įvedamas ekonomikos dalykas į bendrojo lavinimo mokyklas. Čia ekonomikos raštingumas ir verslumo ugdymas suprantamas kaip bendrojo išsilavinimo, raštingumo praktinė kompetencijų dalis.

Demokratijos pagrindu šiandiena laikoma rinkos ekonomikos sistema. O tai reiškia, kad pirmoje vietoje pagal svarbą atsiduria ekonominis švietimas. Kita vertus tai kiekvienam piliečiui, gyvenančiam demokratinėje rinkos valstybėje reikalingos žinios, įgūdžiai. Kaip rodo strategijoje pateikti tyrimo rezultatai visuomenės poreikis yra didelis, todėl pagrindinis švietimo institucijų tikslas akivaizdus.

Lietuvai tapus ES nare būtina derinti švietimo strategines kryptis prie ES iškeltų iššūkių nacionalinės švietimo sistemos.

Europos Sąjungos švietimo dokumentuose viena iš prioritetinių veiklos krypčių įgyvendinti Lisabonos strategiją yra verslumo ugdymas. Todėl strategijoje kreipiamas labai didelis dėmesys, dėl to net pakeistas ankstesnis pavadinimas („Visuotinio ekonominio raštingumo strategijos gairės“), pridėtas papildomas turinys, atspindintis naujus iššūkius švietimui.

Nors daug kas verslumą sieja su ekonominiu raštingumu, tačiau strategijoje pabrėžiama, kad verslumo ugdymas nėra tapatus ekonominiam raštingumui, nors atrodo kad kalbama apie tuos pačius dalykus. Kyla klausimas, kodėl tuomet verslumas ir ekonominis raštingumas yra įvardinami viename dokumente? O atsakyti reikėtų remiantis tuo pačiu dokumentu: „verslumą galima glaudžiai

---

¹⁴ Lietuvos Respublikos Seimo Nutarimas. Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos//Valstybės žinios.2002,Nr. 5029[interaktyvus], [žiūrėta 2010-01-29]. prieiga per internetą: <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=59281>

ir sėkmingai derinti bei integruoti su ekonominiu švietimu“.

Sudarant programą buvo išanalizuotos Vakarų Europos ir JAV universitetų studijų programos, panaudotas žinomų Lietuvos ir užsienio mokslininkų bei verslininkų sukauptas patyrimas. Manoma, kad pagal šią programą vykdomos studijos padėtų užpildyti ekonominių ir finansinių žinių trūkumą bei prisidėtų prie Lietuvos gyventojų ekonominio švietimo ir verslumo ugdymo.

Ši strategija aprėpia bendrojo lavinimo mokyklų mokymo turinio ir ugdymo proceso pakeitimus ir papildymus, siekiant įdiegti ekonominio raštingumo mokymą ir verslumo ugdymą. Strategijoje suformuluojami pagrindiniai tikslai ir uždaviniai, kuriuos reikia įgyvendinti įvedant ekonominio raštingumo mokymą ir verslumo ugdymą bendrojo lavinimo mokyklose. Strategijoje ekonominis raštingumas ir verslumo ugdymas suprantamas kaip bendrojo raštingumo ir išsilavinimo kompetencijos praktinė dalis.

Programos Finansų ekonomika aktualumą ir svarbą rodo Europos Komisijos, LR Seimo ir LR Švietimo ir mokslo ministerijos priimti planai ir strateginės nuostatos. 2004-06-02 LR švietimo ir mokslo ministras patvirtino Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategiją. Ekonominio švietimo ir verslumo ugdymo svarba pabrėžiama ir LR Seimo 2003m. liepos 4 d. patvirtintame dokumente „Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos 2003-2012m¹⁵“, kur teigiama: „Visuose švietimo lygmenyse sustiprinamas dėmesys verslumo ir ekonominio švietimo ugdymui“. 2006-02-13 Europos Komisija pagal Lisabonos partnerystę ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui pasiūlė planą, skirtą verslumo įgūdžiams mokyklose ir universitetuose stiprinti. Šio plano preambulėje rašoma, tam, kad Europa sėkmingai išlaikytų savo socialinį modelį, reikia didesnio ekonomikos augimo, daugiau naujų įmonių, daugiau verslininkų, norinčių imtis naujoviškos veiklos, ir daugiau gerai dirbančių mažų bei vidutinių įmonių.

Ekonominio raštingumo lygmenį nusako atitinkamoms amžiaus (išsilavinimo) grupėms nustatomi ekonominio raštingumo standartai. Juose išdėstoma, kokių konkrečių žinių ir gebėjimų turi įgyti mokinys tam tikruose mokymo proceso etapuose, griežtai reglamentuojant tik minimalaus (bazinio) žinių lygio ekonominį raštingumą, mokykloms bei atskiriems mokiniams paliekama galimybė siekti aukštesnio lygio ekonominių žinių.

ES paskutiniai direktyviniai dokumentai iškelia naują papildomą uždavinį švietimui – verslumo

---

¹⁵ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas. Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatai. 2003. liepos 4 d. Nr. IX – 1700. Vilnius [interaktyvus], [žiūrėta 2010-02-24]. Prieiga per internetą: <http://www.google.lt/search?client=opera&rls=lt&q=LR+Seimo+2003m.+liepos+4+d.+patvirtintame+dokumente+Lietuvos+%C5%A1vietimo+pl%C4%97tot%C4%97s+strategin%C4%97s+nuostatos+2003-2012m&sourceid=opera&ie=utf-8&oe=utf-8>

ugdymą. Ekonominio švietimo ir verslumo ugdymo svarba jau pabrėžiama ir dokumente „Lietuvos švietimo plėtotos strateginės nuostatos. Visuose švietimo lygmenyse sustiprinamas dėmesys verslumo ir ekonominio švietimo ugdymui. Siekiama, kad ekonominio raštingumo pradmenis įgytų visi pagrindinės mokyklos mokiniai, kad šio raštingumo ir verslumo pagrindai būtų suteikti visoms pageidaujamos gimnazijoms.

Strategijoje apžvelgiama 2001-2003m. ekonomikos kaip mokomojo dalyko plėtra bendrojo lavinimo mokyklose, jo kaita. Padaryta išvada, kad vis daugiau ir daugiau mokyklų įveda ekonomikos dalyką, todėl padidėja mokinių, besimokančių ekonomikos, skaičius.

Svarbiausia mokant ekonomikos ir bet kokio dalyko yra:

- Mokytojų parengimas.
- Mokomoji medžiaga.
- Mokytojų atestacija¹⁶.

Pirmoje vietoje iškeliamas mokytojų parengimas, tai pabrėžiama Lietuvos švietimo plėtotos strateginėse nuostatose, „Švietimo strategijos gairių“ dokumente ir kai kuriuose ES dokumentuose. Natūralu, kad švietimo ir mokslo ministerija turi apibrėžti mokymo turinį, pasirūpinti atitinkamų mokymo priemonių *aprobacija*. Mokytojų rengimas yra kaip kertinis strategijos įgyvendinimo veiksnys.

Strategijoje susistemintai pateiktos įvairiose šalyse atlikto tyrimo lentelės, rezultatai apie ekonomikos mokymo statusą, formas, trukmę, pamokų skaičių per sav., ir kiti duomenys, kurie yra svarbūs nustatant ekonominio raštingumo plėtrą mokyklose. Pavyzdžiui, Latvijoje 8-oje kl. ekonomika yra privalomas dalykas, mokoma 1 kartą per savaitę, 10-12 kl. ekonomiką dėsto kaip privalomą dalyką. O tuo tarpu Estijoje ekonomika nėra įrašyta į privalomųjų dalykų sąrašą. Ten yra įvardyta, kad ekonomikos dalykas yra integruotas į pilietinio ugdymo pamokas.

Įgyvendinant ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategiją reikia ieškoti įvairių darbo formų, naudoti aktyvius mokymo metodus. Aktyviais mokymo metodais vadiname pedagogo ir jo vadovaujamo moksleivių veiklos būdus, kurie įgalina ugdytinius įgyti žinių, mokėjimų ir įgūdžių, lavinti savo sugebėjimus, formuoti reikšmingas socialines nuostatas¹⁷.

Šiame dokumente laikoma, kad mokinių ekonominis raštingumas – ekonominių reiškinų supratimo pagrindu sukurta mokinio motyvacija ir pasirengimas pritaikyti savo žinias ir gebėjimus

---

¹⁶ Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija 2004-06-09 [interaktyvus] [žiūrėta 2010-01-24]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/fit/naujienos/pranesimai.htm?id=612>

¹⁷ Pokyčių švietimo organizacijoje valdymas. Marijampolės apskrities švietimo centras [interaktyvus] [žiūrėta 2010-03-01]. prieiga per internetą: <http://marijampolesc.w3.lt/PROGRAMOS/Programos.htm>

praktinei veiklai, mokinio amžiui tapatus ekonominių žinių ir kompetencijų lygis. Taip pat yra analizuojami ekonominio raštingumo standartai ir lygmenys. Ekonominio raštingumo lygmenį nusako atitinkamo amžiaus grupėms nustatomi raštingumo standartai. Ekonominio raštingumo standartai nusako konkrečias dalykines žinias ir su jų įsigijimu susijusius gebėjimus. Todėl siekiant ugdyti mokinių verslumą reikia parengti rekomendacijas ir standartus atsižvelgiant į geriausią užsienio šalių patirtį žemesnėse klasėse. Verslumas gali būti ugdomas per visus mokomuosius dalykus, o vyresnėse klasėse daugiau dėmesio reikėtų skirti praktinei veiklai ir konkrečioms žinioms apie verslą. Asmeninių savybių ugdymas turi išlikti vienas iš pagrindinių prioritetų.

IV dalyje įvardijami pagrindiniai uždaviniai, kuriais reikia vadovautis diegiant visuomenei raštingumą ir ugdant verslumą. Mokinių ekonominį raštingumą ir verslumą galima pasiekti tik nuosekliai ir planingai įgyvendinant atitinkamas priemones skirtingais lygiais ir atitinkamai tam pasiruošus. Žinoma, kaip ir kiekviename sudėtingame procese, galima išskirti etapus su savo tikslais, uždaviniais ir jų įgyvendinimo būdais.

Išvadoje galima apibendrintai pasakyti, kad ekonomikos mokymas bei su šiuo dalyku bene glaudžiausiai susijęs verslumo ugdymas yra sąlygojami visos aplinkos, o pirmiausia mokyklos bendruomenės.

2.32 Ekonomikos dalyko standartai, jų pranašumas bendrojo lavinimo mokykloje

Šiuolaikinis požiūris į mokyklą ir mokymąsi kaip moksleivio patirties, jo kompetencijos plėtotę, skatina keisti bei fiksuoti pažangą. Šiame dokumente stengiamasi pažymėti pažangą, rodančią nuolatinę moksleivių pasiekimų plėtotę vardan to, kad mokytojas galėtų vertinti mokymosi rezultatus per visus mokslo metus (pradžioje, nuolat ugdymo metu ir pabaigoje), einant iš klasės į klasę. Nustatant, kokie yra moksleivio pasiekimai, palyginus su standartu, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad standartų aprašai yra išreikšti įvairaus lygmens pažintiniais gebėjimais nuo žemiausio lygio žinių atkartojimo, paskui – supratimo, taikymo, iki aukščiausio lygio – sintezės ir vertinimo. Standartuose yra pateiktos veiklos (gebėjimas matuoti, saugiai naudotis prietaisais ir kt. gebėjimų aprašas). Kaip rodo praktika, individualūs moksleivių pasiekimai auga skirtingai. Kiekvienas eina tam tikru keliu, juda tam tikru tempu, t.y. vienas tik artėja prie standarto, kitas jį yra pasiekęs, o trečias – jau pranokęs.

Vertindami moksleivio pasiekimus pagal išsilavinimo standartus nustatome jo mokymosi raidą, ugdymo pasiekimus. Atsižvelgiant į tai diferencijuojami moksleiviui keliami reikalavimai ir jam

skiriamos užduotys, parenkami mokymo(si), metodai. Tai pagrindinis orientyras mokytojams ir remiasi vertintojams:

- planuojant vertinimą;
- vertinant moksleivių pažangą ugdymo procese;
- vertinant ir koreguojant ugdymo procesą ir kt.¹⁸

Išsilavinimo standartų paskirtis 1997 metų projektuose apibrėžiama taip: „standartai turi būti vienas iš pagrindinių orientyrų rengiant mokymo programas, individualias konkrečiai mokyklai, klasei ar netgi atskiram vaikui“¹⁹.

Planuodamas ugdymo procesą mokytojas, orientuodamasis į standartuose aprašytų moksleivių gebėjimų ugdymą, pertvarko, atrenka, adaptuoja, integruoja, diferencijuoja ugdymo turinį ir mokomąją medžiagą, rengia papildomas užduotis, naujus turinio elementus ir kt.

Išsilavinimo standartai yra sudaromi remiantis Bendrosiomis programomis. Todėl bendrųjų programų dalis yra pirminis dokumentas, o ugdymo rezultatams įvertinti rengiamos pasiekimų tyrimų programos ir įvairios vertinimo užduotys.

Išsivysčiusių šalių visuomenės kokybinis lygis, vadinamas žinių visuomene, iškėlė edukologijai naują uždavinį: pagrindinį dėmesį perkelti nuo žinių kaupimo, t.y. žinių plačiąja prasme, plėtotę iki jų realizavimo, taikymo praktikoje²⁰. Tai ypač aktualu Lietuvai, kadangi tiriant jos švietimo būklę paaiškėjo, kad per mažai dėmesio skiriama šiuolaikinei darbo rinkai svarbioms kompetencijoms ugdyti²¹.

Pilnavertis bendrasis išsilavinimas ne tik padeda spręsti nedarbo problemas, bet yra žmogiškųjų išteklių pagrindas. Atlikti tyrimai rodo, kad didelė dalis moksleivių yra mažai susipažinę su šalies ekonomine padėtimi²². Todėl labai svarbu dar mokykloje pradėti ugdyti pagrindines ekonomikos sąvokas, pagrindus.

Išanalizavus švietimo ir mokslo ministerijos ekonomikos mokymo šalyje ypatybes buvo sudaryti darbo grupė ekonomikos diegimo šalies mokyklose strategijai parengti 2001m. pabaigoje buvo užsakyta parengti ekonomikos mokymo standartus ir programą.

Ekonomikos mokymo standartai – tai 20 kertinių ekonomikos sąvokų, kurių kiekviena

---

¹⁸ Moksleivių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata. Projektas// Švietimo naujienos. Informacinis leidinys, Nr. 10(165), gegužės mėn., 2003, p.5-9

¹⁹ Bendrojo išsilavinimo standartai I-X klasė. Projektas. (1997) Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo plėtotos centras.

²⁰ P. Jucevičienė. Ugdymo mokslo raida: nuo pedagogikos iki šiuolaikinės edukologijos. K., 1997

²¹ Poviliūnas A. Švietimas – reformos sėkmės ir nesėkmės. Socialiniai pokyčiai: Lietuva, 1990-1998. V.,2000 P.145

²² Jaunimo integravimas į darbo rinką. Aktualūs socialinės politikos klausimai (2001/2) V., 2001

aiškinama atskirai. Čia nurodomi ekonomikos dalyko mokymo uždaviniai, turinio struktūra, apimtis, tematika, mokinių pasiekimų vertinimas. Kiekviena jų dalis turi trumpą įvadą – aiškinimą, pagrindimą, kodėl visuomenei svarbu, kad moksleiviai įgytų būtent tokių žinių ir gebėjimų. Žinios ir gebėjimai išdėstyti trimis koncentrais: pradinės, pagrindinės, vidurinės mokyklos. Jie turi būti išeinami pradėdant žemesniuose, t.y. jei moksleivis nesimokė pradinėje ar pagrindinėje mokykloje, tai turėtų pirmiausia susipažinti su būtent to koncentro sąvokomis.

Ekonominio raštingumo lygmenį nusako atitinkamoms amžiaus (išsilavinimo) grupėms nustatomi ekonominio raštingumo standartai. Juose išdėstoma, kokių konkrečių žinių ir gebėjimų turi įgyti mokinys tam tikruose mokymo proceso etapuose. Griežtai reglamentuojant tik minimalaus (bazinio) žinių lygio ekonominį raštingumą, mokykloms bei atskiriems mokiniams paliekama galimybė siekti aukštesnio lygio ekonominių žinių. Mokyklų profiliavimas ar kitos organizacinės priemonės turi sudaryti vienodas sąlygas visiems mokiniams gilinti ekonomines žinias.

Bendrajai prasme analizuojant sąvoką „standartas“ galima teigti, kad jie yra taikomi daugelyje žmogaus veiklos sričių. Jie būtini siekiant sutvarkyti individų veiklą taip, kad būtų galima orientuotis į veiklos turinį bei laukiamą rezultatą. Mūsų šalyje bendrojo išsilavinimo standartų rengimas numatytas įstatymo, todėl tai yra dokumentas, kuris lemia ne tik bendrojo lavinimo tikslus ir turinį, bet ir mokymo procesą. Todėl standartai yra privalomas švietimo institucijų ekonominio mokymo įvertinimui.

Bendrųjų standartų esmę ir paskirtį atskleidžia jų funkcijos bendrojo lavinimo mokyklose, kurių yra net 12. [5, p.78] (priedas 8)

Pagrindinės funkcijos atskleidžia standartų vaidmenį ugdymo procese, kuris jis yra labai reikšmingas, reikalingas.

Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai turi tapti atraminiais dokumentais rengiant mokymo priemones, konkrečias ir individualiąsias programas bei rengiant mokytojus. Standartuose turi atsispindėti mokyklos ugdymo uždaviniai, ugdymo turinio struktūra, apimtis, tematika, mokinių pasiekimų vertinimas. Taip pat ekonomikos mokymo standartai iš esmės apibrėžia tam tikrą valstybės ar visuomenės užsakymą ugdymo institucijai, ko visuomenė tikisi iš baigiančio pradinę, pagrindinę ar vidurinę mokyklą mokinio:

1. kokias vertybes (ar nuostatas) turėtų išsiugdyti;
2. ką gebėtų suvokti ir atlikti;
3. ką turėtų žinoti.

Šiame projekte pateikiama tik bendriausia ekonominio raštingumo samprata, kuri nusako

minimalų ekonominio raštingumo lygį būtiną visiems.

Taip pat ekonomika gali būti dėstoma kaip privaloma sudedamoji „Pilietinės visuomenės pagrindų“ kurso dalis, apibendrinanti visas ekonomikos žinias, įgytas iki 10 klasės per visų dalykų pamokas. Pagrindinės mokyklos išsilavinimo standartuose apibrėžiami ir bendriausi ekonominio raštingumo reikalavimai jaunuoliui, baigiančiam pagrindinę mokyklą. Profiliavimo pradmenys sudarytų galimybę mokiniams pasirinkti papildomus modulius, kurie leistų nuodugniau ir plačiau nagrinėti privalomą kursą.

Ši ekonomikos programa suskirstyta į 3 lygius: kurias žinias moksleiviai galėtų įgyti jau pradinėje mokykloje, t.y. 1-4 klasėse, kurias – pagrindinėje, t.y. 5-10 klasėse, ir kurias – vidurinėje mokykloje t.y. 11-12 klasėse. Programoje labai smulkiai išdėstytas žinių ir gebėjimų, kuriuos moksleiviams reikia įgyti kiekviename amžiaus tarpsnyje, minimumas. Geresnių išmokimo rezultatų galima pasiekti, jei ekonomikos mokomasi pradedant pradine mokykla ir nuosekliai einama prie sudėtingesnių sąvokų bei dėsnių kitose mokymosi pakopose.

Ekonomikos programos ir standartai ugdo asmens gebėjimus ir įgūdžius, pasitikėjimą bendraujant su kitais žmonėmis, padeda suprasti pasaulį ir jame vykstančius reiškinius, padeda suvokti laisvosios rinkos ekonomikos idėjas, gerina būsimųjų vartotojų ekonominį išprusimą, atkreipia jaunų žmonių dėmesį į jų pačių galimybes gyventi geriau, sudaro sąlygas glaudžiai bendradarbiauti švietimo sistemos darbuotojams ir verslininkams.

III. EKONOMIKOS MOKYMO PROCESO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

Magistro praktinė dalis susideda iš 3 pagrindinių tyrimų:

1. Anketinės gimnazistų ir studentų ekonomikos mokymo kokybės apklausos rezultatų analizė.
2. „X“ Šiaulių gimnazijos ekonomikos dalyko administravimo SSGG (gimnazistų) analizė.
3. Ekonomikos mokytojų ekspertinio interviu rezultatų analizė.

Visi šie mini tyrimai yra skirti pasiekti magistro darbo tikslui, bei paneigti ar pagrįsti hipotezei.

3.1 Tyrimo metodologija

Anot Kardelio (2007), kiekybinis tyrimas išsiskiria nuo kitokių tyrimų sisteminiu požiūriu į problemą. Pasak Tidiko (2003) šio tyrimo metodas apima gilesnę kokybės, kiekybės, socialinių reiškinių dialektinę sampratą, padeda giliau ir tiksliau nagrinėti statistinius dėsningumus, suteikia sociologinių žinių formą, kuri skatina juos naudoti socialinių procesų valdyme ir prognozavime.

Galima išvada, kad empiriniai tyrimai remiasi patirtimi, analizės objektas yra reali veikla ir jos atspindys individualių sąmonėje nuomonių, sprendimų pavidalu. (Tidikis R., 2003). analizuojamo, atlikto empirinio tyrimo atveju, remiantis teorinės analizės sąvokomis, anketoje registruojami apibendrinimai realūs faktai (respondentų atsakymai) apie konkrečią veiklą. Kiekybinis empirinio tyrimo tipas magistro darbe pasirinktas todėl, nes suteikia patikimus objektyvius duomenis apie studentų, gimnazistų ekonominio dalyko ugdymo kokybės ypatumus, taip pat lengvai prieinamus rezultatus. Padeda matematiškai klasifikuoti ir struktūrizuoti rezultatus (pateikti atsakymus, grafiškai sisteminti apklausos rezultatus, daryti išvadas naudojantis dedukcijos metodu nuo atskirų faktų prie teorinių apibendrinimo patvirtinimo. (Tidikis R., 2003 ir Kardelis 2007).

Ekonomikos dalyko integravimas į švietimo sistemą numatytas Europos Komisijos dokumentuose ir Lietuvos švietimo programose. Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti studentų, gimnazistų nuomonę apie ekonomikos mokymo galimybes ir požiūrį į ekonominių kompetencijų įgijimą bendrojo lavinimo mokyklose, bei dalyko reikšmę tolesniame gyvenime (studijuojant, dirbant ir pan.). Remiantis tais tikslais parengti du klausimynai t.y. studentams ir gimnazistams.

Gimnazistai turi susitaikyti su mintimi, jog tam, kad užsitikrintų savo ateitį, būtini žinių pagrindai bei mokėjimas formuoti ir pačiam spęsti kylančias problemas. Siekiant išsiaiškinti mokinių požiūrį į ekonomiką kaip discipliną, ekonominių kompetencijų ugdymo būdus, jų reikšmę gimnazistams buvo parengtas klausimynas, kurį sudaro 19 klausimų. Klausimyno pagrindinės

struktūrinės dalys:

- Pagrindinė informacija apie ekonomikos dalyko ugdymo laikotarpio svarbą bendrų žinių įgijimui. Ekonominio dalyko ugdymo galimybes mokykloje.
- Gimnazistų nuostatos apie ekonominį ugdymą, kokybę, svarbą mokykloje.
- Bendri klausimai susiję su ekonomikos ugdymo nauda ateityje (t.y. studijuojant, dirbant ir pan.). Svarbiausias dalykas, kurį reikia išsiaiškinti iš pateiktų anketų, tai ar tinkamos ekonomikos dalyko ugdymo sąlygos, kokybė, aprūpinamos priemonės bendrojo lavinimo mokykloje. Bei tai kokią naudą suteikia ekonominės žinios, kompetencijos jų gyvenime.

Siekiant ištirti bendrojo lavinimo mokykloje įgytų žinių, kompetencijų naudą, buvo sudarytas klausimynas studentams. Šią anketą sudaro 17 klausimų, kurių pagrindinės struktūrinės dalys yra:

- Bendrojo lavinimo mokyklos ekonomikos ugdymo sistemos kokybė.
- Ekonomikos dalyko administravimas Lietuvos mokyklose.
- Mokyklinių ekonominių žinių nauda, reikšmė tolimesniame gyvenime.

Tyrime naudojamas kiekybinio tyrimo metodas – anketinė apklausa raštu. Atsakyti į anketoje pateiktus klausimus studentams, gimnazistams buvo skirta akademinė valanda (45 min.) vienai klasei, 1 grupei studentų, nes norima išvengti didelių laiko sąnaudų.

Respondentams buvo pateikta anketa, kurios klausimai rėmėsi magistro darbo problemos sprendimu, t.y. Lietuvos mokymo įstaigose ekonomikos mokslo vaidmuo yra dar visai nedidelis, tačiau demokratinėje visuomenėje susiduriama su ekonomikos situacijomis kasdien. Todėl kokių motyvacinių priemonių imamas plėtrai ir ar pakankamai dėmesio yra skiriama ekonomikos dalyko administravimui bendrojo lavinimo mokyklose.

Teiginiai anketose suformuoti taip, kad pažymėti tinkamą variantą žvaigždute, atvirus klausimus atsakyti argumentuojant, bei klausimai kuriuos įvertinti reikia nuo 1-10 balų.

Klausimai anketose suskirstyti atskirais blokais:

- Klausimai susiję su individualaus respondento duomenimis.
- Klausimai susiję su ekonominio mokymo administravimo subtilybėmis mokyklose.
- Klausimai susiję su respondentų ekonominių žinių nauda ir jos tąsa gyvenime.
- Klausimai susiję su ekonomikos pamokų vaidmeniu, bendro raštingumo kūrimui.

Apibendrinant galima teigti, kad anketose dominuoja gebėjimo, įsitikinimo, požiūrio į save ir kitus klausimai.

Anketose pateikti klausimai buvo sudarinėjami remiantis ekonominio raštingumo strategija,

standartais, Bendrosiomis programomis. Aiškiai pradžioje anketos yra paaiškinta kaip reikia pildyti anketą. (Priedas 1; 2)

Kiekybinių duomenų analizei naudojamos statistinių duomenų apdorojimas. Rezultatų analizė atliekama kompiuterine duomenų apdorojimo programa SPSS. Tyrimo duomenys pateikiami lentelių ar grafikų išraiška. Atlikto tyrimo rezultatams neturi įtakos tyrėjo asmenybė. O pasirinkta imtis, t.y. studentai, gimnazistai, vien dėl to kad tyrimo metu gilinausi ne į vieną konkretų atvejį, bet ir į procesą, kaip į visuminį reiškinį.

3.2 Demografinės tyrimo dalies duomenų interpretacija

Atliekant tyrimus, svarbus yra reikalingų minimalių tiriamųjų skaičiaus nustatymas. Kaip teigia Kardelis (2002), kuris ir išskiria tiriamosios imties parinkimo, jos sudarymo būdo, dydžio ir kitas svarbias empiriniame tyrime daromas imties išankstines atrankas norint pasiekti objektyviausių rezultatų.

Šio tyrimo respondentų imtis buvo pasirinkta nepasirinktinai, bet ieškota tokių moksleivių, studentų, kurie mokosi, studijuoja ar gyvenimą kažkaip kitaip sieja su ekonomika. Tyrime dalyvavo 100 gimnazistų, kurie mokosi ekonomikos dalyko bendrojo lavinimo mokykloje. Bei Šiaulių Socialinių mokslų studentų, kurie studijuoja ekonomikos specialybę (t.y. I-IV kurso dieniniame skyriuje). Populiacijos atitiko respondentų atrankos kriterijus bei buvo nesunkiai pasiekiami tyrėjui. Imties dydis nustatomas pagal pvz. matematinę formulę:

Gimnazistų pasirinkimo paklaidos koeficiento apskaičiavimas:

$$n = 1/(\Delta^2 + 1/N)$$

$$\Delta^2 = x$$

N – generalinis visumos dydis – 398 respondentų

$$100 = 1/x^2 + 1/398 = 10$$

$$\Delta^2 = 10\%$$

Studentų pasirinkimo paklaidos koeficiento apskaičiavimas:

$$n = 1/(\Delta^2 + 1/N)$$

$$\Delta^2 = x$$

N – generalinis visumos dydis – 428 respondentų

$$100 = 1/x^2 + 1/428 = 20,6$$

$$\Delta^2 = 20,6\%$$

Formulė rodo, kad tyrime turi būti respondentai, jog būtų užtikrintas imties reprezentatyvumas

ir patikimumas.

1 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

			Gimnazistai	Studentai	Iš viso:
Lytis	Moteris	Tiriamieji	63	82	145
		Procentai	63.0%	82.0%	72.5%
	Vyras	Tiriamieji	37	18	55
		Procentai	37.0%	18.0%	27.5%
	Iš viso:	Tiriamieji	100	100	200
		Procentai	100.0%	100.0%	100.0%

Tyrime dalyvavo 200 respondentų iš jų 100 gimnazistų ir 100 studentų. Jų pasiskirstymas pagal lytį pateikiamas 1 lentelėje, kad būtų aiškiau pateikiama ir procentinė išraiška. Kaip matyti iš pateiktos lentelės apklausoje dalyvavo 72,5 % moterų ir 27,5 % vyrų. Be to ir gimnazistų, ir tarp studentų dominuoja moteriška lytis.

2 lentelė

Studentų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (N=100)

			Moteris	Vyras	Iš viso:
Amžius	Iki 19 m.	Tiriamieji	4	0	4
		Procentai	4.9%	.0%	4.0%
	20 - 25 m.	Tiriamieji	74	18	92
		Procentai	90.2%	100.0%	92.0%
	31 ir daugiau	Tiriamieji	4	0	4
		Procentai	4.9%	.0%	4.0%
	Iš viso:	Tiriamieji	82	18	100
		Procentai	100.0%	100.0%	100.0%

Studentų pasiskirstymas pagal amžių pateiktas 2 lentelėje. Tyrime daugiausiai dalyvavo nuo 20-25m. (92 %) I-IV kurso ekonomikos specialybę studijuojantys dieninio skyriaus studentai.

3 lentelė

Gimnazistų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (N=100)

			Mergina	Vaikinas	Iš viso:
Amžius	15 - 17 metų	Tiriamieji	56	32	88
		Procentai	88.9%	86.5%	88.0%
	18 - 20 metų	Tiriamieji	7	5	12
		Procentai	11.1%	13.5%	12.0%
	Iš viso:	Tiriamieji	63	37	100
		Procentai	100.0%	100.0%	100.0%

Tyrime daugiausiai dalyvavo 15-17 metų moksleivių, kurie sudaro 88% bendros apklausoje

dalyvavusiųjų sumos. Iš čia išplaukia, kad tyrime dalyvavo 2-3 klasių gimnazistai. 18-20 metų gimnazistų buvo tik 12 (t.y. 4 gimnazistų klasė).

Anketose norėta išsiaiškinti ar tinkamai šiandien sudaryta yra Lietuvos Švietimo sistema, kad ekonomikos dalykas pradedamas mokytis vidurinėse klasėse, todėl buvo klausiama abiejų respondentų grupių : “Kurioje ugdymo dalyje reikėtų pradėti mokytis ekonomikos dalyko?” Bendri moksleivių ir studentų apklausos rezultatai suvesti į bendrą lentelę ir pateikiami išskiriant respondentus pagal lytį rodo, kad tiek vyrai, tiek moterys 56,5% pasisako, kad reikia pradėti mokytis ekonomikos vidurinėje mokykloje. Net 35,0% visų respondentų teigia, kad ekonomikos žinių mokyklose reikia pradėti mokytis jau pagrindiniame ugdyme. Tai rodo, kad ekonomika yra pakankamai svarbus ir sudėtingas mokslas.

4 lentelė

Kurioje ugdymo dalyje reikėtų pradėti mokytis ekonomikos dalyko? (N=200, skirstymas pagal lytis)

			Moteris	Vyras	Iš viso:
			Ugdymo dalys	Pradinio ugdymo	Tiriamieji
Procentai	7.6%	10.9%			8.5%
Pagrindinio ugdymo	Tiriamieji	53		17	70
	Procentai	36.6%		30.9%	35.0%
Vidurinio ugdymo (gimnazijoje)	Tiriamieji	81		32	113
	Procentai	55.9%		58.2%	56.5%
Iš viso:	Tiriamieji	145	55	200	
	Procentai	100.0%	100.0%	100.0%	
χ^2		0,919			
p		0,632			

Kad būtų aiškiau, pateikiama atskirai studentų ir gimnazistų pasirinkimai 5 lentelėje.

5 lentelė

Kurioje ugdymo dalyje reikėtų pradėti mokytis ekonomikos dalyko? (N=200, respondentų pasiskirstymas)

		Kurioje ugdymo proceso dalyje reikėtų pradėti mokytis ekonomikos pamokų?			χ^2	p
		Pradinis ugdymas	Pagrindinis ugdymas	Vidurinis ugdymas		
Socialinis vaidmuo	Gimnazistai	9.9%	31.7%	58.4%	1,275	0,529
	Studentai	5.9%	39.2%	54.9%		

Kaip pastebima iš lentelės duomenų, jog respondentų pasirinkimai buvo labai panašūs. Tiek gimnazistai (9), tiek studentai (8) pasisako, už tai kad ekonomikos dalyko reikia pradėti mokytis nuo pradinės mokyklos, o tai sudaro bendrai tik 8.5 %, tai rodo kad dar per anksti integruoti

ekonomiką į mokyklą. Tačiau net 35.0% respondentų pasisako, kad galima pradėti mokytis ekonomikos nuo pagrindinio ugdymo. Tačiau dauguma respondentų 56.5 % pasisako, kad geriausia ekonomikos dalyką pradėti mokytis nuo vidurinės mokyklos klasių t.y. 9-12.

Kaip pateikta 4; 5 lentelėse χ^2 ir p rodikliai rodo, o taip pat galima nesunkiai pastebėti ir iš lentelių, kad dydžiai abiejų respondentų grupių rezultatai yra labai panašūs.

Kad šis klausimas būtų labiau išnagrinėtas, buvo paprašyta argumentuoti savo pasirinktą variantą, kodėl būtent toje ugdymo dalyje reikėtų pradėti mokytis ekonomikos dalyko. Žinoma ne visi respondentai 100 % argumentavo, tačiau darant tyrimų suvestinę išryškėjo keli įdomūs argumentai. Vieni teigė, kad tai labai sunkus dalykas, sudėtingas mokslas, todėl reikėtų pradėti jo mokytis kuo vėliau taip būtų pasiekta didesnio efektyvumo, kiti pasisakė už tai kad kuo anksčiau pradėsime mokytis, tuo bus lengviau suprasti dalyką.

Galima daryti išvadą, kad kaip pateikta ekonomikos raštingumo strategijoje, standartuose ir kituose ekonomikos dalyką reglamentuojančiuose dokumentuose, jog bendrojo lavinimo mokyklose ekonomikos dalykas pradedamas ugdyti 9 ar 10 klasėse privalomai, 11-12 klasėse kaip pasirenkamasis dalykas. Gauti respondentų atsakymai tik patvirtina šiuos dalykus ir sutinka, kad ekonomikos reikia pradėti mokytis esant vidurinio ugdymo klasėse.

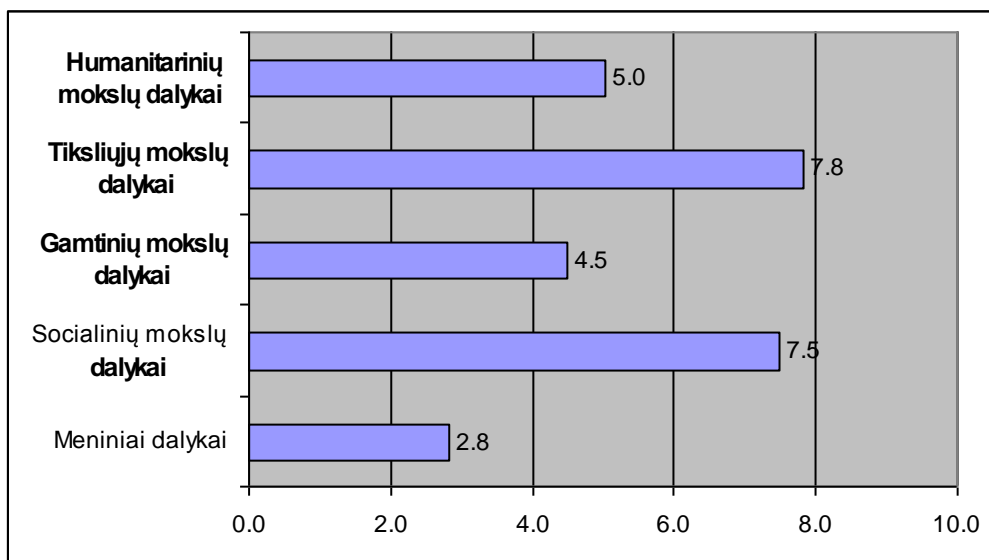
Anketų pagalba norėta sužinoti, ar respondentai numano, kuriai mokslo sričiai yra priskiriamas ekonomikos dalykas, ar tik paprasčiausiai lygindami su kitais mokomaisiais dalykais priskiria tam tikrai mokslo sričiai. Respondentams reikėjo vertinti (1-10 balų), su kuria mokslo sritimi daugiausiai siejasi ekonomikos dalykas. Gauti rezultatai pateikiami 10 lentelėje, kad būtų aiškiau ir matytųsi skirtumai pateikiami rangų vidurkiai, p rodiklis, Mann Whitney U. Kaip pastebima rodiklis p parodo didžiausią skirtumą tarp respondentų, kada statistiškai reikšmingas lygmuo būna $p < 0,05$. Nesunkiai pastebima, kad toks skirtumas lentelėje yra ties socialinių mokslų sritimi (0.023*), tai rodo kad gimnazistai žymiai mažiau davė balų socialinių mokslų sričiai, negu studentai. Apklauso metu ne vienas gimnazistų paklausė kas tai yra socialiniai mokslai, kokie mokslai jiems priklauso, jiems buvo išaiškinta. Tai rodo, kad gimnazistai nevisiškai yra supažindinti, kokioms mokslo sritims priskiriami mokomieji dalykai.

Kurioje mokslo srityje yra ugdoma ekonomika?(N=200, respondentų pasiskirstymas)

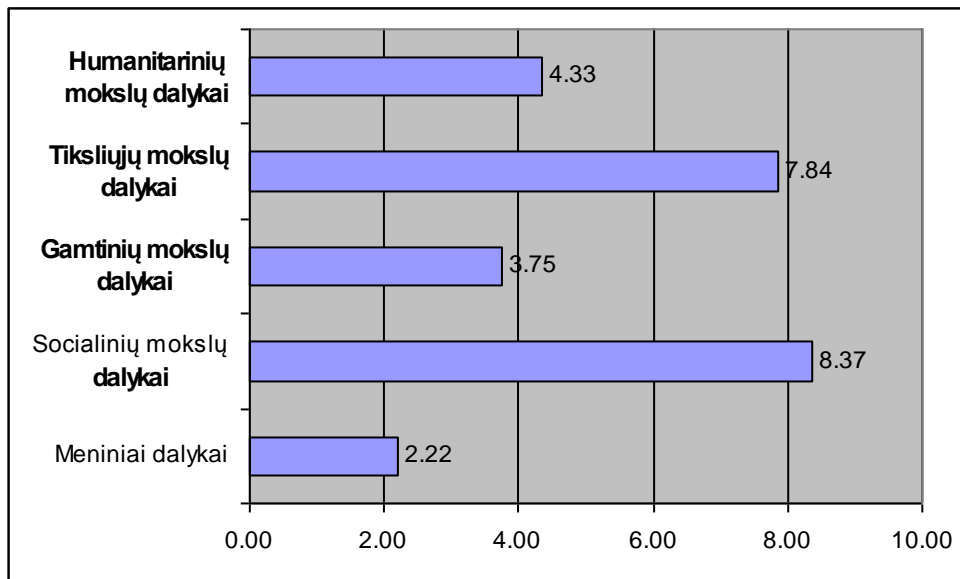
<i>Mokomieji dalykai</i>	<i>Statusas</i>	<i>Tiriamieji</i>	<i>Rangų vidurkis</i>	<i>Mann-Whitney U</i>	<i>p</i>
Meniniai dalykai	Gimnazistai	100	79.24	2299.0	0.241
	Studentai	100	78.08		
Socialinių mokslų dalykai	Gimnazistai	100	70.87	2006.5	0.023*
	Studentai	100	87.66		
Gamtinių mokslų dalykai	Gimnazistai	100	80.16	2205.5	0.145
	Studentai	100	78.25		
Tikslųjų mokslų dalykai	Gimnazistai	100	78.21	2403.0	0.491
	Studentai	100	77.12		
Humanitarinių mokslų dalykai	Gimnazistai	100	79.86	2236.5	0.183
	Studentai	100	78.85		

Statistiškai reikšmingas lygmuo, kai $p < 0,05$

Kad būtų aiškiau, 11; 12 paveiksluose pateikiami respondentų pasirinkimai grafiko išraiška, kuriuose gauti atsakymai SPSS programos dėka buvo išvedami bendri pasirinkusiųjų aritmetiniai vidurkiai.

11pav. Kurioje mokslo srityje yra ugdoma ekonomika? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

12pav. Kurioje mokslo srityje yra ugdoma ekonomika? (N=100, studentų pasiskirstymas)

Iš pateiktų grafikų galima nesunkiai pastebėti, iš studentų pasirinkimų, jog ekonomikos dalykas priskiriamas socialinių mokslų sričiai yra didžiausias t.y. 8,37 vidurkis. O gimnazistai ekonomikos dalyką priskiria prie tikslųjų mokslų srities (7,8). Tai rodo, kad gimnazistai nenumano kokias sritis priklauso ekonomikos dalykas ir jį bando lyginti su kitais mokomaisiais dalykais, kaip pvz. matematika, galima daryti išvadą kodėl jie taip daro. Kadangi per ekonomikos pamokas yra dirbama ir teoriškai, tačiau ir sprendžiami, bei atliekami matematiniai uždavinių sprendimai, taikomos matematinės formulės, dėsniai, sąvokos. Socialinių mokslo sritis, pagal gimnazistų atsakymus, yra 2 vietoje (7,5 vidurkis). Tik paaiškinus kas yra socialiniai mokslai, gimnazistai galėjo įvardinti, kad ekonomika būtent tai sritis ir priklauso. Kaip pastebima ir studentai tikslųjų mokslų sritis priskiria labai daug ekonominių dalykų, kadangi vidurkis nors šiek tiek mažesnis nei socialinių mokslų, tačiau nedaug 7,84, o tai rodo kad ekonomikos dalykas turi sąryšio su tiksliais mokslais. Mažiausiai respondentai ekonomikos dalyką priskiria meninio ugdymo sričiai.

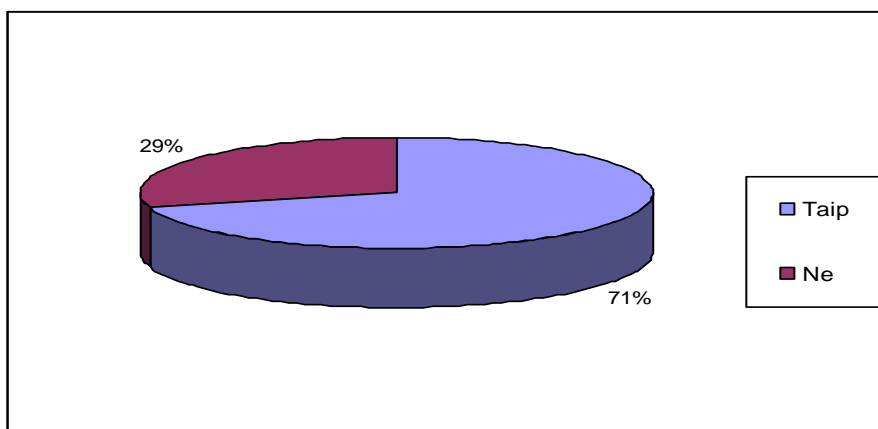
Norėta išsiaiškinti, ar Švietimo mokslo ministerijos grupės sudaryta ekonomikos programa užtikrina pakankamą ekonomikos mokymą bendrojo lavinimo mokyklose. Kaip yra pateikiama 7 lentelėje, kurioje pateikiami gimnazistų ir studentų duomenys atskirai vienetais ir procentine išraiška.

Ar švietimo sudaryta ekonomikos programa užtikrina ekonomikos mokymo pakankamą išugdymą bendrojo lavinimo mokyklose? (N=200, respondentų pasiskirstymas)

Variantai			Gimnazistai	Studentai	Iš viso:
	Taip	Tiriamieji		44	54
Procentai			44.0%	54.0%	49.0%
Ne	Tiriamieji		23	20	43
	Procentai		23.0%	20.0%	21.5%
Nežinau	Tiriamieji		33	26	59
	Procentai		33.0%	26.0%	29.5%
Iš viso:	Tiriamieji		100	100	200
	Procentai		100.0%	100.0%	100.0%
χ^2	2,060				
p	0,357				

Duomenys parodo, kad respondentus tiek studentus (54%), tiek gimnazistus (44%) tenkina bendrojo lavinimo mokykloje švietimo sudaryta ekonomikos programa, kuri užtikrina ekonominę mokymą. Gimnazistų net 33% pasisako už tai, kad nežino ar tenkina kokybė ar ne, o studentų 10% daugiau pasisako už tai, kad užtikrina ekonominio raštingumo ugdymą mokyklose programa.

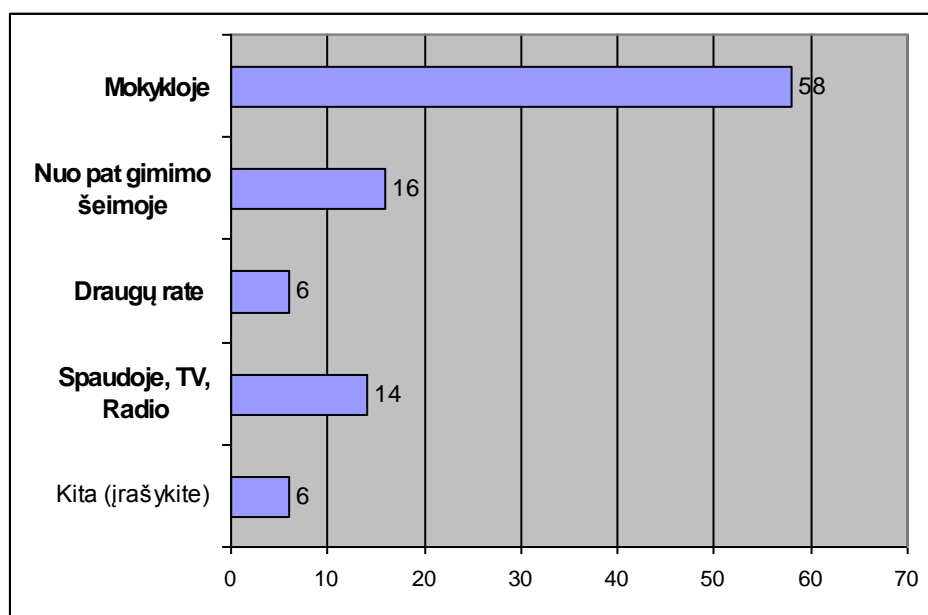
Galima daryti išvadą, kad gimnazistai dar nepastebi pilnai ekonomikos žinių naudos negu studentai. Nors kaip pateikta 13 pav. studentų net 29% nesimokė ekonomikos iš viso.

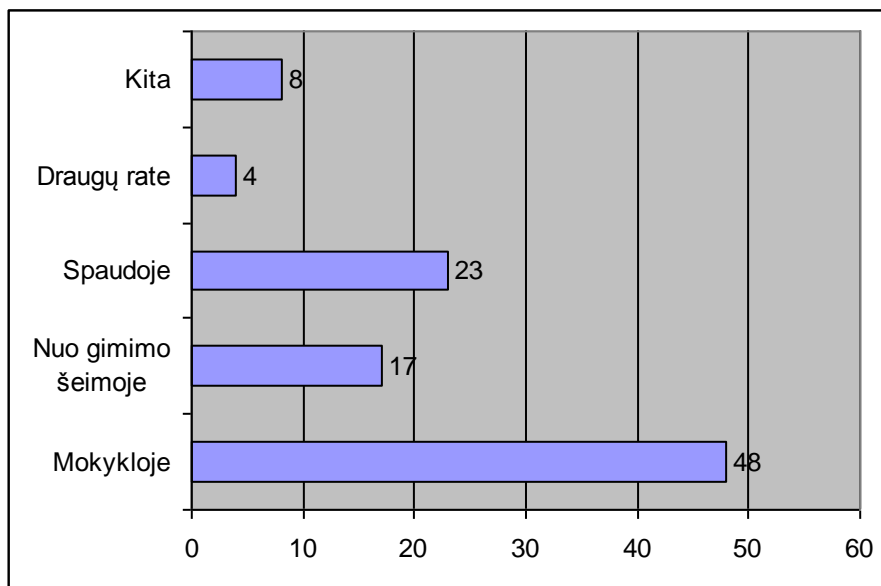
13 pav. „Ar mokėtės ekonomikos mokykloje?“ (N= 100, studentų pasiskirstymas)

Moksleivių duomenys rodo, kad 33.0% nežino ar tenkina ekonomikos programa mokykloje, to pasėkoje galima teigti, kad mokiniai nėra susipažinę su ekonomikos programa, reikalavimais, nenumano kas tai yra, todėl negali įvardinti jos efektyvumą mokykloje. Tarp studentų rodikliai jau visai kitokie, teigia, kad programa yra efektyvi 54% , tinkama mokyklai. Tai studentai, kurie lankė mokykloje ekonomikos pamokas ir lygina su universitete dėstančių dėstytojų reikalavimais. Ir iš tiesų nemažai straipsnių, pvz. Ekonomistės Meldaikienės yra pateikta, jog 1-2 kurse ekonomikos studentai mokosi tą pačią teoriją, kurią mokėsi vidurinėje mokykloje per ekonomikos pamokas, anot jos reikėtų padaryti reformą ir atsižvelgti į universitete dėstomą teorinę medžiagą.

Iš respondentų buvo bandoma išsiaiškinti: “Šaltiniai, kurie padeda ugdyti ekonomines žinias?” pateikti aiškiai diagramose vienetais respondentų pasirinkimai. Gimnazistų pasirinkimai (14 pav.) rodo, kad daugiau nei puse t.y. 58 gimnazistai teigia kad pagrindinis ekonominių žinių šaltinis yra mokykla. Po to 26 gimnazistai teigia, kad ekonomines žinias įgyja šeimoje. Šaltinis surinkęs mažiausiai respondentų balų (4) yra draugų ratas.

14pav. Šaltiniai, kurie padeda ugdyti ekonomines žinias? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

15 pav. Šaltiniai, kurie padeda ugdyti ekonomines žinias?(N=100, studentų pasiskirstymas)

Studentai, kaip pateikia 15 pav., įvertino taip pat, kad pirminis šaltinis iš kurio gaunamos ekonominės žinios yra mokykla, mokytojai (48). Tačiau antrą šaltinį moksleiviai įvardija, jog tai yra spauda (23). Mažiausiai respondentų teigimu gaunamos žinios iš draugų rato (4) taip pat kaip ir moksleivių.

Apibendrinat 14 ir 15 pav. pateikiamus grafikus, didžiausias skirtumas matyti, kad studentai ekonominių žinių šaltinį, po mokyklos laiko spaudą t.y televiziją, radijo, skirtingai nei moksleiviai laiko šeimą kaip antrą žinių šaltinį. Tačiau pirminiu šaltiniu, kur gaunama daugiausiai žinių respondentai laiko, jog tai yra mokykla.

Anketoje pateikiamas teiginys: „Per ekonomikos pamokas yra ugdoma:“. Buvo pateikiami variantai, respondantai turėjo pažymėti žvaigždute tinkantį jiems variantą. Iš šių teiginių buvo siekiama išsiaiškinti pagrindinius dalykus, kurie yra ugdomi per ekonomikos pamokas mokykloje. Bendri gauti duomenys pateikiami 8 lentelėje procentine išraiška. Iš lentelės p rodiklio matyti, jog didžiausi skirtumai, kuriuos pasirinko moksleiviai ir studentai yra ties tokiais teiginiais: „Padeda išsiaiškinti, kokių savybių aš turiu;“ ($p = 0,000^*$), „Padeda apsispręsti specialybės pasirinkimui;“ ($p = 0,004^*$). Pirmąjį teiginį 52% gimnazistų įvardijo, kad nepadeda išsiaiškinti asmeninių savybių ekonomikos pamokos, tuo tarpu 23,5% studentų su tuo sutinka, antrąjį teiginį 58,8% studentų įvardino, kad padeda ekonomikos pamokos apsispręsti specialybės pasirinkimui, o gimnazistai vengia tai taip užtikrintai teigti, todėl jų pasirinkime šiuo teiginių buvo didžioje dauguma t.y. 52% ties pasirinkimo variantu NE. Iš skirtingų pasirinkimų galima daryti išvadą, jog studentai žymiai

objektyviau sprendžia apie specialybės pasirinkimo padėjimą, bei asmeninių savybių atpažinimą per ekonomikos pamokas todėl, kad tyrime dalyvavo ekonomikos specialybės studentai, kurie jau ne tik mokykloje, bet ir universitete sieja savo gyvenimą su ekonomika.

8 lentelė

„Per ekonomikos pamokas yra ugdoma“ (N=200, respondentų pasiskirstymas)

	Gimnazistai			Studentai			x ²	p
	Taip, sutinku	Ne, nesutinku	Nežinau	Taip, sutinku	Ne, nesutinku	Nežinau		
Padedą išsiaiškinti, kokių savybių aš turiu;	43.0%	52.0%	5.0%	43.1%	23.5%	33.3%	25,069	0,000*
Padedą gilinti ekonomines žinias;	80.0%	16.0%	4.0%	80.4%	9.8%	9.8%	2,842	0,241
Pagerina gebėjimus spręsti ekonomines problemas, situacijas;	70.0%	19.0%	11.0%	72.5%	15.7%	11.8%	0,256	0,880
Padedą apsispręsti specialybės pasirinkimą;	33.0%	52.0%	15.0%	58.8%	25.5%	15.7%	10,923	0,004*
Ugdo kritinį mąstymą;	39.0%	44.0%	17.0%	37.3%	33.3%	29.4%	3,433	0,180
Ugdo tinkamo finansų valdymo veiksmus;	65.0%	24.0%	11.0%	74.5%	13.7%	11.8%	2,202	0,333
Supažindina su ekonominėmis sąvokomis, kurios praverčia gyvenime;	63.0%	18.0%	19.0%	80.4%	13.7%	5.9%	5,846	0,054

Statistiškai reikšmingas lygmuo, kai $p < 0,05$

Išvadoje galima teigti, kad ekonomikos dalykas mokykloje suteikia pagrindinių ekonominių teorinių žinių, ugdo tinkamus finansų valdymo veiksmus, supažindina su sąvokomis, kurios praverčia gyvenime. Tai rodo ekonomikos dalyko svarbą, vaidmenį, reikšmę kiekvienam.

Pratęsiant prieš tai pateiktą klausimą buvo prašoma respondentų įvertinti (1-10 balų), pateiktas savybes, kurios siejasi, yra ugdomos per ekonomikos pamokas. Duomenys pateikiami 9 lentelėje. Anketinėje apklausoje norėta išsiaiškinti, asmens savybes, kurios yra ugdomos ekonomikos pamokose. Kaip pateikiama lentelėje tiriamųjų pasirinkimų rangų vidurkiai, Man Whitney U, p rodikliai, rodo skirtumus tarp studentų ir gimnazistų pažymėtų variantų, p rodiklis parodo didžiausią skirtumą, kuris išryškėjo tarp studentų ir gimnazistų užpildytų anketų yra tas, kad prie rizikuojantis savybės $p=0,015^*$, o tai reiškia, jog rizikuojanti savybė dominuoja skirtingai tarp gimnazistų (63,55), studentų (81,66), skirtingai, rodo, kad gimnazistai žymiai daugiau balų skiria,

nei studentai atitinkamai savybei.

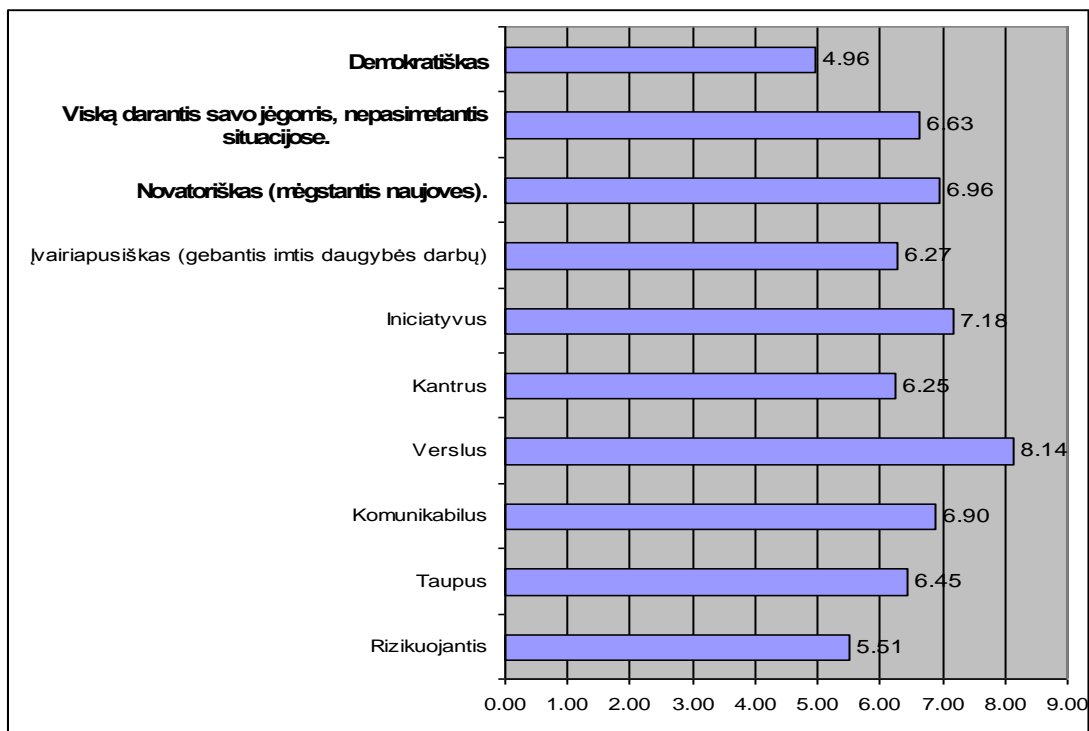
9 lentelė

Savybės, kurios ugdomos ekonomikos pamokų metu? (N=200, respondentų pasiskirstymas)

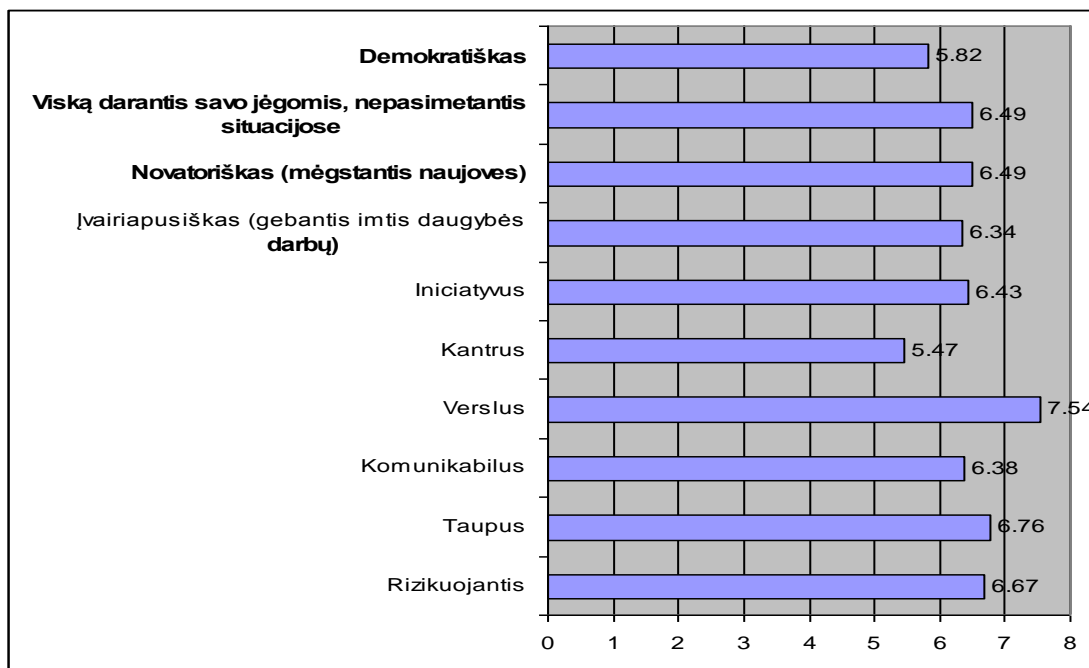
<i>Ekonomisto savybės</i>	<i>Statusas</i>	<i>Tiriamieji</i>	<i>Rangų vidurkis</i>	<i>Mann-Whitney U</i>	<i>p</i>
Rizikuojantis	Gimnazistai	100	81.66	1915	0.015*
	Studentai	100	63.55		
Taupus	Gimnazistai	100	77.67	2310	0.390
	Studentai	100	71.29		
Komunikabilus	Gimnazistai	100	72.61	2238	0.252
	Studentai	100	81.12		
Verslus	Gimnazistai	100	73.65	2341	0.454
	Studentai	100	79.10		
Kantrus	Gimnazistai	100	71.54	2132	0.117
	Studentai	100	83.20		
Iniciatyvus	Gimnazistai	100	71.46	2124.5	0.109
	Studentai	100	83.34		
Įvairiapusiškas	Gimnazistai	100	75.77	2497.5	0.914
	Studentai	100	74.97		
Novatoriškas	Gimnazistai	100	72.91	2268.5	0.306
	Studentai	100	80.52		
Viską darantis savo jėgomis, nepasimetantis situacijose	Gimnazistai	100	74.11	2386.5	0.581
	Studentai	100	78.21		
Demokratiškas	Gimnazistai	100	80.10	2069	0.069
	Studentai	100	66.57		

Statistiškai reikšmingas lygmuo, kai $p < 0,05$

Jei išskirtume respondentus pagal grupes, kurios pateiktos 16 ir 17 pav. Gautų rezultatų vidurkiai, galima pamatyti, kad tiek studentai (8,14), tiek gimnazistai (7,54) išskyrė vieną lyderiaujančią savybę, kurią priskiria prie ekonomikos t.y. verslus. Kaip pateikta strategijoje, bei literatūroje aprašoma, nors ir verslumas atrodo tapatus ekonomikos mokslui, tačiau jis turi labai daug ir skirtumų. Kaip silpniausias savybes, kurios ugdomos per ekonomikos pamokas studentai išskyrė demokratiško, rizikuojančio. O gimnazistai įvardino, kad tai yra kantraus žmogaus, demokratiškos asmenybės savybių ugdymas.

16 pav. Savybės, kurios ugdomos ekonomikos pamokų metu? (N=100, studentų pasiskirstymas)

17 pav. Savybės, kurios ugdomos ekonomikos pamokų metu? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

Išvadoje galima teigti, kad respondantai didžiausiais balais įvertina tokias savybę kaip verslus, o po to seka ir kitos per ekonomikos pamokas ugdomos savybės, kaip iniciatyvus, komunikabilus,

taupus ir pan. Tai rodo, kad ekonomikos pamokų metu yra ugdomos svarbios gyvenime asmens savybės. Juk ir Lisabonos strategijoje yra pateikiama, jog ekonominiu mokymu siekiam, kad visuomenės nariai taptų verslūs, komunikabilūs, išmoktų spręsti finansines problemas, tai rodo mokyklos tinkamą ugdymo ekonomikos pamokų metu.

Tiriant ekonomikos pamokų reikšmę, svarbą mokykloje, labai svarbu išnagrinėti, kokia ekonomikos pamokų reikšmė bendram ekonominio raštingumo ugdymui, arba kiek daug ir kaip yra efektyvios ekonomikos pamokos respondentams gyvenime, studijuojant, dirbant. Apklausos metu buvo paprašyta respondentų įvertinti reikšmingumą dešimtbale sistema, kai 1-silpnai, 10 – labai ugdomas. Kaip rodo gauti duomenys 10 lentelė, jog studentai ekonomikos pamokų reikšmę įvertino didesniais balais negu gimnazistai, turbūt todėl, kad jie realiai jau mato ir susiduria su ekonomikos pamokų metu išmoktomis sąvokomis, praktinėmis žiniomis.

10 lentelė

Ekonomikos pamokų reikšmė ekonominio raštingumui ugdymui?(N=200, respondentų pasiskirstymas)

	<i>Statusas</i>	<i>Tiriamieji</i>	<i>Rangų vidurkis</i>	<i>Mann-Whitney U</i>	<i>p</i>
Ekonomikos pamokų reikšmė	Gimnazistai	100	71,17	2433,5	0,000
	Studentai	100	87,72		

Galima daryti išvadą iš studentų, kad yra pakankamai efektyviai ugdomas ekonominis raštingumas per ekonomikos pamokas bendrojo lavinimo mokyklose. Kuris užtikrina bendrą suvokimą apie ekonomikos dėsnius, sąvokas, faktus.

Anketoje buvo prašoma pažymėti tikslus, kurie buvo išvardinti ir kurių siekiama, mokantis ekonomikos dalyko. Buvo pateikiami 6 tikslai iš ekonomikos programos, kurių turi siekti ekonomikos mokytojas pamokų metu dėstydamas ekonomikos teoriją ir verslo pradmenis. Iš duomenų matyti, kad net 1/3 visų apklaustųjų surinkę tikslai, apie argumentuotą vertinimą ekonominių reiškinių formavimą surinko 29%, vienodai po 21%, surinko du tikslai, kurių siekiama ekonomikos pamokose tai ekonominio mąstymo pagrindų formavimo, bei mokinių socialinės adaptacijos pasikeitus ekonominei aplinkai, tai labai svarbus tikslas, ir kaip pastebima jis yra ugdomas, apie jį žino mokiniai ir studentai, paprašius įvardinti kaip siekiama šio tikslo pasisakymai buvo, jog sprendžiame šiandienines situacijas, atliekame tyrimus, darome išvadas ir pan.

11 lentelė

Tikslai, kurių siekiama ekonomikos pamokų metu? (N=200, respondentų pasiskirstymas)

	<i>Statusas</i>	<i>Tiriamieji</i>	<i>Rangų vidurkis</i>	<i>Mann-Whitney U</i>	<i>p</i>
Ekonominio mąstymo pagrindų formavimas;	Gimnazistai	100	75.50	2524.5	1.000
	Studentai	100	75.50		
Mokinių socialinės adaptacija pasikeitus socialinei ekonominei aplinkai;	Gimnazistai	100	78.25	2252.5	0.276
	Studentai	100	77.17		
Įgūdžių, leidžiančių vertinti vykstančius ekonominius procesus, formavimas;	Gimnazistai	100	75.12	2486.5	0.879
	Studentai	100	76.25		
Įgūdžių, padedančių savarankiškai priimti ekonominius sprendimus kaip vartotojui ir darbuotojui, formavimas;	Gimnazistai	100	77.88	2288.5	0.345
	Studentai	100	70.87		
Gebėjimas argumentuotai vertinti ekonominius reiškinius, formavimas;	Gimnazistai	100	79.53	2126.0	0.110
	Studentai	100	77.69		
Sąryšio su kitais ekonomikos ir vadybos dalykais supratimas;	Gimnazistai	100	75.47	2522.0	0.992
	Studentai	100	75.55		

12 lentelė

Tikslai, kurių siekiama ekonomikos pamokų metu? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

	Gimnazistai	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Ekonominio mąstymo pagrindų formavimas;	100	7.20	2.734
Mokinių socialinės adaptacija pasikeitus socialinei ekonominei aplinkai;	100	6.37	2.334
Įgūdžių, leidžiančių vertinti vykstančius ekonominius procesus, formavimas;	100	6.64	2.568
Įgūdžių, padedančių savarankiškai priimti ekonominius sprendimus kaip vartotojui ir darbuotojui, formavimas;	100	6.98	2.458
Gebėjimas argumentuotai vertinti ekonominius reiškinius, formavimas;	100	7.26	2.654
Sąryšio su kitais ekonomikos ir vadybos dalykais supratimas;	100	6.75	2.480

Tikslai, kurių siekiama ekonomikos pamokų metu? (N=100, studentų pasiskirstymas)

	Studentai	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Ekonominio mąstymo pagrindų formavimas;	100	7.19	2.627
Mokinių socialinės adaptacija pasikeitus socialinei ekonominei aplinkai;	100	5.93	2.354
Įgūdžių, leidžiančių vertinti vykstančius ekonominius procesus, formavimas;	100	6.75	2.240
Įgūdžių, padedančių savarankiškai priimti ekonominius sprendimus kaip vartotojui ir darbuotojui, formavimas;	100	6.53	2.568
Gebėjimas argumentuotai vertinti ekonominius reiškinius, formavimas;	100	6.76	2.454
Sąryšio su kitais ekonomikos ir vadybos dalykais supratimas;	100	6.82	2.240

Kadangi šio tyrimo vienas iš pagrindinių tikslų yra išsiaiškinti kokią naudą, reikšmę daro ekonomikos pamokos tolimesniame mokinių gyvenime, todėl apklausoje buvo pasirinkta studentai, kurie jau baigę mokyklą ir gali adekvačiai į visus klausimus atsakyti. Ankščiau pateikti klausimai sudarė ir moksleivių ir studentų anketas, tačiau ne visi klausimai kurie buvo pateikti anketose studentams buvo tinkami, todėl jie nebuvo dedami. Svarbiausias dalykas, kurį norėta sužinoti iš studentų, remiantis darbo problema, ar tinkamai yra administruojamas ekonomikos dalykas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, palyginus su kitų ES šalių mokyklomis.

Studentų buvo klausama: „Kaip Jūs suvokiate, kas tai yra ekonomika?“. Kadangi buvo pateiktas atviras klausimas, todėl 100% neatsakė, tačiau iš atsakusiųjų galima padaryti išvadą, kad ekonomiką studentai suvokia kaip pinigus, verslą, statistinius duomenis, valstybės institucijas. Jie įvardino tezęmis, tačiau kaip apibrėžimo niekas net nebandęs apibrėžti. Čia pateikiami studentų bandymai apibrėžti, kas yra ekonomika:

- „kaip tvarkytis namie ir visuomenėje“.
- „tai visas šalies ūkis.“
- „mokslas apie finansus, rinką, prekybą.“
- „su juo susiduriama tvarkant mokesčius, paskirstant pajamas, išlaidas skaičiuojant.“

Taip pat prie to paties klausimo buvo paprašyta argumentuojant atsakyti: „Kur su ekonominėmis situacijomis susiduriate dažniausiai?“, pagal pateiktas situacijas parašyti savo teiginius, kur susiduriama su ekonomika ir kaip iš 14 lentelės matyti kad respondentai sutinka, jog ekonomika juos supa visur ir visada t.y. kiekvieną dieną tenka spręsti ekonomines situacijas.

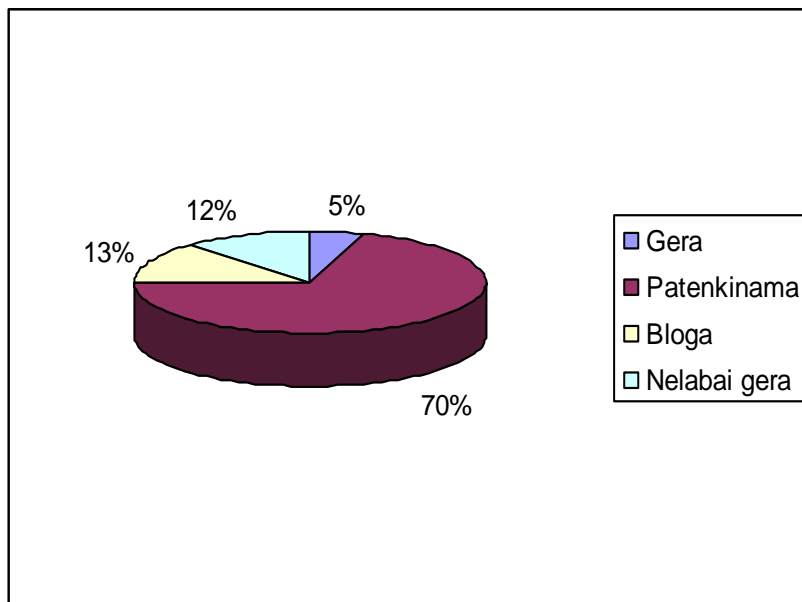
Studentų argumentai, pagal pateiktą klausimą; „Kur su ekonominėmis situacijomis susiduriate dažniausiai?“

Teiginys:	Argumentai
Tvarkant šeimos finansus....	Mokant mokesčius, tinkamai paskirstant šeimos biudžetą, kaip efektyviai panaudojant ribotas pajams, situacijos banke, autobuse, parduotuvėje...
Darbo metu....	Statistinių duomenų rinkimas; skaičiuojant ekonominius rodiklius įmonės pelną, sąmatas, atlyginimus; įvertinant įmonės ekonominę padėtį ir pan.
Visuomenėje aplinkoje...	Kiekvienoje institucijoje susiduriame su ekonominėmis situacijomis, tiek važiuodami į darbą, tiek eidami į kavinę, tiek sėdėdami prie TV namuose...
Kita	Universitete, nes šį dalyką studijuoja.

Studentų teigimu su ekonomika susiduriama visur ir visada, tačiau ne tik jų, bet kaip pateikia žymūs ekonomistai Makutėnas, Makutėnienė (2004) savo ekonomikos vadovėlyje 9-10 kl.: „Ekonomika- tai dalis mūsų kasdienio gyvenimo, nes: mes gyvename ekonominėje sistemoje; mes kasdien dalyvaujame ekonominėje veikloje; mes pažįstame žodžius kuriuos vartoja ekonomistai“. [63, p.5-8]

Dėl objektyvesnio atsakymo į klausimą, kaip yra mokoma ekonomikos dalyko kitose ES šalyse, anketoje buvo pateikiama lentelė su įvairiomis užsienio šalimis, kuri nurodo kiekvienos šalies ekonomikos statusą, paprašyta studentų padaryti išvadas pagal pateiktus duomenis Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose mokomą dalyką, kaip išvadą pateikiama 11 pav. Pagal respondentų gautus duomenis galima įvardinti, kad apie Lietuvos ekonomikos dalyko statusą atsiliepiama patenkinamai tai įvardino 70% respondentų. 13% pasisakė, kad bloga situacija, įvardino, kad 11-12 klasėse mokiniams ekonomika pateikiama kaip pasirenkamas dalykas, taip pat kaip braižyba, teatras ir pan., o tai rodo, kad ekonomikos dalyką švietimas dar po kol kas ignoruoja nustumia į paskutines vietas. Tačiau kaip įvardina respondentai, moksleiviai apkrauti ir taip yra pamokomis, o ekonomika yra pakankamai sunkus mokslas, todėl gal ir gerai kad yra pasirenkamas, nors iš kitos pusės žmogus su ekonomika susiduria visur, bendrų žinių kiekvienas turime turėti, o kaip Lietuvoje yra ekonomikos dalykas 9 arba 10 klasėse privalomas, tikrai neįmanoma gauti pakankamus ekonominius pagrindus.

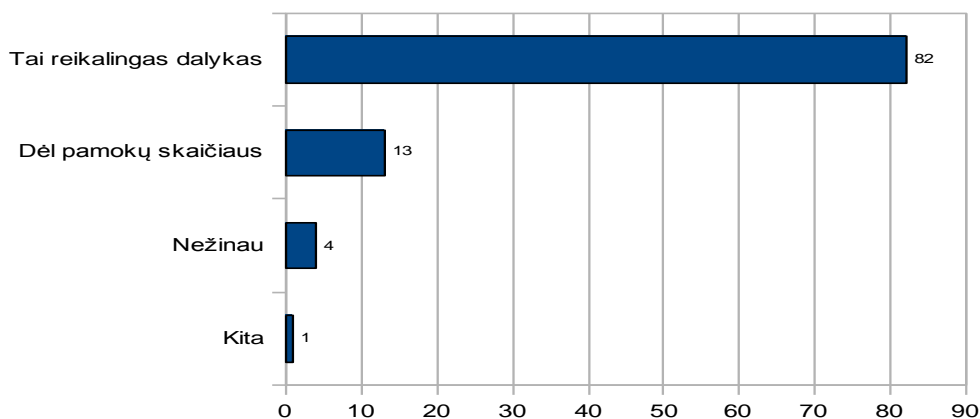
18 pav. „Koks ekonomikos pamokų statusas yra Lietuvoje lyginant su ES šalimis? (N=100, studentų pasiskirstymas)

Gimnazistų pagrindinis tikslas tyrimo metu buvo sužinoti šiandieninę ekonomikos dalyko statuso situaciją Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, nustatyti pagrindines problemas, ieškoti sprendimų kaip jas išspręsti.

Anketoje pateikiamas klausimas: “Kodėl ekonomikos pamoka yra įtraukiama į bendrojo lavinimo programą?” Klausimas buvo sudarytas atviras, suvedus pasisakymus galima suskirstyti į tokias grupes, kurios pateikiamos 19 pav.

19 pav. Kodėl ekonomikos pamoka yra įtraukiama į bendrojo lavinimo programą?(N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

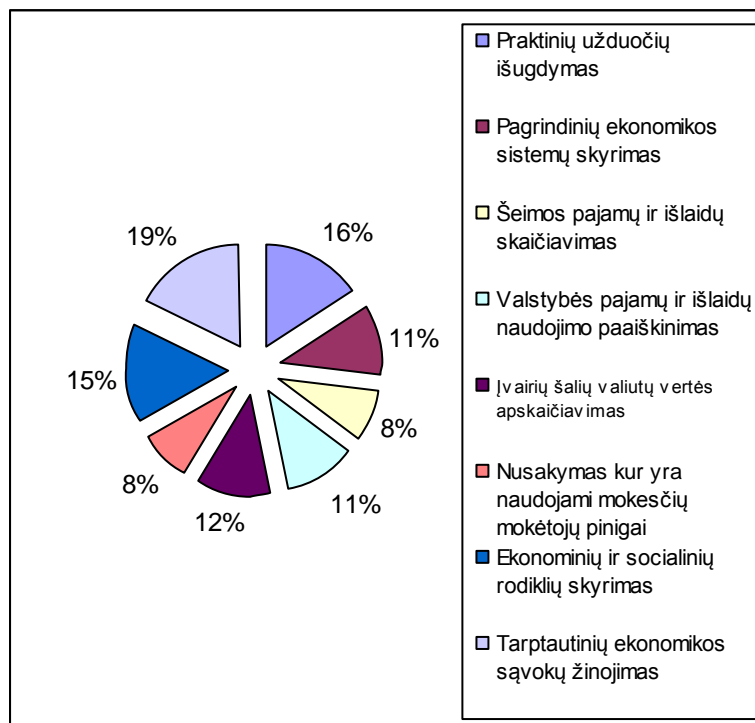

Iš diagramos matome, kad 82 gimnazistai sutinka, kad reikia mokytis ekonomikos, nes tai reikalinga, naudingas dalykas.

Kadangi ekonomikos dalykas Lietuvos mokyklose yra pradedamas mokytis tik nuo 9 arba 10 klasių, kadangi kaip pateikta ugdymo plane, žemesnėse t.y. 5-8 kl. Ekonomika yra integruota į istorijos, geografijos pamokas, todėl anketoje pateikiamas teiginys : “Įvertinkite ekonominių žinių įsisavinimą, išmokimą per geografijos, istorijos pamokas.“ Buvo sudaryti teiginiais, pagal geografijos ir istorijos pamokose ekonominių tikslų įgyvendinimus pateiktus bendrosiose programose. Rezultatai pateikti 20 pav., rodo, kad per geografijos ir istorijos pamokas mokiniai nesugeba išskirti vieno labai visiems išugdyto dalyko, tačiau vieni iš daugiausiai taškų surinkusių tikslų yra tarptautinių ekonominių sąvokų žinojimas 18% ekonominių socialinių rodiklių skyrimas 15%, mažiausiai išugdytas šeimos pajamų ir išlaidų skaičiavimas tik 8 proc., nusakymas kur naudojami mokesčių mokėtojų pinigai 8 proc.

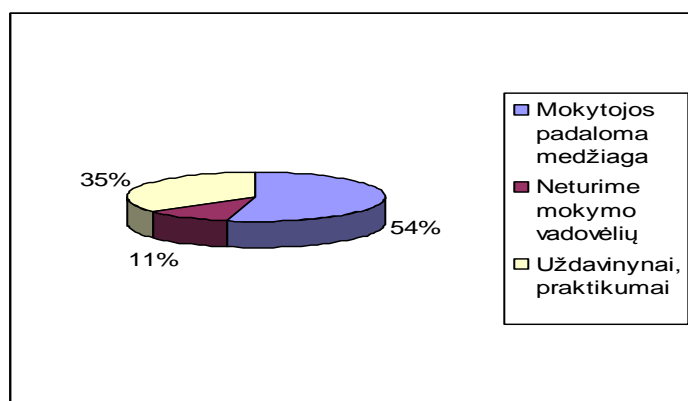
20 pav. Įvertinkite ekonominių žinių įsisavinimą, išmokimą per geografijos, istorijos pamokas. (N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

Galima išvada, kad tikrai per geografijos, istorijos ar kitų dalykų pamokas neįmanoma išmokyti, suteikti net būtinausių pagrindinių žinių. Žiūrint į šią šiuolaikinę situaciją mokykloje, mokytojai nespėja savo dalyko integruoti naujoves, o dar primeta ir kitų dalykų, tai naudos nebėra.

Kadangi ekonomikos dalykas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose yra pradėtas mokytį gana neseniai, todėl iš moksleivių norima sužinoti, kaip yra aprūpinami mokymo priemonėmis, bei tų priemonių efektyvumu. To pasėkoje buvo pateikiami klausimai: „Kokius vadovėlius naudojate pamokų metu?“ (21 pav.)

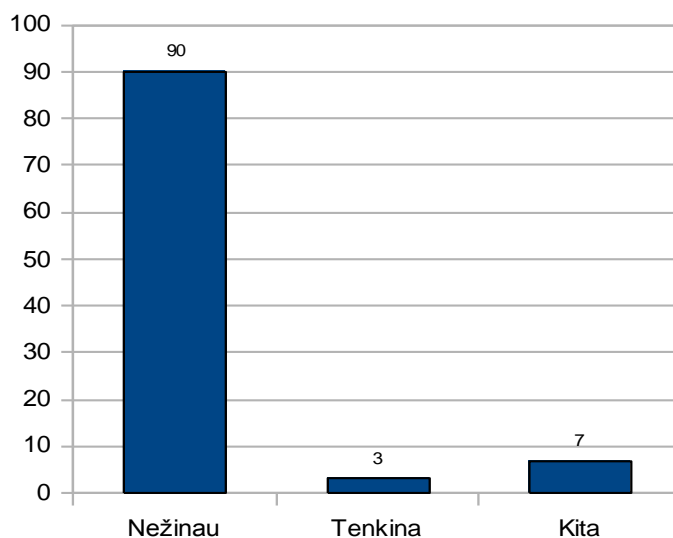
21 pav. Kokius vadovėlius naudojate pamokų metu? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

Moksleivių rodikliai parodo, kad pagrindinė literatūra, kuria jie naudoja pamokų metu, yra mokytojos padaloma medžiaga, kurią mokiniai užsirašo į savo sąsiuvinius ar atsišviečia, uždavinynai yra po vieną ant stalo ir tik pamokų metu, nors uždavinynai, knygos įvardintos 11proc., tai uždavinynai yra pagrindinė literatūra.

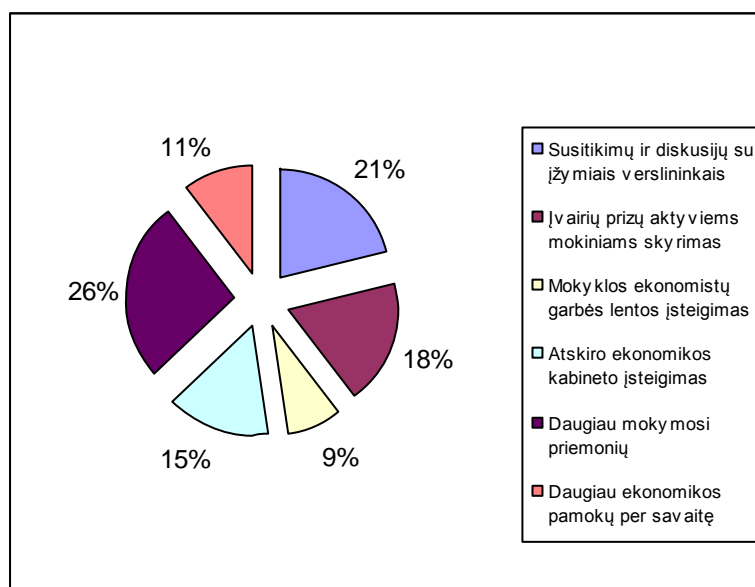
Į klausimą :“Ar tenkina vadovėlių kokybė pamokų metu?“ Kaip pateikta 22 pav. Grafikas rodo kad moksleiviai nežino 90%, o kodėl nežino, nes pamokų metu neturi vadovėlių.

22 pav. Ar tenkina vadovėlių kokybė pamokų metu? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

I klausimą : “Kokių priemonių trūksta mokykloje, kad ekonomikos ugdymas taptų įdomesnis, naudingesnis?”

23 pav. Kokių priemonių trūksta mokykloje, kad ekonomikos ugdymas taptų įdomesnis, naudingesnis?(N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

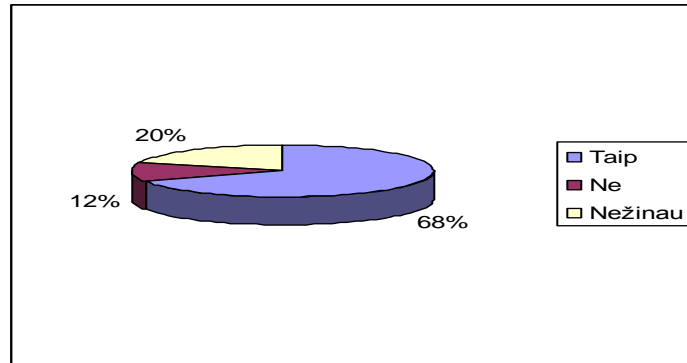
Kaip matome iš 23 pav. pateikto grafiko, kad moksleiviams trūksta susitikimų su verslininkais 26%, vadovėlių, mokymosi priemonių 25%, prizų aktyviems mokiniams 17% atskiro ekonomikos kabineto 14%.

Išvadoje, galima pateigti, jog tikrai su daugeliu problemų susiduria bendrojo lavinimo mokyklos. Ekonomikos mokymui dar neįsigyjama pakankamai mokymo priemonių, neskiriama atskiro ekonomikos kabineto, nepakanka renginių ekonominių. Gal būt todėl, kad trūksta lėšų mokyklos.

I klausimą: “Ar ekonomikos žinios pravers Jums ateityje, kuriant verslą, planuojant specialybę?” Kaip pateikti 24 pav., grafiko duomenys rodo, kad net 68% moksleivių sutinka apie ekonominių žinių gautų pamokų metu panaudą ateityje.

Tai rodo ekonomikos dalyko reikalingumą, svarbą, reikšmę bendrojo lavinimo mokykloje.

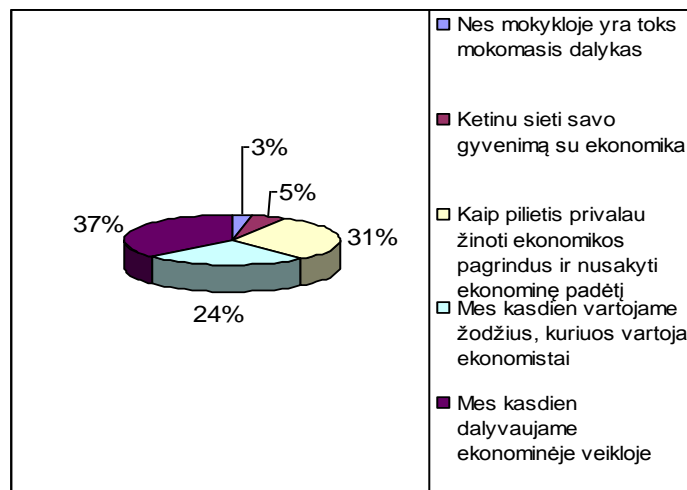
24 pav. Ar ekonomikos žinios pravers Jums ateityje, kuriant verslą, planuojant specialybę? (N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

Moksleiviams anketose buvo pateiktu atviras klausimas: „Kas yra ekonomika, kodėl reikia jos mokytis?“

Kas yra ekonomika moksleiviai stengėsi įvardinti išmoktu ekonomikos apibrėžimu per ekonomikos pamokas, taip pat įvardino tai finansai, pinigai, mokesčiai, mikro, makro ekonomika ir pan. Na o kodėl reikia mokytis ekonomikos dalyką, atsakant respondentams buvo pateikiami teiginiai, kuriuos kiekvienas rinkosi individualiai, rezultatai pateikiami 25 pav.

25 pav. Kas yra ekonomika, kodėl reikia jos mokytis?(N=100, gimnazistų pasiskirstymas)

Svarbiausiais dalykais, kaip moksleiviai įvardina, kodėl reikia mokytis kaip 37% pasisako už teiginį „nes mes kasdien dalyvaujame ekonominėje veikloje“, net 31% pasirinko pilietinį teiginį „kaip pilietis privalau žinoti ekonomikos pagrindus ir nusakyti ekonominę padėtį“. Tai rodo kad moksleiviai suinteresuoti mokytis ekonomikos dalyką, jiems reikalingos ir svarbios ekonomikos teorinės žinios.

TIRIAMOSIOS DALIES APIBENDRINIMAS

- Tyrimas parodė, kad ekonominis ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose yra būtinas, tačiau tyrimo metu nustatyta kad jis yra nepakankamai tinkamai administruojamas. Šio darbo tikslo įgyvendinimą, uždavinių išsprendimą ir tyrimo patvirtinimą liudija tokios pagrindinės išvados:
- Ekonomikos dalyką reikia pradėti mokyti nuo vidurinio ugdymo, t.y. 9-12 klasės. Tai patvirtina tinkamą Lietuvos Respublikos reglamentuojančių dokumentų vaidmenį bendrojo lavinimo mokyklose.
- Ekonomikos dalyko programa ir standartai, respondentų nuomone yra pakankamai efektyvūs bendrojo lavinimo mokyklose. Gimnazistai nepastebi ekonomikos žinių naudos, tačiau studentai 54% įvardija, jog ekonomikos programa pilnai užtikrina ekonominių žinių suteikimą.
- Šaltiniai iš kur gaunamos ekonominės žinios pirmoje vietoje išryškėja, kad tai yra mokykla. Moksleiviams po mokyklos ekonominių žinių šaltinis yra šeima, o studentams – media.
- Ekonomikos pamokų metu pirmiausia yra ugdomos pagrindinės ekonominės teorinės žinios, sąvokos, antras svarbus dalykas yra atliekami finansų valdymo veiksmai. Moksleiviams ekonomikos pamokos padeda apsispręsti specialybės rinkimasi, studentams – asmenines savybes atrasti. Vienareikšmiškai respondentai sutinka, kad ekonominių žinių pagrindinis gavimo šaltinis yra mokykla. Tik po to įvardina, kad tai yra šeima, spauda.
- Bendram ekonominio raštingumo ugdymui ekonomikos pamokos turi labai didelę reikšmę. Moksleiviai įvertinimo 71,17 vidurkiu, studentai 87,72 vidurkiu. Studentai realiai mato ekonomikos pamokų naudą, kadangi jie studijuoja ekonomikos specialybę, susiduria jau gyvenime su išmokta ekonomikos pamokose teorija.
- Ekonomikos statusas, lyginant su kitomis ES šalimis yra pakankamai geras.
- Respondentų atsakymai rodo, kad jie visose gyvenimiškose situacijose vienur ar kitur susiduria su ekonomika.
- Bendrojo lavinimo mokyklos sprendimas integruoti ekonomikos pamokas nuo 5-8 kl. į istorijos, geografijos dalykus rodo neigiamą poveikį ekonominiam raštingumui ugdytis.
- 68% respondentų įvertino, kad ekonomikos žinios gautos pamokų metu jiems pravers gyvenime.

- Apklausos metu išaiškėjo, jog per ekonomikos pamokas savybė, kuri yra labiausiai ugdoma pamokų metu yra verslumas, tai rodo teigiamą ekonomikos pamokų reikšmę, tuo labiau, Lisabonos strategijoje numatoma, kad ekonominis išprusimas turėtų užtikrinti pakankamą visuomenės ekonominį raštingumą, kad visuomenės nariai būtų verslūs, komunikabilūs naujovėms. Tai pateisina siekius, tikslus ir uždavinius.
- Integravus ekonomikos pamokas į kitus dalykus, kaip tai reglamentuoja Lietuvos Švietimo įstatymas, jog nuo 5 iki 8 klasės ekonomikos pamokos integruoti į istorijos ir geografijos, apklausos metu išaiškėjo, kad toks žingsnis neturi didelės, arba vaidina tik labai mažą vaidmenį bendrų ekonomikos žinių išprusimui.
- Gimnazistai pamokų metu neturi vadovėlių, todėl naudoja, pasižymi mokytojos diktuojamą medžiagą arba atsisviečia padalomąją. Todėl net 90% respondentų įvardino, jog nežino ar kokybiški ar nekokybiški yra ekonomikos vadovėliai.

3.3 Diagnostinės tyrimo dalies – SSGG pagrindinių teiginių administruojančių ekonomikos dalyką mokykloje duomenų analizė

Buvo atliktas ekonomikos dalyko bendrojo lavinimo mokykloje SSGG tyrimas. Pirmiausia pagal įvairią mokslinę literatūrą buvo sudaryti stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių požymiai. Susumavus gautus rezultatus, požymių, apibendrinančių stiprybes, silpnybes ir galimybes buvo po 13, požymių apibūdinančių grėsmes – 5, gauti rezultatai.

100 Šiaulių „X“ gimnazijos mokinių reitingavo pateiktus stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių teiginius. Mokiniai turėjo stipriausią teiginį pažymėti didžiausiu balu (10), o silpniausią mažiausiu (1).

Reitingavimo lentelė pateikta 1 priede. Gauti SSGG analizės duomenys apdoroti taikant SPSS 8.0 for Windows statistinių duomenų apdorojimo programą.

Antrojo etapo SSGG duomenys buvo sudaryti remiantis mokyklos vidiniais šaltiniais: gimnazijos, bei bendrais dokumentais apibūdinančiais apie ekonomikos administravimą gimnazijoje. Buvo sudaryta SSGG iš gautų rezultatų ir pateikiamos išvados apie „X“ gimnazijos ekonomikos dalyko administravimą.

I. Moksleivių įvertintų SSGG teiginių analizė:

SSGG stiprybių pasiskirstymas pateiktas 15 lentelėje. Ekonomikos dalyko stiprybes respondentai reitingavo pagal 13 pateiktų stiprybių požymių. Tai, kad per ekonomikos pamokas yra pateikiama, ugdoma teorinė medžiaga respondentai reitingavo aukštais balais tokius teiginius

„bendras žinių apie ekonomiką gavimas, susipažinimas su Lietuvos ekonomikos situacija“, „teorinių žinių taikymas praktikoje ateityje: studijuojant..“, „tinkami mokytojos metodai naudojami pamokų metu“, bei „puikus IT prietaisų aprūpinimas kabinetuose“. Šie teiginiai rodo bendrą teigiamą mokyklos situaciją, pagirtina, kad IT pakankamas aprūpinimas kabinetuose, bei kad mokytoja jais naudojasi taikydama įvairius aktyviuosius metodus pamokose. Kaip teigia tiriamos gimnazijos suformuluotomis vizija ir misija „Gimnazija – sėkmingai vykdo šiuolaikinės visuomenės socialinį uždavinį, pilnai apsirūpinusi naujausiomis IK technologijomis, kurių efektyvus kasdienis naudojimas formuoja konkurencingą, atvirą kaitai, nuolat besimokančią bendruomenę.

Misija: Gimnazijoje kuriamos ir plėtojamos šiuolaikinės mokymosi erdvės, sudaromos sąlygos visapusiškam IKT integravimui į ugdymo procesą, vykdomas kryptingas mokytojų kvalifikacijos kėlimas“, rodo, kad gimnazija stengiasi ir gimnazistų rezultatais užtikrina, aprūpina IT kabinetus. O taip pat, *PATVIRTINTA Gimnazijos direktoriaus 2007-02-28 įsakymu Nr. V-131 (Gimnazijos direktoriaus 2008-10-23 įsakymo Nr. V-62 redakcija) Informacinės sistemos diegimo gimnazijoje strateginė veiklos programa 2007-2009m., kad gimnazijoje veiklą*“ visuotinio kompiuterinio raštingumo principas – visai gimnazijos bendruomenė nariai skatinami naudotis kompiuterinėmis technologijomis ir jų teikiamomis paslaugomis. Sudaromos sąlygos pasiekti reikiamą technologinio ir edukologinio kompiuterinio raštingumo lygį“. Teiginiai, tokie kaip „pakankamas skaičius mokymo priemonių: uždavinynų, pratybų sąsiuvinų ir pan.“, „pakankamas įvairių institucijų lankymas, susitikimai su įvairiais žmonėmis: bankininkais, verslininkais ir pan.“, buvo įvertinti pakankamai žemais balais, vidurkis kaip respondentai įvertino siekia nuo 4,68 iki 6,9 gali būti priskiriami prie SSGG analizės silpnybių. Nors kaip pateikiami mokyklos direktoriaus reglamentuoti dokumente: *GIMNAZIJOS APRŪPINIMO MOKYMO PRIEMONĖMIS PROGRAMA 2007-2009 METAMS BENDROSIOS NUOSTATOS*, kuriame ir įvardijamos gimnazijos grėsmės, dėl nepakankamo priemonių užtikrinimo „Mokytojams tenka dirbti su visomis gimnazijos klasėmis, todėl sudėtinga pasirūpinti priemonėmis“, „Gimnazija pradėjo kurtis pagrindinės mokyklos bazėje, kur visiškai nebuvo vidurinio ugdymo koncentrai būtinų mokymo ir mokymosi priemonių“.

Taip pat nedidelis vidurkis (6,13) teiginio „tinkamas ekonomikos pamokų išdėstymas tarp kitų dalykų“.

SSGG stiprybių pasiskirstymas

Stiprybių požymiai	Vidurkiai	Standartinis nuokrypis
Bendras žinių apie ekonomiką gavimas, susipažinimas su Lietuvos ekonomikos situacija.	8.05	1.907
Teorinių žinių pritaikymas praktikoje, ateityje: studijuojant, dirbant ir pan.	7.93	1.817
Tinkamos, geros mokymosi priemonės pamokų metu.	6.83	1.986
Pakankamas skaičius mokymo priemonių: uždavinių, pratybų sąsiuvinių ir pan.	4.78	3.017
Tinkami mokytojos metodai pamokų metu, dėstant ekonominę medžiagą.	7.15	1.733
Pakankamas ekonomikos pamokų skaičius per savaitę.	6.9	2.772
Puikus vaizdinių IT prietaisų aprūpinimas ir naudojimas pamokų metu.	7.78	1.874
Pakankamas įvairių institucijų lankymas, susitikimų su įvairiais žmonėmis: bankininkais, verslininkais ir pan.	4.68	3.300
Pakankamas renginių susijusių su ekonomika skaičius mokykloje.	7.1	1.464
Geras pasiruošimas olimpiadoms, konkursams pamokų ir neformaliojo ugdymo veikloje.	7.55	1.724
Tinkamas ekonomikos pamokų išdėstymas tarp kitų dalykų (laiko atžvilgiu).	6.13	3.164
Geras administracijos vaidmuo keičiant lygius, pasirenkamus dalykus ir pan.	7.1	1.905
Pakankamas ekonomikos būrelių, modulių skaičius gimnazijoje.	6.83	2.374

Galima daryti išvadą, jei administracija ekonomikos pamokas sudeda pagal tvarkaraštį į 7-9 pamokas, mokiniai yra suinteresuoti keisti dalyką, tuo labiau, kad ekonomika gimnazijos 11-12 (3-4) kl. yra pasirenkamas dalykas. Taip pat nelabai geras gimnazijoje reiškinys, kuris išryškėjo, analizuojant rezultatus - „pakankamas skaičius mokymo priemonių: uždavinių, pratybų sąsiuvinių ir pan.“, „pakankamas ekonomikos pamokų skaičius per savaitę“. Pirmasis teiginys susilaukė daugiausiai žemiausių įvertinimų todėl, kad gimnazijoje pamokų metu mokomųjų knygų, nepakanka net dviems moksleiviams vienos, uždavinynai yra, bet pasenę, o pratybų sąsiuvinių iš viso neturi. Pamokų metu mokytoja atsineša padalomąją medžiagą, teoriją moko multimedijos pagalba, kurią mokiniai užsirašinėja per pamokas, gaištami papildomą laiką. Galbūt todėl, kad tenka didelis laikas teorinėms žinioms užsirašinėti, o savaitinė pamoka ekonomikos yra tik viena, todėl mokiniai nespėja atlikti praktinių užduočių. Taip pat prie silpnybių, kaip ir pastaruosius

požymius galima priskirti „pakankamas įvairių institucijų lankymas, susitikimų su įvairiais žmonėmis: bankininkais, verslininkais ir pan.“, tai rodo kad mokykla neskiria, neskatina, nesudaro papildomų sutarčių su žmonėmis, institucijomis. Kaip teigia ekonomikos mokytoja „žinoma SWEB bankas maloniai kviečia vesti ekonomikos pamoką banke, tačiau dėl administracinių (finansinių ir kt.) problemų neįmanoma visų klasių nusivesti į banką“.

16 lentelė

SSGG silpnųjų pasiskirstymas

Silpnųjų požymiai	Vidurkiai	Standartinis nuokrypis
Mažai kviečiama verslininkų, kitų ekonomikos atstovų į gimnaziją.	8.28	3.588
Mažai vykstama į įvairias su ekonomika susijęs institucijas, įstaigas, kaip pvz., UAB, AB ir pan.	7.48	3.457
Mažai dirbama pamokų metu praktiškai, atliekamos užduotys, sprendžiami uždaviniai.	6.53	2.783
Mažai ekonomikos valandų skiriama per savaitę.	4.93	2.303
Ekonomikos dalykas yra nekompetentingas, kadangi tai pasirenkamasis dalykas.	6.1	2.881
Trūksta mokymo priemonių mokykloje.	8.4	3.078
Trūksta mokymo priemonių namuose.	6.23	3.238
Su teorija susipažįstama pamokų metu, todėl trukdomas pamokos laikas.	7.05	2.846
Nepakanka tikrų įvykių, žaidybinių situacijų pamokų metu.	6.03	3.125
Trūksta atskiro ekonomikos kabineto, reikia vaikščioti per kabinetus.	5.75	2.570
Per mažai vaizdinių priemonių pamokų metu.	4.98	2.655
Daug dalykų, kuriuos sunku įsiminti.	5.95	2.650
Blogas pamokų išdėstymas tvarkaraštyje.	5.18	2.917

SSGG silpnųjų pasiskirstymas pateiktas 16 lentelėje. Ekonomikos dalyko silpnybės gimnazijoje respondantai reitingavo pagal 13 požymių. Rezultatai parodė, kad didžiosios silpnybės yra susijusios su mokyklos bendradarbiavimu su įvairiomis institucijomis, taip pat mokymo priemonių trūkumu. Teiginys, kaip „teorija dėstoma per pamoką trukdo pamokos laiką“, rodo jog pamokų metu dėstoma teorinė medžiaga, todėl nespėjama atlikinėti praktinių užduočių, kurios užduodamos dažniausiai namuose. O teiginiai, kaip „vaizdinių priemonių trūkumas“, „atskiro ekonomikos kabineto stoka“, respondentų teigimu tai nėra tokios didelės silpnybės, kadangi šių

teiginių vidurkiai yra tik iki 6 balų

Taip pat, kaip išvadą galima padaryti iš respondentų atsakymų, kad anot jų ekonomikos dalykas yra pakankamai nekompetentingas vien dėl to, kad tai pasirenkamasis dalykas, nėra svarbus pasak jų, o be to viena savaitinė pamoka neįmanoma išmokyti nors ir minimalios teorijos, kadangi ji pakankamai sunki, sudėtinga. Teorijoje buvo pateiktas faktas, kad ekonomikos mokslas yra ir paprastas, bet kartu ir labai sudėtingas. Tai patvirtina makroekonomikos kūrėjo Alfredo Marshallo žodžiai: „Beveik po pusės amžiaus ekonomikos mokslo tyrinėjimo aš supratau, kad apie ekonomiką dabar žinau mažiau negu pradžioje“. Todėl ir teoriškai ir praktiškai tai įrodyta.

SSGG galimybių pasiskirstymas pateiktas 17 lentelėje. Ekonomikos dalyko galimybes respondentai reitingavo pagal 13 požymių. Rezultatai parodė, kad stipriausia galimybė, kuri reikalinga mokykloje yra „lankymasis įvairiose ekonominėse institucijose“, „daugiau vadovėlių, mokomosios medžiagos – nereikėtų gaišti pamokos laiko“. Tai rodo, kad respondentams pamokos laikas reikalingas diskusijoms, uždavinių sprendimui, situacijų analizavimui. Taip pat respondentai aukštai balais reitingavo teiginius „susitikimai su žymiais ekonomistais, verslininkais, dėstytojais ir pan.“. Respondentų tokį pasirinkimą galima traktuoti tuo, kad praktinis ekonominis švietimas mokiniams yra įdomus, reikalingas, naudingas.

Kaip silpnas galimybes respondentai įvardija: „skirti finansavimą įvairiems ekonomikos renginiams, kurie vyksta kituose miestuose“, „ekonomikos mokyklos renginiams rėmėjų ieškojimas“, „mokinių ėjimas į įvairias institucijas, marketinginių apklausų, tyrimų darymas“, „skirti finansavimą įvairiems ekonomikos renginiams, kurie vyksta kituose miestuose“. Rezultatai parodė, kad respondentai noriai, imliai domėtusi ekonomika, jei paprastas pamokas kai kada vestų ir įvairūs svečiai, bei vyktų į įstaigas. O finansavimą jie supranta, kad turėtų skirti mokykla, nes kaip rodo pačių ėjimas ieškoti rėmėjų yra nelabai aktyviai vertinamas.

SSGG galimybių pasiskirstymas

Galimybių požymiai	Vidurkiai	Standartinis nuokrypis
Ekonomikos teorinių žinių pritaikymas praktikoje atneš daug teigiamų dalykų šalies mastu.	6.9	2.706
Susitikimai su žymiais ekonomistais, verslininkais, dėstytojais ir pan.	7.45	2.364
Lankymasis įvairiose ekonominėse institucijose.	8.03	1.901
Ekonomikos pamokų turėtų būti mažiausiai du kartus per savaitę.	6.6	2.781
Jei būtų daugiau vadovėlių, mokomosios medžiagos – nereikėtų gaišti pamokos laiko.	7.68	1.492
Ekonomikos dalykas galėtų būti pradėtas mokyti jau nuo pradinių klasių, taip lėtėtų pamokų teorinės medžiagos ugdymas, daugiau būtų dirbama praktiškai.	6.78	2.703
Ekonomikos pamokos turėtų būti privalomos visiems 11-12 kl. mokiniams.	7.58	1.880
Praktinių užduočių, žaidimų, programų pritaikymas pamokose.	7.05	2.298
Ekonomikos pamokų išdėstymas galėtų būti palankesnis mokinių atžvilgiu, kadangi tai sunkus mokslas.	7.3	1.814
Įkurti atskirą ekonomikos kabinetą.	7.7	1.843
Skirti finansavimą įvairiems ekonomikos renginiams, kurie vyksta kituose miestuose.	7.5	1.569
Mokinių ėjimas į įvairias institucijas, marketinginių apklausų, tyrimų darymas.	7.85	1.994
Ekonomikos mokyklos renginiams rėmėjų ieškojimas.	6.65	2.769

SSGG grėsmių pasiskirstymas pateiktas 18 lentelėje. Ekonomikos dalyko grėsmes respondentai reitingavo pagal 5 žymius. Rezultatai parodo, kad stipriausias grėsmes respondentai išskiria „ekonomikos, kaip pasirenkamojo dalyko išnykimas dėl nepakankamo mokinių skaičiaus susidarymo“, „įgytos ekonominės žinios, nebus pritaikytos praktikoje, nepravers ateityje“. Mokiniai aiškino tuo, kad kadangi ekonomika yra pasirenkamas dalykas ir jį įdeda į tvarkaraštį kaip galinę pamoką, po pvz. 2-3 langų, tai labai sunku ir ateiti, o dar ir mokytis. Taip pat, kadangi ekonomiką dažniausiai renka tie moksleiviai, kurie žada stoti į ekonomiką ar su ja susijusiomis specialybėmis, kadangi šiandien tokių specialistų yra perviršis, mokiniai renka kitus jiems reikalingus dalykus pvz. teisės pagrindus, braižybą ir pan.

SSGG grėsmių pasiskirstymas

Grėsmių požymiai	Vidurkiai	Standartinis nuokrypis
Igytos ekonominės žinios, nebus pritaikytos praktikoje, nepravers ateityje.	8.83	3.137
Ekonomikos, kaip pasirenkamojo dalyko išnykimas dėl nepakankamo mokinių skaičiaus susidarymo.	8.98	2.293
Ekonomikos dalyko modulių, būrelio išnykimas.	5.95	2.449
Konkursų ir olimpiadų pralaimėjimai.	5	2.287
Renginiuose, vykstančiuose kituose miestuose nedalyvavimas.	5.05	2.952

Kaip rodo praktika, kad nors ekonomikos dalykas ir sunkus moksleivių tarpe, kad gimnazijos administracija nepakankamai skiria daug dėmesio ekonomikos dalyku. O galbūt visa valstybė, švietimo ministerija rengdama švietimo dokumentus, pakankamai mažai pabrėžia moksleivių pilnavertį ekonominį ugdymą. To pasėkoje gali atsidurti visos šalies ekonomika liūdnoje stadijoje, kai žmonės nežinos pagrindinių ekonominių sąvokų, nemokės elgtis elementariausiose ekonominėse situacijose ar apsiskaičiuoti savo šeimos biudžetą.

TIRIAMOSIOS DALIES APIBENDRINIMAS

- Bendrų teorinių žinių reikalingumas ir pakankamas gavimas per ekonomikos pamokas. Kurios pravers studijuojant, dirbant ateityje.
- Tinkami mokytojos naudojami mokymo metodai pamokų metu.
- Geras aprūpinimas IT kabinetuose.
- Nepakankamas mokymo priemonių skaičius ekonomikos pamokose.
- Nepakankamas susitikimų su įvairiais ekonomikos atstovais, išvykų ir pan.
- Netenkina pamokų išdėstymas tvarkaraštyje. Kadangi tai yra sudėtingas mokslas, o pamokos būna tik 7-9.
- Ekonomikos dalyko išnykimas dėl jo nekompetentingo kaip pasirenkamojo dalyko statuso 11-12 klasėse.
- Gimnazistams ekonomikos pamokos yra labai reikšmingos ir jos būtų žymiai įdomesnės, jei pamokų metu būtų sprendžiamos ekonominės situacijos, žaidimai ir pan. O ne dauguma laiko tenkant teorinėms žinioms, nuo to mokslas tampa pernelyg sausas, neįdomus.

3.4 Kokybinio tyrimo rezultatai

Interviu – metodas, taikomas sociologijoje ir socialinėje psichologijoje gauti žodinei

informacijai, numatyta tyrimo programoje. Jis panašus į pokalbio metodą, tačiau yra formalesnis ir konkretesnis nei pokalbis.

Interviu, kaip ir pokalbis, yra vienas iš efektyvių kokybinio tyrimo metodų. Reikiamos žodinės informacijos gaunama tiesioginiu kryptingu interviu su respondentu. Pokalbio kryptį ir turinį sąlygoja tyrimo problema. Ji sprendžiama apklausiant respondentą. Tai individualus pokalbis garantuojantis didesnę patikimumą negu anketinis metodas ar kiti apklausos būdai. Šio darbo interviu paskirtis ir pagrindinis tikslas naudojamas kaip papildomas metodas išsamesnei informacijai gauti kartu su anketavimu, dokumentų analizės metodais. Klasifikuojant pagal apklausiamųjų subjektų tipą, šiuo atveju išskiriame ekspertų interviu – tai asmenys, kurie dėl savo profesinės ir gyvenimo patirties turi didžiausią kompetenciją ir patikimiausią bei pakankamai išsamią informaciją apie tiriamą problemą. Šiuo atveju papildyti gebėjimų identifikavimą padėjo būtent toks, ekspertinis mokytojų, mokančių tiriamus mokinius ekonominio raštingumo, interviu svarba bendrojo lavinimo mokyklose.

Tyrimas buvo atliekamas siekiant iširti ekonomikos mokytojų tinkamą kvalifikacinę išsilavinimą, tinkamą ekonominį administravimą jų akimis bendrojo lavinimo mokykloje, bei mokytojų nuolatinis tobulinamasis, seminarų, paskaitų lankymas gerinant žinias. O taip pat mokyklos skatinimas, pastangos, lėšų mokytojų tobulėjimui skyrimas ir pan. Ekspertiniame interviu dalyvavo Šiaulių miesto 5 gimnazijų ekonomikos dalyką mokyklose mokančios mokytojos.

Mokytojoms buvo užduodami 10 atvirų klausimų, su kiekvienu buvo asmeniškai susitikta, bei maždaug 45 min. diskutuojama.

Pirmiausia interviu metu buvo pateiktas klausimas: *“Koks Jūsų pedagoginis stažas? Kokią specialybę esate baigę, kada?”* Į lentelę suvedus atsakymus, galima pastebėti, kad ekonomiką bendrojo lavinimo mokyklose dėsto mokytojai baigę daugiausiai matematikos specialybę, bei ekonomikos LJA kursus. Tai yra persikvalifikavę iš savo pagrindinės specialybės pedagogai.

Ekspertų pasiskirstymas pagal darbo stažą, specialybes, bei jų baigimo datas

Mokytojų pedagoginis stažas	Specialybė	Specialybės baigimo data
33m.	Matematika Ekonomikos LJA kursai	1976m. 2003m.
10m.	Matematika -fizika Fizika (II pakopa) Ekonomikos LJA kursai	1998m. 2000m. 2003m.
28m.	Matematika Ekonomika	1984m. 2004m.
4m.	Ekonomikos ir verslo pagrindai	2006m.
15m.	Matematika ir informatika. Ekonomikos LJA kursai	1994m. 2003m.

Kiek akademinų ekonomikos valandų Jūs turite per savaitę, skyrium kiekvienai klasei? Jūsų nuomone pakankamas pamokų skaičius?

Kaip pateikta programose, ekonomikos dalyko pamokų ir ugdymo klasės dydį pasirenka kiekviena mokykla individualiai. 9 ar 10 klasėse privalomas dalykas, 11-12 pasirenkamas dalykas. Tyrimo metu išaiškėjo, kad 9 arba 10 kl. mokyklos teikia mokytojui vieną akademinę valandą per savaitę, tik ŠU gimnazijoje 9 kl. - 1, o 10 kl. - 0,5 val. papildomai. 11-12 klasėms teikiamos visose mokyklose po 2 akademinės valandas per savaitę. „Romuvos“ gimnazijoje 11-12 kl. Skiriama po 1 savaitinę valandą.

Ar mokykloje rengiami papildomi ekonomikos renginiai, kiek akademinų valandų skiriama veiklai?

Įvairiai mokytojai įvardino 1-2 skiriamas papildomas valandas, tačiau pasisakė už tai jog labai trūksta valandų skaičiaus, kadangi renginiui, olimpiadai paruošti prireikia papildomų valandų. Ekonomikos renginius mokykloje rengia iš tiesų labai nedaug mokytojų, daugiausiai rengia olimpiadoms, konkursams. „Romuvos“ gimnazijoje rengiamas kasmetinis konkursas „Mąstyk kaip verslininkas“, „Netradicinių verslų mugė“. S.Daukanto mokykloje mokytoja prisideda prie kasmetinės „Respublikinės matematikos, informatikos ir ekonomikos konferencijos“ ruošimosi. Gegužių vidurinės mokytoja rengia debatus, konkursą „Ekonominė pasaka“, 9-10 kl. miesto olimpiadą. Mokytojai pasisakė už tai, kad niekas neskatina, nefinansuoja darbo tai kam dirbti, o renginių tikrai trūksta, ypač 9-10 klasėms Šiaulių mieste.

Jūsų nuomone pakankamas amžius pradėti mokytis ekonomikos 9-10 kl., ką keistumėte?

Mokytojų atsakymai pasiskirstė įvairiai, vieni teigė jog būtina ugdyti ekonominius pagrindus

jau nuo 1 klasės, kadangi sunkiai suvokiama ekonominė teorija 9-10 klasėse. Kiti pasisakė už tai, kad 9 ir 10 klasėse turėtų mokytis, o ne kaip dabar yra arba 9kl. arba 10kl. Ir po vieną akademinę valandą per savaitę. O 11-12 klasėse išlieka ekonomikos dalykas kaip pasirenkamasis.

Kokiomis ir kaip mokykla aprūpina mokymo priemonėmis? Kokiomis ekonomikos programomis naudojatės ruošiantis pamokoms, ar jos kokybiškos?

Knygų pasiskirstymas mokyklose yra skirtingas, vienos jų turi užtektinai, kitos tik kelias, kurių neužtenka net 2 mokiniams 1 knygos. O knygas mokytojos išvardino tų pačių autorių t.y. Poškienės, Meldaikienės, Makutėno, Tamošiūno uždavinynai. Mokytojos pasisakė, kad ekonomikos knygų, pratybų sąsiuvinį pasirinktis yra skurdi, maža. Pamokoms ruoštis mokytojos įvardino naudojančios: standartus, bendrosiomis programomis, LJA, EŠSC, kokybe patenkintos. Bendrosios programos labai konkretina ir padeda planuoti ugdymo procesą, bendrosios programos nusako, kaip moksleiviai ugdomi, ko mokomi. O pagal jas parengti standartai apibrėžia konkrečius laukiamus rezultatus ir tai, kaip moksleivis pademonstruoja savo žinojimą ir supratimą, gebėjimas, vertybines nuostatas. Pagal šiuos dokumentus mokytojos sudarinėja testus, įvairias užduotis apimančias ugdymo rezultatus. Tai yra pagrindas mokytojų veikloje.

Kokiais būdais ir kaip dažnai Jūs tobulinatės įvairiuose seminaruose, kursuose? Pakankamai mokykla aprūpina Jūsų kvalifikacines tobulinimąsi galimybes?

Mokytojos įvardino pakankamai daug seminarų, konferencijų į kuriuos jos vyksta net kitose miestuose vykstančius. Tačiau 3 mokytojos vyksta tik į savo mieste vykstančius renginius dėl lėšų trūkumo. Mokyklos bendros lėšos dažnai lemia mokytojų kvalifikacijos kėlimą, kompetencijų didinimą.

Kaip administracija skatina ekonomikos dalyko plėtrą mokykloje? Sureitinguokite visus mokomuosius dalykus, kurioje vietoje yra ekonomika Jūsų mokykloje pagal svarbą?

„Romuvos“ gimnazija pasirašiusi neformaliojo ugdymo sutartis su ŠU socialinių mokslų fakultetu, kurio metu vyksta 1-3 kl. Ekonominiai verslumo užsiėmimai, kuriuos veda dėstytojai. Gegužių vidurinėje mokykloje yra rengiami pasitarimai, kuriuos rengia pati mokytoja, sukviečia miesto ekonomikos mokytojus. Administracija visose mokyklose skatina finansiškai už laimėjimus, bei ŠU skiria papildomai 10 kl. valandų.

Mokytojai reitingavo ekonomikos dalyką, ir vieta visose mokyklose beveik sutapo 4-5, išvadą galima daryti, kad mokyklose ekonomika yra pakankamai vertinama, bent jau ekonomikos mokytojų.

Ar reikalingas ekonomikos mokymas mokiniui, ką Jūsų nuomone jis suteikia, kokios naudos

teikia tolimesniame mokinio gyvenime?

Anot mokytojų, mokydamiesi ekonominio raštingumo mokiniai išmoksta taupyti, ugdo asmeninę atsakomybę, pasitikėjimą savimi, aktyvina loginį mąstymą. Mokiniai lankydami ekonominio raštingumo pamokas tampa savarankiškesni, aktyvesni, noriai dalyvauja klasės gyvenime, neformaliojo ugdymo veikloje. Mokantis ekonominio raštingumo ir įsisavinant teorinę medžiagą, taikomi įvairūs metodai: grupinis darbas, aktyvieji mokymo metodai, diskusijos, patirties analizės. Pasak mokytojų, ekonomikos pamokos reikalingos mokinių verslumo kompetencijai ugdyti.

Ar reikalingas ekonomikos egzaminas bendrojo lavinimo mokyklose?

Mokytojai įvardino atsakymus įvairiai, vieni pasisakė už tai, kad nereikia, kiti kad būtų privalomas stojant į socialinių mokslų specialybes mokiniams.

Kaip vertinate Lietuvos mokyklose ekonomikos dalyko administravimą, lyginant su kitomis ES šalimis?

Kad palyginimas būtų aiškesnis, visoms mokytojoms buvo pateikta įvairių šalių ekonomikos dalyko statusą apibūdinanti lentelė, kuri pateikta Ekonominio raštingumo ir verslumo strategijoje. Mokytojos pasisako už tai kad ekonomikos dalykas turėtų būti privalomas ne vienoje vidurinės mokyklos klasėse, tačiau keliose ar net visose, taip gautų daug daugiau ekonominių įgūdžių.

Mokytojos pasakojo, kad mokydamiesi ekonomikos moksleiviai išmoksta taupyti, ugdo asmeninę atsakomybę, pasitikėjimą savimi, aktyvina loginį mąstymą. Moksleiviams labai patinka mokytis apie asmeninius finansus, nes tai juos aktyvina veikti ir priimti sprendimus, kurie būtų jiems naudingi.

Mokantis ekonominio raštingumo ir įsisavinant teorinę medžiagą taikomi įvairūs metodai: grupinis darbas, aktyvieji mokymo metodai, minčių lietus.

Mokytojos pabrėžia, kad ekonomikos pamokos labai reikalingos moksleivių verslumo kompetencijoms ugdyti. Ekonomikos dalyko galėtų mokytis jau nuo pirmos klasės, o gal net nuo darželio. Tačiau kadangi šiandien jaunesnio mokyklinio amžiaus mokiniams ekonominio raštingumo pamokos nėra privalomos, todėl valstybė neaprupinama mokomąja medžiaga mokyklų. Kita problema, tai tinkamas ekonomikos mokytojų pasiruošimas darbui, kvalifikacija. Žinoma dauguma išklaušę kursus, tik viena mokytoja baigusi ir dirba pagal savo specialybę, o tai maža.

TIRIAMOSIOS DALIES IŠVADOS

- Ekonomikos dalyką bendrojo lavinimo mokyklose moko ne pagal pirminę specialybę baigę mokytojai, bet ir baigę tik ekonomikos kursus.

- Mokytojos įžvelgia, kad didžiausia problema yra mažas valandų skaičius per savaitę.
- Trūksta ekonomikos renginių mieste, o į šalies renginius problematiška nuvykti dėl finansavimo.
- Mokytojos rengiantis pamokoms, planams naudojami visais švietimo išleistais dokumentais t.y.: Ekonomikos programa ir standartai, bei bendrosiomis programomis. Tai rodo pakankamai efektyvų ugdymą.
- Mokomųjų priemonių mokyklose yra įvairiai, tačiau dauguma mokyklų trūkumas net pagrindinės literatūros.
- Ekonomikos dalyką mokytojai pagal svarbą jų mokykloje dalyko reitingą priskyre 4-5 vietas.
- Ekonominis raštingumas užtikrina savarankiško, aktyvios, nebijančio nuosmukių asmens pilnavertišką išugdymą.
- Egzaminas, mokytojų teigimų būtų reikalingas, bet tik pasirinktinai, kas nori sieti savo gyvenimą su ekonomika, bet kaip už privalomą egzaminą mokytojai nepasisako.
- Ekonominio dalyko įvedimas į mokymo programas orientuoja mokinius į spartesnę ekonominę ir finansinę išprusimą, verslumo ugdymą. Mokinių įgyti gebėjimai, pagal mokytojų sudarytus planus pilnai atitinka Ekonomikos mokymo programą ir standartus, bei įvairių strategijoje aprašytus reikalavimus.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Atlikus mokslinės literatūros analizę ekonomikos mokymo Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, teoriniu aspektu galima daryti šias išvadas:

- Brandi žinių visuomenė bus tik tuomet, kai jos nariai turės galimybes ne tik įgyti ir tobulinti specifines, veiklai reikalingas žinias, bet ir nuolat susipažinti su žmonijos pasiekimais, kultūra, naujovėmis. Tikslinis asmenybės formavimas bus įmanomas tik tuo atveju, jei pavyks suderinti, ugdyti visas gyvenimo numatytas funkcijas.
- Tapus rinkos ekonomikos šalimi ypač svarbus yra visų šalies socialinių sluoksnių gebėjimas integruotis į ekonominę sistemą. Dabartinė situacija rodo, kad tik vertinant žmones kaip brangiausią turtą ir deramai į jį investuojant bei tik remiantis švietimu kaip esminiu bendros ateities kūrimo būdu galima pasiekti efektyvių rezultatų.
- Šiandieninė Lietuvos ekonominė situacija parodo, kad jaunų žmonių nedarbas yra ugdymo tinkamai neparuoštų žmonių gyvenimo momentas. Tai reiškia, kad švietimo ir mokslo sistema netinkamai atlieka savo vaidmens pasikeitusiame pasaulyje. Todėl mokyklinis ir universitetinis ugdymas turėtų labiau perimti ir planuoti ekonominio ugdymo ir auklėjimo funkcijas ir išugdyti tokį pilietį, kuris sugebėtų priimti savarankiškus sprendimus ir nebūtų nuo niekieno priklausomas ar kažkieno valdomas.
- Išsilavinimas ir žinios rodo bendrąsias tendencijas, kurios formuoja šiuolaikinį raštingumo tipą atsižvelgiant į besimokančios Europos plėtros strategiją, šalies ir globalios konkurencijos aplinkos plėtrą. O svarbiausiu dalyku vis labiau tampa kvalifikuoti žmonės, kurie ir lemia žinių ekonomiką, todėl jų poreikį galima vadinti globaliu.
- Lietuvos ekonomikos augimas priklauso nuo mūsų bendrų pastangų. Ekonomikos programos ir standartai ugdo asmens gebėjimus ir įgūdžius, pasitikėjimą bendraujant su kitais žmonėmis, padeda suprasti pasaulį ir jame vykstančius reiškinius, suvokti laisvosios rinkos ekonomikos idėjas, gerina būsimųjų vartotojų ekonominę išprusimą, atkreipia jaunų žmonių dėmesį į jų pačių galimybes gyventi geriau, sudaro sąlygas glaudžiai bendradarbiauti švietimo sistemos darbuotojams ir verslininkams.
- Nuolat atnaujinamas ir su naujomis asmenų kompetencijomis susiejamas švietimo turinys, periodiškai atnaujinamos Bendrojo lavinimo bendrosios programos rodo nuoseklų perėjimą prie naujos turinio formavimo politikos, orientuotos į bendrųjų gebėjimų, vertybinių nuostatų ugdymą ir dabarties žmogui būtinų kompetencijų sutelkimą. Atnaujinamas mokytojų rengimas

ir darbas: visuose švietimo lygiuose sustiprinamas dėmesys verslumui skatinti, finansinei išminčiai ugdyti.

- Tik įvairių mokymo metodų derinimas padeda palaikyti koncentruotą mokinio dėmesį, labiau jį sudominti, palengvina žinių įsavinimą, dėstomą medžiagą pamokoje. Ekonomikos mokytojas turi ne tik siekti, kad moksleivis įsisavintų teorines žinias, bet ir sugebėtų pritaikyti jas praktikoje, realiame gyvenime. Kaip priedai, kurie labai pagerina ugdymo kokybę, yra svečių kvietimas į pamokas, pamokų vedimas įvairiose institucijose.

Atlikus kiekybinį ir kokybinį tyrimus apie ekonomikos dalyko ugdymą, administravimą bendrojo lavinimo mokykloje, praktiniu aspektu galima daryti šias išvadas:

- Ekonomikos dalyko įvedimas į mokymo programas orientuoja mokinius spartesniam ekonominiam išprusimui. Teorinės žinios, kurios yra suteikiamos ekonomikos pamokų metu, turi didelę reikšmę asmenybei tolesniame gyvenime (dirbant, studijuojant).
- Ekonomikos raštingumas užtikrina savarankiškos, aktyvios, nebijančios klysti, pilnavertiškos asmenybės išugdymą.
- Pagrindinė problema, su kuria susiduria šiandieninės mokyklos, yra kasmet mažėjantis mokinių skaičius. Todėl mokyklos nepakankamai aprūpinamos mokymo priemonėmis, nes visos priemonės yra finansuojamos iš valstybės biudžeto pagal moksleivio krepšelio ir sutartinių moksleivių skaičiavimo metodiką.
- Nepakankamas mokymo priemonių turėjimas pamokų metu apsunkina tiek mokytojų, tiek mokinių darbą, todėl nukenčia mokymo rezultatai (olimpiadų prizinių vietų laimėjimai, konkursų nugalėtojai ir pan.).
- Mažas ekonomikos pamokų skaičius per savaitę neužtikrina visiško dalyko išugdymo. Tuo labiau 11-12 klasėse ekonomikos dalykas yra pasirenkamas. O pasirenkamojo dalyko statuso nekompetencija Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose skatina mokinių neigiamą nusiteikimą, silpnėja motyvacija.
- Bendrojo lavinimo ugdymo turinys formuojamas vadovaujantis bendrais ugdymo planais, programomis kuriuos reglamentuoja Švietimo ir mokslo ministerija.
- Ekonomikos dalyką bendrojo lavinimo mokyklose moko daugiausiai LJA kursus pabaigę mokytojai. Kurių pagrindinė specialybė yra matematika, informatika, fizika.
- Mokytojos pamokoms ruošiasi efektyviai, pagal galimybes naudoja įvairius aktyviuosius mokymo metodus. Mokytojų sudaromi ugdymo planai, programos, pagal kuriuos įgyti

gebėjimai atitinka ekonomikos mokymo programą ir standartus bei ekonomikos raštingumo strategijoje numatytus reikalavimus.

- Mieste, mokyklose trūksta ekonomikos renginių, konkursų, olimpiadų. Mokytojai nesuinteresuoti rengti jų dėl nepakankamo apmokėjimo. Tas pats dalykas yra ir su mokytojų išvykimu į įvairius seminarus, dalykines konferencijas, ypač jei vyksta kituose Lietuvos miestuose.

Rekomendacijos Švietimo ir mokslo ministerijai:

- Mokinių pažangos, pasiekimų vertinimas, kaip pateikiama Lietuvos Respublika švietimo ir mokslo ministro „Dėl 2009-2011 metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų 2009m. gegužės 15d. Nr. ISAK – 1027, Vilnius (Žin., 1991. Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853; 2004, Nr. 103-3755; 2007, Nr. 43-1628) 56 straipsnis. 14 punktu). VI skyrius Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas, 32 punktas taisyti į : „Ekonomikos pagrindų dalyko mokymosi pasiekimus rekomenduojama vertinti dešimtbale sistema, o jei mokinys atleistas pagal gydytojo rekomendaciją ir mokyklos direktoriaus įsakymu“.
- Keisti Lietuvos Respublikos Seimo Nutarimo „Dėl Valstybės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų 2003 liepos 4 d. Nr. IX- 1700 Vilnius. IV dalis Įgyvendinimo priemonės, 8 punktas: „Visuose švietimo lygiuose sustiprinamas dėmesys verslumui skatinti ir finansinei išminčiai vykdyti. Pasiekama, kad ekonominio raštingumo pradmenis įgytų visi pagrindinės, vidurinės klasių mokiniai“.
- Papildyti Lietuvos Respublikos įstatymo 1991m. birželio 25d. Nr. I-1489, Vilnius. (Žin. 1991 Nr. 23-593) 11 straipsnį „Vidurinio ugdymo paskirtis – padėti asmeniui ugdyti bendrąjį dalykų, ekonominių, technologinių raštingumą, dorinę, tautinę ir pilietinę brandą, profesines kompetencijas pradmenis ir (ar) kvalifikaciją“.
- Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose pagrindinio socialinio ugdymo dalis papildyta: „Pagrindinio socialinio ugdymo tikslas – suteikti moksleiviui pilietinio, ekonominio, kultūrinio raštingumo pagrindus, įkūnijančius humanizmo ir demokratines ekonomikos vertybes visuomenėje bei principus, atliepiančius kintančias asmens ir visuomenės gyvenimo reikmes“.
- Papildyti Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo 1991m. birželio 25d. Nr. I-1489. Vilnius. (Žin., 1991. Nr. 23-593), 3 straipsnį: Švietimo tikslai, 2 tikslą: „Nustatyti

jaunuolio kūrybinius gebėjimus ir pagal tai padėti jam įsigyti profesiją, kvalifikaciją ir kompetenciją, atitinkančią šiuolaikinių kultūros, ekonomikos bei technologijų lygį, nukreiptas į asmenybę, gebančią savarankiškai ir atsakingai veikti taikant žinias praktikoje. Padėti įsitvirtinti ir sėkmingai konkuruoti tolydžiai kintančioje darbo rinkoje, perteikti šiuolaikinės technologinės, ekonominės bei verslo kultūros pagrindus, būtinus šalies ūkio pažangai konkurencingumui bei subalansuotai raidai laiduoti, sudaryti sąlygas nuolat tenkinti pažinimo poreikius ir tobulėti mokantis visą gyvenimą“.

- Ekonominis ugdymas turėtų būti organizuojamas bei nukreiptas į asmenybės, gebančios savarankiškai ir atsakingai veikti, pritaikančios žinias praktinėje veikloje ugdymą. Tik tuomet:

1. Pakils moksleivių ekonominių praktinių žinių lygis.
2. Padidės jaunimo verslumo įgūdžiai.

- Ekonominių įgūdžių plėtojimas turėtų būti vienas iš nacionalinio švietimo programos tikslų. Todėl reikėtų skatinti mokyklas burti neformalias organizacijas, kurios galėtų bendradarbiaudamos kurti projektus, organizuoti įvairias veiklas ir gauti lėšas iš ES fondų.

Rekomendacijos bendrojo lavinimo mokyklos administracijai:

- Turime keisti visuomenės požiūrį į ekonominių žinių ugdymą bendrojo lavinimo mokyklose tam, kad jaunas žmogus galėtų koją kojon žengti su dinamiška, besikeičiančia visuomene.
- Mokyklose turėtų didesnę dėmesį skirti ekonomikos projektinei, neformaliaus ugdymo veiklai.
- Jau nuo pradinių klasių turėtų būti ugdomos tokios jaunų žmonių ekonominės savybės kaip komunikabilumas, azartiškumas, novatoriškumas, lyderiavimas, nes kiekvienam asmeniui yra reikalingos žinios norint pasiekti gerų rezultatų įvairiose srityje. Reikia sudaryti sąlygas jaunimui susipažinti su įmonėmis, jų veikla ir pan.
- Pagrindinio ugdymo grandyje reikėtų sudaryti galimybes moksleiviams gauti tiek teorinius, tiek praktinius ekonomikos pagrindus, ugdyti gebėjimus. Tai padėtų pasiekti sutartys su įvairiomis institucijomis.
- Vidurinėse mokyklose turėtų būti ugdomas jaunimo verslumo sąmoningumas, nurodant privačias verslo iniciatyvas, žaidžiant praktinius žaidimus, suteikiant praktinių žinių apie įmonių kūrimą pradmenis.
- Daugiau dėmesio mokykloms skirti ekonominių mokymo priemonių atnaujinimui,

įsigijimui.

- 3-4 gimnazinėms klasėms skirti papildomą valandą, kadangi Bendrosiose programose numatomas ekonomikos pamokų skaičius yra daugiau nei viena pamoka per savaitę.
- Skatinti mokytojų bendradarbiavimą su kitų miestų mokyklomis, skirti pakankamą finansavimą kelionėms, išvykoms.
- Organizuoti ekonominius renginius, seminarus mokiniams, mokytojams, sudaryti sąlygas dalintis patirtimi, įgytomis žiniomis su kitomis mokyklomis (gimnazijomis, profesinėmis mokyklomis).
- Didinti dėmesį ekonomikos mokytojų tobulinimuisi ugdymo srityje. Organizuoti daugiau seminarų, ekonominių renginių, akcijų.

Rekomendacijos ekonomikos mokytojui:

- Ekonominis ugdymas turėtų būti grindžiamas aktyvia, savarankiška mokinio veikla, skatinančia mąstyti ir veikti. Aktyvinti mokinius sėkmingai suplanuoti savo karjerą.
- Ypatingas dėmesys turi būti mokslo „artinimui“ prie realaus gyvenimo, t.y. reikėtų užtikrinti teorinių žinių orientavimą į praktinę veiklą.
- Rengiant ekonomikos dėstymo programas įtraukti kuo daugiau praktinių užduočių, susijusių su dabartinėmis ekonomikos rinkos sąlygomis.
- Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai turėtų tapti nuolat atnaujinamu dokumentu, kuris padėtų švietimo bendruomenei, politikams ir visuomenei susitarti dėl Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos tikslų ir pasiekimų ugdymo rezultatų.

LITERATŪRA

- 1 AUGUSTINAITIS A. (2002). Žinių visuomenės transdalykinė mokymo sandara. Informacijos mokslai, t. 23. p. 39-51.
- 2 AUGUSTINAITIS, Arūnas (2001). Informacijos visuomenės profesionalumo kriterijai. Informacijos mokslai, t.16. p. 17-30.
- 3 Bakanauskas, A. ir kt.(2008). Žinių visuomenės patirtis Formavimas problemos ir perspektyvos. VDU
- 4 Bakanauskas, A., Pilelienė L.(2008) Pardavimų skatinimo taikymas vartotojų lojalumo formavimui. Kaunas : Lietuvos akademinė e. biblioteka (eLABa), 20090114 , p. 13-16. Vadyba. ISSN 1648-7974. 2008, Nr. 2(13), 13-16
- 5 Bitinas B.(2002). Pedagoginės diagnostikos pagrindai. Vilnius.
- 6 BONTIS, NICK. (2000). Assessing Knowledgeassets: A review of the models used to measure intel-lectual capital [interaktyvus], [žiūrėta 2009 m. liepos 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.business.mcmaster.ca/mktg/nbontis/ic/publications/BontisIJMR.pdf>>.
- 7 Butkevičius A.(2003). Žinių visuomenės kūrimo finansiniai aspektai [interaktyvus], [žiūrėta 2009-01-16]. Prieiga per internetą: http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/konf03/konf_03/butkev.html
- 8 Dobranskienė R. (2002). Mokyklos bendruomenės vadyba. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla
- 9 Drucker P. (1994). Knowledge Work and Knowledge Society: The Social Transformations of this Century//Lecture at Harvard University's John F. Kennedy School of Government. [interaktyvus], [žiūrėta 2009-02-18]. Prieiga per internetą: http://www.ksg.harvard.edu/ifactory/ksgpress/www/ksg_news/transcripts/drucklec.htm
- 10 Ekonomika pagrindinėje mokykloje: aktyvieji mokymo metodai (2001). Vilnius: Garnelis,p. - 161
- 11 Ekonomikos mokymo programa ir standartas. Projektas.(2002). Vilnius, p. 3-5.
- 12 Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija, 2004 – 06 – 02 [interaktyvus] [žiūrėta 2009-01-05]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/naujienos/pranesimai.htm?id=612>
- 13 Enlargement Futures Project: Expert Panel on Technology, Knowledge and Learning / Elissaveta Gourova, Ken Ducatel, James Gavigan, Fabiana Scapolo, Paola Di Pietrogiacomo. Final Report. 2001. Prieiga: ERIC, EBSCO.

- 14 ES parama [interaktyvus], [žiūrėta 2009-06-08]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/es_parama/index.htm
- 15 Gudauskas R. (2000). Informacinės visuomenės kūrimo strategija: Lietuva globalių permainų kontekste// Informacijos mokslai T. 14., p. 9-17.
- 16 Jackūnas Ž.(1993) Lietuvos švietimo koncepcija-Lietuvos švietimo gairės. Vilnius
- 17 Jovaiša L. (2001). Ugdymo mokslas ir praktika. V. Agora.
- 18 Jovaiša L. Vaitkevičius J. (1989). Pedagogikos pagrindai T. 2Didaktika. Kaunas.
- 19 Kontautienė R., Melnikova J. (2004). Vadovavimo bendrojo lavinimo mokykloje modelių analizė Ekonomika ir vadyba, aktualijos ir perspektyvos.p.143-153
- 20 Laužackas R. (2000). Mokymo turinio projektavimas. Kaunas
- 21 Laužackas R., (1997). Profesinio ugdymo turinio reforma: didaktiniai bruožai. Kaunas.: Leidybos centras.
- 22 Leviso V. A., Chenery H.B. (1997). Struktūrinių pokyčių ekonominės plėtros teorija. M.P. Todaro, p.82.
- 23 Lietuvos bendrojo lavinimo bendrosios programos (projektas), 1994; 12p.)
- 24 Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos I-X klasės (1994) [interaktyvus], [žiūrėta 2009-02-25]. Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt/puslapis/bp.htm>
- 25 Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginis planas (2001). Žin., 2001, Nr. 71-2534 [interaktyvus], [žiūrėta 2009-09-24]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=169933
- 26 Lietuvos Respublikos 2004-2008m. programa// Valstybės žinios.2005, Nr.40-1290 [interaktyvus], [žiūrėta 2009-01-03]. Prieiga per internetą: <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?info=1&ld=82339&Zd>
- 27 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Žin, 2003. Nr. 63-2853 (2003-06-28).[interaktyvus], [žiūrėta 2009-09-16]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=302313
- 28 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Žin., 1991, Nr. 23-593; [interaktyvus], [žiūrėta 2009-04-09]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=214245
- 29 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas//Lietuvos aidas. 1991, Nr. 153 [interaktyvus], [žiūrėta 2009-03-02]. Prieiga per internetą: <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=2550>
- 30 Lietuvos švietimo koncepcija (1992) [interaktyvus], [žiūrėta 2009-03-05]. Prieiga per internetą:

<http://www.smm.lt/strategija/docs/srp/koncepcija/koncepcija1.htm#2>

- 31 Lietuvos žodynas (2001) [interaktyvus], [žiūrėta 2009-02-24]. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Žinia>
- 32 Lietuvos žodynas (2001) [interaktyvus], [žiūrėta 2009-02-24]. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Visuomenė>
- 33 Lietuvos žodynas (2001) [interaktyvus], [žiūrėta 2009-02-24]. Prieiga per internetą: http://lt.wikipedia.org/wiki/Žinių_visuomenė
- 34 Lietuvos žodynas (2001) [interaktyvus], [žiūrėta 2009-02-11]. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Mokykla>
- 35 LR Švietimo ir mokslo ministerija. [interaktyvus], [žiūrėta 2009-02-11]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt>
- 36 Makutėnas V., Makutėnienė D. (2004) Ekonomika 9-10 kl. Kaunas p.4-8
- 37 Marksas K. Engelsas F.(1988). Apie ugdymą ir švietimą. Kaunas
- 38 Mazaj J., Pabedinskaitė A.(2007). Žinių vadybos taikymo galimybės mokymo įstaigose. VGTU [interaktyvus], [žiūrėta 2010-02-14]. Prieiga per internetą: <http://209.85.129.132/search?q=cache:8uhrNdwfBskJ:leidykla.vgtu.lt/new/get.php%3Ff.1190+Mazaj,+Pabedinskait%C4%97+2007&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt&client=opera>
- 39 Mokykla. [Interaktyvus], [žiūrėta 2009-01-06]. Prieiga per internetą: <http://www.purienos.lt/index.php?page=vizija-misija-tikslai>
- 40 Otas J., Stasiukonienė J. (2009) Tipinis e. Seniūnijos modelis ir jo realizacijos ypatumai//Informaciniai mokslai. Nr.50. ISSN 1392-0561
- 41 Paliulionienė V. (2005). Ar Lietuvai aktuali Lisabonos strategija? // Europos laiku, Nr. 2. p. 12-17
- 42 Paliulis N., Chlivickas E., Pabedinskaitė A.(2004) Valdymas ir informacija : monografija. Vilnius : Technika , 358 p.ISBN: 9986-05-743-4
- 43 Paulavičius K. (2002). Darbo rinka. Vilnius: VPU
- 44 Pikūnas K. (1994). Asmenybės vystymasis. Kaunas.
- 45 Pilietinės kompetencijos pagrindai : mokytojo knyga. (2006) .Vilnius : Kronta. p. 135 .
- 46 Pluskuvienė B. (2001). Informacinės technologijos. Vilnius.
- 47 Poškienė D., Railienė G. (2006). Ekonomika XI-XII klasėms. Vilnius
- 48 Praust V. (1998). Information society and its landmarks. In Information technology in public administration of Estonia Year book.[interaktyvus], [žiūrėta 2009-09-15]. Prieiga per internetą:

<http://www.riso.ee/en/pub/1998it/12.htm>

49 Probst G., Romhardt K., Raub S. (2006). Žinių vadyba: sėkmės komponentai. Vilnius:knygiai 350 p. ISBN 9955 – 1443 – 26 -X

50 Rajeckas V. (1997). Mokymo metodai. Vilnius. VPU leidykla.

51 Rajeckas V. (2004) Pedagogikos pagrindai. Vilnius. VPU leidykla

52 Sharp B., Sharp A. (1998). Loyalty programs and their impact on repeat purchase loyalty patterns [interaktyvus], [žiūrėta 2009-02-22]. Prieiga per internetą:

http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V8R-3SWSJ9H-6&_user=10&_coverDate=12%2F31%2F1997&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=search&_sort=d&_docanchor=&_view=c&_searchStrId=1277656768&_rerunOrigin=scholar.google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=ba53a34113bc5c0da7c4dc3a74776539

53 Snieškutė M., Čepulkauskaitė I. (200). Informacijos visuomenės samprata Lietuvoje [interaktyvus], [žiūrėta 2009-09-30]. Prieiga per internetą:

http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:Scwl0ZAvt00J:politika.osf.lt/inf_visuomene/dokumentai/InfoviSamprataLitetuvoje.pdf+Snie%C4%8Dkut%C4%97+M.,+%C4%8Cepulkauskait%C4%97+I.+Informacijos+visuomen%C4%97s+samprata+Lietuvoje+informacin%C4%97s+pl%C4%97tro+s+vie%C5%A1oji+biblioteka&hl=lt&gl=lt&pid=bl&srcid=ADGEESg1CTiu0z9mcqKQ4kKFEZVy uVWdaw48AUYLPPiRsmArjsyENDK3XUWw3WV0fWDQ_0R6WhrRaO4mBKNJGah3pEKn2fuFGfM7UXBm6WUIMSHXxzE8rEHoIijKIOfEZ2-jglqD3Scd&sig=AHIEtbR7wfNUBvNxl IF2024T6jRZ_ib6A

54 Stephanidis C., Salvendy G. (1999). Toward an Information Society for All: HCI challenges and R&D recommendations, International Journal of Human-Computer Interaction, Vol. 11(1), 1999, p. 1-28.

55 Šalkauskis S. (1991). Rinktiniai raštai . Vilnius. Leidybos centras p.198-209

56 Teorinės prielaidos. Žmonijos vystymosi modeliai. [interaktyvus] [žiūrėta 2010-01-19]. prieiga per internetą: http://www.tsi.su.lt/ecdl/basic+pateiktys/1modulis/1_1.html#pav1_3

57 Toffler A. (2001). Valdžių kaita. Vilnius: Tyto alba

58 Ušinskas K. (1987) Pedagoginiai raštai. Kaunas.

59 Valstybės ilgalaikės raidos strategija//Valstybės žinios. 2002, Nr. 113-5029 [interaktyvus], [žiūrėta 2009-06-09]. Prieiga per internetą:

<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=59281>

60 Veikli krikščionybė, versle ir ekonomikoje// Aidai. 1996. p. 127-182.

61 Webster F.(2006). Informacinės visuomenės teorijos. Kaunas: Poligrafija ir informatika. 319 p.
ISBN 9986-850-56-8

ANKETA

Gerbiamas (a) studente,

Esu Šiaulių Universiteto Socialinių mokslų fakulteto Vadybos ir Viešojo administravimo II pakopos studentė, atliekanti tyrimą, kurio tikslas – išnagrinėti ir įvertinti ekonomikos pamokų svarbą ir reikšmę bendrojo lavinimo mokyklose, bei tų žinių tąsą Jūsų gyvenime. Mums labai svarbi Jūsų nuomonė, todėl prašyčiau nuoširdžiai ir teisingai atsakyti į Jums pateiktus klausimus. Anketa anoniminė, todėl vardo ir pavardės nurodyti nereikia.

Dėkoju.

Atsakymus, kuriuos Jūs pasirenkate, pažymėkite žvaigždute (*).

Jūsų lytis?

Moteris
Vyras

2. Jūsų amžius?

Iki 19m.
20-25 m.
26-30m.
31m. - ir daugiau.

3. Jūsų studijuojama specialybė..... **Kursas.....**

4. Kokio tipo mokykloje mokėtės?

Gimnazijoje
Vid mokykloje

5. Ar mokėtės ekonomikos dalyko mokykloje?

a) Taip **b) Jei taip, kokiose klasėse?.....**
Ne

c) Jei taip, ar gautos ekonomikos žinios Jums praverčia dabar siekiant savo karjeros, studijuojant?

Taip
Ne
Nežinau

6. Dėl didelio visuomenės poreikio ekonominėms žinioms ekonomika, kaip mokomojo dalyko įtraukimas į bendrojo lavinimo mokyklos programas rodo teigiamą valstybės požymį, tačiau, Jūsų nuomone ar jis veiksmingas ir būtinas?

a) Taip
Ne
Nežinau
Kita.....

b) Kurioje ugdymo proceso dalyje reikėtų pradėti mokyti ekonomikos pamokų?

Pradinio ugdymo

Pagrindinio ugdymo

Vidurinio ugdymo

Kodėl taip manote? (Pagrįskite savo atsakymą.).....

4. a) *Per kokius mokomuosius dalykus yra ugdomos ekonominės žinios: (įvertinkite dešimtbale sistema, kai 1-silpnai, 10 - puikiai)*

Mokomieji dalykai	Vertinimas
Meniniai dalykai	
Socialinių mokslų dalykai	
Gamtos mokslų dalykai	
Tikslųjų mokslų dalykai	
Humanitarinių mokslų dalykai	

b) *Kokie, Jūsų nuomone, šaltiniai gali padėti ugdyti ekonominės disciplinos mokymą ? (Įvertinkite dešimtbale sistema, kai 1-silpnai, 10 - puikiai)*

Šaltiniai	Vertinimas
1. Šeima	
2. Draugai	
3. Mokytojai	
4. Klasės auklėtoja	
5. Spauda	
6. Televizija	
7. Kita (įrašykite)	

8. *Ar ekonomikos programos medžiaga užtikrina ekonomikos raštingumo žinias ir gebėjimus?*

Taip

Ne

Nežinau

9. a) *Kaip, Jūs suvokiate, kas tai yra ekonomika?.....*

b) *Kur su ekonominėmis situacijomis susiduriate dažniausiai?*

Tvarkant šeimos finansus, nes

Darbo metu, nes .....

Visuomeninėje aplinkoje, nes.....

Kita .....

10. Pagal reikšmingumą pažymėkite savybes, susijusias su ekonomika. Kokios Jūsų nuomone, savybės yra ugdomos per ekonomikos pamokas? (Įvertinkite dešimtbale sistema, kai 1-silpnai, 10 – puikiai).

<i>Ekonomisto savybės:</i>	<i>Vertinimas</i>
Rizikuojantis	
Taupus	
Komunikabilus	
Verslus	
Kantrus	
Iniciatyvus	
Įvairiapusiškas (gebantis imtis daugybės darbų)	
Novatoriškas (mėgstantis naujoves).	
Viską darantis savo jėgomis, nepasimetantis situacijose.	
Demokratiškas	

11. Lietuvos Respublikos bendrojo lavinimo mokyklose ekonomikos mokoma 11-12kl. kaip pasirenkamas dalykas. Tuo tarpu Latvijoje tai yra privalomas dalykas (viena savaitinė pamoka). Ką apie tai manote?.....

.....

12. Pateiktas ekonomikos dalyko statusas ES šalyse:

Šalis	Ekonomikos dalyko statusas – privalomas, pasirenkamasis, fakultatyvinis					
	pagrindinė mokykla			vidurinė mokykla		
	privalomas kursas	pasirenkam. kursas	fakult.	privalomas kursas	pasirenkam. kursas	fakult.
Azerbaidžanas	---	---	---		✓	
Belgija	---	---	---	✓	✓	✓
Čekija	✓			✓		
Vokietija	---	---	---	✓	✓	
Graikija		✓	✓	✓	✓	
Vengrija			✓		✓	
Islandija	✓				✓	
Airija	---	---	---		✓	
Lietuva	---	---	---	✓	✓	✓
Makedonija			✓			✓
Moldova	---	---	---		✓	✓
Slovakija			✓		✓	
Švedija	---	---	---		✓	
Turkija	---	---	---		✓	
Ukraina	---	---	---	✓	✓	

Pagal pateiktus lentelės duomenis padarykite išvadas apie Lietuvos Respublikoje bendrojo lavinimo mokyklose ekonomikos pamokų ugdymą.....

.....

.....

13. Jūsų nuomone, ekonominis mąstymas yra:

Įgyjamas mokykloje

Ugdomas nuo pat gimimo šeimoje.

Ugdomas draugų rate.

Spaudoje, TV, Radijo

Kita.....

14. Nurodykite savo požiūrį į šiuos teiginius. Ekonomikos mokymasis mokykloje : (pasirinkite Jums tinkantį variantą).

	Taip, sutinku	Ne, nesutinku	Nežinau
Padeda išsiaiškinti, kokių savybių aš turiu;			
Padeda gilinti ekonomines žinias;			
Pagerina gebėjimus spręsti ekonomines problemas, situacijas;			
Padeda apsispręsti specialybės pasirinkimą;			
Ugdo kritinį mąstymą;			
Ugdo tinkamo finansų valdymo veiksmus ;			
Supažindina su ekonominėmis sąvokomis, kurios praverčia gyvenime;			

15. Reikia mokytis ekonomikos, nes: (argumentuokite teiginius).

	Argumentas (Pvz.)
Su ja susiduriame visur ir visada;	
Nes mokykloje yra toks mokomasis dalykas;	
Ketinu sieti savo gyvenimą su ekonomika;	
Nes aš, kaip Lietuvos pilietis privalau žinoti viską apie savo šalies ekonomiką;	
Mes kasdien vartojame žodžius, kuriuos vartoja ekonomistai ;	
Mes kasdien dalyvaujame ekonominėje veikloje;	

16. Ekonomikos pamokų reikšmė, ekonominiam raštingumui ugdyti yra: (įvertinkite dešimtbale sistema, kai 1-silpnai, 10 – puikiai).....

.....

17. Pagrindiniai tikslai, kurių įmanoma pasiekti mokantis ekonomikos mokykloje yra:

(įvertinkite dešimtbale sistema, kai 1-silpnai, 10 – puikiai).

Tikslas	Vertinimas
1. Ekonominio mąstymo pagrindų formavimas;	
2. Mokinių socialinės adaptacija pasikeitus socialinei ekonominei aplinkai;	
3. Įgūdžių, leidžiančių vertinti vykstančius ekonominius procesus, formavimas;	
4. Įgūdžių, padedančių savarankiškai priimti ekonominius sprendimus kaip vartotojui ir darbuotojui, formavimas;	
5. Gebėjimas argumentuotai vertinti ekonominius reiškinius, formavimas;	
6. Sąryšio su kitais ekonomikos ir vadybos dalykais supratimas;	

Ačiū už nuoširdžius atsakymus. Sėkmės moksle...

7.a) Kokius pagrindinius vadovėlius naudojate ekonomikos pamokose? (Išvardinkite).....
 .....
 .....

b) Ar Jus tenkina ekonomikos vadovėlių kokybė, ekonomikos mokytojos parengtis, ekonominių žinių pateikimo metodai pamokose?

Taip, nes.....
 Ne, nes.....
 Nežinau

9. Kokių priemonių trūksta mokykloje tam, kad ekonominis ugdymas joje taptų įdomesnis, naudingesnis?

Priemonės, metodai	Taip	Ne	Nežinau
Susitikimų ir diskusijų su žymiais rajono ir Lietuvos verslininkais			
Įvairių prizų įsteigimo ekonomiškai aktyviems mokiniams			
Mokyklos ekonomistų garbės lentos įkūrimo			
Atskiro ekonomikos kabineto įkūrimo			
Daugiau mokymo vadovėlių, uždavinių, pratybų sąsiuvinį.			
Daugiau ekonomikos pamokų per savaitę			

10. Ar ekonomikos programos medžiaga užtikrina ekonomikos raštingumo žinias ir gebėjimus?

Taip
 Ne
 Nežinau

11. Ar gautos ekonomikos žinios Jums pravers ateityje kuriant savo verslą, planuojant karjerą, studijuojant?

Taip
 Ne
 Nežinau

12. Ar jau esate apsisprendę (usi) toliau mokytis ekonomikos dalyko?

a)   Taip   Ne
                            Nežinau

b) Kas lėmė apsisprendimą?

1. Šeima	
2. Draugai	
3. Mokytojai	
4. Klasės auklėtoja	
5. Spauda	
6. Televizija	
7. Pats esu seniai numatęs	
8. Kita (įrašykite)	

13. Kaip Jūs suvokiate, kas tai yra ekonomika? Kur su ekonomika susiduriate gyvenime?

.....

.....

.....

14. a) Pagal reikšmingumą pažymėkite susijusias su ekonomika savybes. Kokios, Jūsų nuomone, savybės yra ugdomos per ekonomikos pamokas? (Pažymėkite rango numerį nuo 1 iki 10 (jei 1 silpnai labai ugdomas – jei 10 puikiai).

<i>Ekonomisto savybės:</i>	<i>Vertinimas</i>
Rizikuojantis	
Taupus	
Komunikabilus	
Verslus	
Kantrus	
Iniciatyvus	
Įvairiapusiškas (gebantis imtis daugybės darbų)	
Novatoriškas (mėgstantis naujoves)	
Viską darantis savo jėgomis, nepasimetantis situacijose	
Demokratiškas	

b) Kokias savybes priskirtumėte sau: .....

15. Tavo nuomone, ekonominės žinios labiausiai ugdomos :

Mokykloje

Nuo pat gimimo šeimoje

Draugų rate

Spaudoje, TV, Radijo

Kita

(įrašykite).....

16. Mokantis ekonomikos mokykloje, man pavyko: (pažymėkite rango numerį nuo 1 iki 10 (jei 1 silpnai labai ugdomas – jei 10 puikiai).

	Taip	Ne	Nežinau
Išsiaiškinti, kokių savybių aš turiu			
Padidėjo mano ekonominės žinios			
Pagerino mano gebėjimus spręsti ekonomines problemas, situacijas			
Praktikoje pritaikau ekonomines žinias			
Padėjo apsispręsti mano specialybės pasirinkimą			
Išugdė kritinį mąstymą			
Išmokau tvarkyti savo finansus			
Sužinojau ekonomines sąvokas, kurias taikau gyvenime			

17. Nurodykite savo požiūrį į šiuos teiginius. Ekonomikos mokymasis mokykloje : (pasirinkite, Jums tinkantį variantą).

	Taip, sutinku	Ne, nesutinku	Nežinau
Padeda išsiaiškinti, kokių savybių aš turiu;			
Padeda gilinti ekonomines žinias;			
Pagerina gebėjimus spręsti ekonomines problemas, situacijas;			
Padeda apsispręsti specialybės pasirinkimą;			
Ugdo kritinį mąstymą;			
Ugdo tinkamo finansų valdymo veiksmus ;			
Supažindina su ekonominėmis sąvokomis, kurios praverčia gyvenime;			

18. Reikia mokytis ekonomikos, nes: (argumentuokite teiginius).

Teiginiai	Argumentas (Pvz.)
Su ja susiduriame visur ir visada;	
Nes mokykloje yra toks mokomasis dalykas;	
Ketinu sieti savo gyvenimą su ekonomika;	
Nes aš, kaip Lietuvos pilietis privalau žinoti viską apie savo šalies ekonomiką;	
Mes kasdien vartojame žodžius, kuriuos vartoja ekonomistai ;	
Mes kasdien dalyvaujame ekonominėje veikloje;	

19. Ekonomikos pamokų reikšmė, ekonominiam raštingumui ugdyti yra: (įvertinkite dešimtbale sistema, kai 1-silpnai, 10 – puikiai).....

20. Pagrindiniai tikslai, kurių įmanoma pasiekti mokantis ekonomikos mokykloje yra:

(įvertinkite dešimtbale sistema, kai 1-silpnai, 10 – puikiai).

Tikslas	Vertinimas
1. Ekonominio mąstymo pagrindų formavimas;	
2. Mokinių socialinės adaptacija pasikeitus socialinei ekonominei aplinkai;	
3. Įgūdžių, leidžiančių vertinti vykstančius ekonominius procesus, formavimas;	
4. Įgūdžių, padedančių savarankiškai priimti ekonominius sprendimus kaip vartotojui ir darbuotojui, formavimas;	
5. Gebėjimas argumentuotai vertinti ekonominius reiškinius, formavimas;	
6. Sąryšio su kitais ekonomikos ir vadybos dalykais supratimas;	

Ačiū už nuoširdžius atsakymus. Sėkmės moksle...

KLAUSIMAI EKONOMIKOS MOKYTOJOMS

- 1. Koks Jūsų pedagoginis stažas? Kokią specialybę esate baigę, kada?*
- 2. Kiek akademinų ekonomikos valandų Jūs turite per savaitę, skyrium kiekvienai klasei? Jūsų nuomone pakankamas pamokų skaičius?*
- 3. Ar mokykloje rengiami papildomi ekonomikos renginiai, kiek valandų akademinų valandų skiriama veiklai?*
- 4. Jūsų nuomone pakankamas amžius pradėti mokytis ekonomikos 9-10 kl., ką keistumėte?*
- 5. Kokiomis ir kaip mokykla aprūpina mokymo priemonėmis? Kokiomis ekonomikos programomis naudojotės ruošiantis pamokoms, ar jos kokybiškos?*
- 6. Kokiais būdais ir kaip dažnai Jūs tobulinatės įvairiuose seminaruose, kursuose? Pakankamai mokykla aprūpina Jūsų kvalifikacines tobulinimąsi galimybes?*
- 7. Kaip administracija skatina ekonomikos dalyko plėtrą mokykloje? Sureitinguokite visus mokomuosius dalykus, kurioje vietoje yra ekonomika Jūsų mokykloje pagal svarbą?*
- 8. Ar reikalingas ekonomikos mokymas mokiniui, ką Jūsų nuomone jis suteikia, kokios naudos teikia tolimesniame mokinio gyvenime?*
- 9. Ar reikalingas ekonomikos egzaminas bendrojo lavinimo mokyklose?*
- 10. Kaip vertinate Lietuvos mokyklose ekonomikos dalyko administravimą, lyginant su kitomis ES šalimis?*

1. Interviu su Šiaulių Gegužių vidurinės mokyklos mokytoja I. Rafael

1) Koks Jūsų pedagoginis stažas? Kokią specialybę esate baigę, kada?

Mano pedagoginis stažas yra 33 metai. Esu baigusi matematikos specialybę 1976 metais. Esu išklausiusi ekonomikos kursus, kuriuos rengė LJA kompanija (2003m.)

2) Kiek akademinį ekonomikos valandų Jūs turite per savaitę, skyrium kiekvienai klasei? Jūsų nuomone pakankamas pamokų skaičius?

Kadangi mūsų mokykloje jau nebėra nei 9-11 kl. todėl ekonomikos dalyką dėstau tik 12 kl. ir turime 2 savaitines pamokas. Manau kaip dvyliktokams tai tikrai pakankamas, kadangi jei būtų daugiau neužtektų valandų kitoms pamokoms. Be to juk tai yra pasirenkamas dalykas.

3) Ar mokykloje rengiami papildomi ekonomikos renginiai, kiek valandų akademinį valandų skiriama veiklai?

Pagrindiniai renginiai, kuriuos rengiu tai miesto konkursas „ Ekonomikos pasaka“. Mokykloje rengiame disputus, diskusijas ir panašiai. Skirta ekonomikos būreliui 1 val. Per savaitę, stengiamės ką galime tą padaryti.

4) Jūsų nuomone pakankamas amžius pradėti mokytis ekonomikos 9-10 kl., ką keistumėte?

Visada pradėdavome mokytis nuo 9 klasės, manau kad jau truputį per vėlu, kadangi labai dideliu tempu turime išeiti 9-10 klasės kursą, o praktinėms užduotims, įgūdžiams ugdyti tos vienos valandos nepakanka. Manau kad ekonomikos dalyko mokiniai turėtų pradėti mokytis jau nuo 1 klasės. Žinoma pradinėse jiems turėtų būti pateikiamos paprasčiausios situacijos, praktiniai žaidimai, minimalios teorinės žinios. Taip būtų lengva mokiniams atėjus į vidurinę.

5) Kokiomis ir kaip mokykla aprūpina mokymo priemonėmis? Kokiomis ekonomikos programomis naudojate ruošiantis pamokoms, ar jos kokybiškos?

Knygų turime pakankamai daug, kadangi mokinių mokykloje mažėja. Vadovėlių užtenka tik pamokų metu, mokiniams į namus neišduodami. Pagrindiniai vadovėliai, kuriuos naudojame pamokų metu: Ekonomika ir verslas (LJA) ir Ekonomika (Poškienė).

6) Kokiais būdais ir kaip dažnai Jūs tobulinatės įvairiuose seminaruose, kursuose? Pakankamai mokykla aprūpina Jūsų kvalifikacines tobulinimąsi galimybes?

Dalyvauju LJA ir EŠSC rengiamuose renginiuose, seminaruose, konferencijose. Manau kad pakankamai laiko skiriu savęs tobulinimui. Administracija finansuoja kiek gali, paskui pati stengiuosi finansuotis.

7) Kaip administracija skatina ekonomikos dalyko plėtrą mokykloje? Sureitinguokite visus mokomuosius dalykus, kurioje vietoje yra ekonomika Jūsų mokykloje pagal svarbą?

Administracija rengia pasitarimus, verslumo savaitė mokykloje kaip tradicija yra. Už laimėjimus skatina priedais prie atlyginimo.

Muzika	Biologija, chemija, fizika	Kūno kultūra	Dailė	Informatika	Geografija	Technologijos	Ekonomika	Istorija	Matematika, lietuvių užsienio kalbos.
10	5	9	3	2	7	8	4	6	1

8) Ar reikalingas ekonomikos mokymas mokiniui, ką Jūsų nuomone jis suteikia, kokios naudos teikia tolimesniame mokinio gyvenime?

Ekonominis raštingumas šiandien yra labai svarbioje vietoje, todėl ekonomikos dalykas yra taip pat svarbus, nes tai reikalauja besikeičiantis gyvenimas.

9) Ar reikalingas ekonomikos egzaminas bendrojo lavinimo mokyklose?

Egzaminas nemanau kad reikalingas vidurinėse.

10) Kaip vertinate Lietuvos mokyklose ekonomikos dalyko administravimą, lyginant su kitomis ES šalimis?

Iš tikrųjų vertinu pakankamai teigiamai, kadangi yra šalių Švedija, Turkija, kurių mokyklose ekonomikos dalykas yra tik kaip pasirenkamas, žinoma Graikija yra tikrai aukštesniame lygyje, kadangi ten jau pagrindinėse mokyklose ekonomikos dalykas yra.

2. Interviu su S. Daukanto gimnazijos ekonomikos mokytoja D. Kerienė

1) Koks Jūsų pedagoginis stažas? Kokią specialybę esate baigę, kada?

Mokykloje dirbu jau 28 metai. Esu baigusi 1984 metais Vilniaus Pedagoginį universitetą matematikos specialybę, o 2004 metais baigiau ekonomikos bakalaurą ŠU socialinių mokslų fakultete neakivaizdiniame skyriuje, todėl jau 6 metai dirbu ne tik matematikos, bet ir ekonomikos mokytoja.

2) Kiek akademinų ekonomikos valandų Jūs turite per savaitę, skyrium kiekvienai klasei? Jūsų nuomone pakankamas pamokų skaičius?

Pas mus gimnazijoje ekonomikos dalykas pradedamas mokyti 9 klasėje, 10 klasėje jis nemokomas, o 11-12 kl. mokomas kaip pasirenkamas dalykas. Pamokų skaičius tikrai nepakankamas ypač jei norima pasiekti gerų rezultatų.

3) Ar mokykloje rengiami papildomi ekonomikos renginiai, kiek valandų akademinų valandų skiriama veiklai?

Nerengiu ekonominiu renginiu, tačiau vienas stambus Respublikinis renginys, kuris vyksta jau 10 metai ir pre kurio rengimo prisidedu tai yra „Matematikos, informatikos ir ekonomikos“ konferencija. Neturiu papildomų valandų.

4) Jūsų nuomone pakankamas amžius pradėti mokytis ekonomikos 9-10 kl., ką keistumėte?

Manau kad pakankamas, kadangi 9 klasėse mokiniai jau yra pakankamai subrendę suprasti ekonomikos teoriją, tik labai neprotinga kad 10 kl. nesimokoma o 11-12 kl. vėl mokymąsi, mokiniai ateina pamiršę 9-10 kl. kursą.

5) Kokiomis ir kaip mokykla aprūpina mokymo priemonėmis? Kokiomis ekonomikos programomis naudojate ruošiantis pamokoms, ar jos kokybiškos?

Įvairiomis, turime po 1 dviems žmonėms, tik pamokų metu. Naudojamės Meldaikienės, Poškienės vadovėliais, bei Lipskio ir Tamošiūno uždavinynais.

6) Kokiais būdais ir kaip dažnai Jūs tobulinatės įvairiuose seminaruose, kursuose? Pakankamai mokykla aprūpina Jūsų kvalifikacines tobulinimąsi galimybes?

Dėl lėšų stygiaus nevykstu į seminarus, renginius vykstančius kituose miestuose. Tenka pasitenkinti savo miesto renginiais, kurių iš tiesų trūksta.

7) Kaip administracija skatina ekonomikos dalyko plėtrą mokykloje? Sureitinguokite visus mokomuosius dalykus, kurioje vietoje yra ekonomika Jūsų mokykloje pagal svarbą?

Administracija teikia priedus prie atlyginimo už konkursų, olimpiadų 1-3 laimėtas vietas.

Muzika	Biologija, chemija, fizika	Kūno kultūra	Dailė	Informatika	Geografija	Technologijos	Ekonomika	Istorija	Matematika, lietuvių užsienio kalbos.
7	3	10	8	4	6	9	5	2	1

8) Ar reikalingas ekonomikos mokymas mokiniui, ką Jūsų nuomone jis suteikia, kokios naudos teikia tolimesniame mokinio gyvenime?

Ekonomikos mokymas reikalingas visiems, kadangi mes juk susiduriame su ekonomika visur: namie, mokykloje, išėję į gatvę ir pan. Todėl manau, kad reikia kad kiekvienas turėtų bendrą supratimą kas darosi šalyje.

9) Ar reikalingas ekonomikos egzaminas bendrojo lavinimo mokyklose?

Manau kad kaip privalomas visiems tai tikrai nereikalingas ekonomikos egzaminas, tačiau individualiai, pagal pasirinkimą tai tikrai reikalingas.

10) Kaip vertinate Lietuvos mokyklose ekonomikos dalyko administravimą, lyginant su kitomis ES šalimis?

Manau Lietuvoje galėtų padaryti kaip ir Čekijoje, kad vidurinėse klasėse ekonomikos dalykas yra privalomas, tai ekonominis raštingumas Lietuvoje tik didėtų.

3. Interviu su ŠU gimnazijos ekonomikos vyr. mokytoja K. Nosamiene

1) Koks Jūsų pedagoginis stažas? Kokią specialybę esate baigę, kada?

1998m. Baigtas Matematikos – fizikos bakalauro laipsnis, 2000 m. - Fizikos magistro laipsnis. Ekonomikos kursai pagal LJA programa 2003 m. Pedagoginis darbo stažas yra 10 metų.

2) Kiek akademinį ekonomikos valandų Jūs turite per savaitę, skyrium kiekvienai klasei? Jūsų nuomone pakankamas pamokų skaičius?

Gimnazijoje ekonomika pradedama mokyti nuo 9 kl. - I kl. (gimnazijoje). 10 kl. (II kl.) skiriama 0,5 val per savaitę papildomiems olimpiadų pasiruošimams ir panašiai. 11-12 klasėse skiriama po 2 val.

3) Ar mokykloje rengiami papildomi ekonomikos renginiai, kiek valandų akademinį valandų skiriama veiklai?

Nerengiami jokie renginiai, papildomai valandų neskiriama. Papildomas pamokas organizuoju tik ruošiantis olimpiadoms.

4) Jūsų nuomone pakankamas amžius pradėti mokytis ekonomikos 9-10 kl., ką keistumėte?

Nuo 9 kl. mokinių amžius ekonomikos mokymuisi pradėti tikrai pakankamas, tačiau 10 klasėje manau reikia skirti taip pat po 1 val per sav.

5) Kokiomis ir kaip mokykla aprūpina mokymo priemonėmis? Kokiomis ekonomikos programomis naudojate ruošiantis pamokoms, ar jos kokybiškos?

Mokymo priemonių turime pakankamai, tiek kad užtenka klasėje. Namie vadovėlių mokiniai neturi, tik uždavinynus, iš kurių ir yra skiriami dažniausiai namų darbai. Naudojame: Meldaikienės, Makutėno, Poškienės ekonomikos vadovėlius, bei Lipskio uždavinynais, VEMP programa.

6) Kokiais būdais ir kaip dažnai Jūs tobulinatės įvairiuose seminaruose, kursuose? Pakankamai mokykla aprūpina Jūsų kvalifikacines tobulinimąsi galimybes?

Kas metai važiuoju į ekonomikos mokytojų konferenciją Vilniuje, dalyvauju praktiškai visuose ekonomikos seminaruose ar kursuose, kurie vyksta Šiauliuose. Manau pakankamai mokykla rūpinasi mokytojų tobulėjimu.

7) Kaip administracija skatina ekonomikos dalyko plėtrą mokykloje? Sureitinguokite visus mokomuosius dalykus, kurioje vietoje yra ekonomika Jūsų mokykloje pagal svarbą?

Skiria priedus, o taip pat papildomą valandą 10 klasei.

Muzika	Biologija, chemija, fizika	Kūno kultūra	Dailė	Informatika	Geografija	Technologijos	Ekonomika	Istorija	Matematika, lietuvių užsienio kalbos.
5	3	6	5	4	4	5	4	2	1

8) Ar reikalingas ekonomikos mokymas mokiniui, ką Jūsų nuomone jis suteikia, kokios naudos teikia tolimesniame mokinio gyvenime?

Taip ir labai reikalingas. Suteikia ekonominio raštingumo, supratimo ir žinių.

9) Ar reikalingas ekonomikos egzaminas bendrojo lavinimo mokyklose?

Galbūt, tikrai ne visiems. Šiaip patarčiau tiems laikyti kurie ruošiasi studijuoti socialinių mokslų specialybes, kaip ekonomiką, verslo administravimas ir pan.

10) Kaip vertinate Lietuvos mokyklose ekonomikos dalyko administravimą, lyginant su kitomis ES šalimis?

Ekonomikos dalykas Lietuvos šalyje galėtų būti labiau plėtojamas, mokomas. Siūlyčiau pagrindinėje mokykloje ekonomikos dalyką padaryti kaip pasirenkamąjį, o vidurinėje kaip privalomąjį.

3. Interviu su Šiaulių „Romuvos“ gimnazijos ekonomikos mokytoja Jūrate Juocaite

1) Koks Jūsų pedagoginis stažas? Kokią specialybę esate baigę, kada?

Šiomet dirbu ketvirtus metus, esu baigusi Šiaulių Edukologijos fakultetą 2003 metais Ekonomikos ir verslo pagrindų pedagogikos specialybę.

2) Kiek akademinį ekonomikos valandų Jūs turite per savaitę, skyrium kiekvienai klasei? Jūsų nuomone pakankamas pamokų skaičius?

Gimnazijoje ekonomika pradedama mokyti nuo 9 kl. - I kl. (gimnazijoje). 10 kl. (II kl.) skiriama 1 akademinė valanda, o 11-12 (3-4 kl.), ekonomikos pamoka yra kaip pasirenkamasis dalykas, kuriai skiriama taip pat 1 akademinė valanda. Manau kad nei 10 nei 11-12 nėra pakankamas valandų skaičius, kadangi vos ko spėjame išėti teorija, o praktiniams įgūdžiams nebelieka laiko.

3) Ar mokykloje rengiami papildomi ekonomikos renginiai, kiek valandų akademinį valandų skiriama veiklai?

Taip, rengiami, rengiu renginius, bet papildomu valandų už tai negaunu, čia skaitosi kaip dalykiniai renginiai t.y. konkursai, mokyklinė olimpiada. Taip pat skiriama papildoma valanda ekonomikos būreliui, bei nuo šių metų ekonominiam projektui“ Netradiciniai verslai“, mokiniai šių užsiėmimų metu pagrinde dalyvauja miesto konferencijose, rengia mokykloje renginius, dalyvauja Respublikinėse olimpiadose.

4) Jūsų nuomone pakankamas amžius pradėti mokytis ekonomikos 9-10 kl., ką keistumėte?

Kadangi mūsų gimnazijoje mažiausios klasės yra 9 (I), manau kad reikėtų pradėti mokyti nuo

būtent tos klasės, kadangi kursas ir vadovėliai net yra sukurti 9-10 kl. tai rodo kad mokslas yra platus, o šiandien tenka visą vadovėlį išdėstyti per vienerius metus.

5) Kokiomis ir kaip mokykla aprūpina mokymo priemonėmis? Kokiomis ekonomikos programomis naudojatis ruošiantis pamokoms, ar jos kokybiškos?

Mokymo priemonių neturime pakankamai, pamokų metu naudojuosi Multimedia, kuri yra kiekviename kabinete, tačiau dėl kitos priežasties, kadangi mano pamokos vos ne kiekviena vyksta skirtingame kabinete, kadangi nėra atskiro, todėl nors ir būtų knygos labai būtų sunku nešiotis jas per kabinetus. Pamokoms ruošiantis naudoju: Meldaikienės, Makutėno, Poškienės ekonomikos vadovėlius, bei Lipskio uždavinynais, VEMP programa. Taip pat padalomoji medžiaga teorinė yra duodama per pamokas, bet dažniausiai mokiniai pildo asmeninius užrašus pamokų metu. Knygos manau kaip kurios yra tikrai geros, tačiau jau gana pasenusios, o kai kurios parašytos humanitaroms.

6) Kokiais būdais ir kaip dažnai Jūs tobulinatės įvairiuose seminaruose, kursuose? Pakankamai mokykla aprūpina Jūsų kvalifikacines tobulinimąsi galimybes?

Į seminarus vykstu tik tuomet, kai jie vyksta savame mieste, dėl finansinių priežasčių direktorius nefinansuoja išlaidų.

7) Kaip administracija skatina ekonomikos dalyko plėtrą mokykloje? Sureitinguokite visus mokomuosius dalykus, kurioje vietoje yra ekonomika Jūsų mokykloje pagal svarbą?

Skiria priedus, o taip pat papildomą valandą 10 klasei.

Muzika	Biologija, chemija, fizika	Kūno kultūra	Dailė	Informatika	Geografija	Technologijos	Ekonomika	Istorija	Matematika, lietuvių užsienio kalbos.
7	2	9	10	4	5	6	8	3	1

8) Ar reikalingas ekonomikos mokymas mokiniui, ką Jūsų nuomone jis suteikia, kokios naudos teikia tolimesniame mokinio gyvenime?

Žinoma kad taip, tai suteikia pačius pagrindus, kurie labai bus naudingi universitete, gyvenime. Taip pat aktyvinu mokinius įvairiais aktyviaisiais metodais pamokų metu.

9) Ar reikalingas ekonomikos egzaminas bendrojo lavinimo mokyklose?

Egzaminas manau nelabai reikalingas, tačiau žinoma kaip pvz. dabar yra informatikos įskaita, taip sutikčiau kad būtų ir ekonomikos bendrų žinių patikrinimas, ypač tiems mokiniams, kurie žada rinktis socialinių mokslų specialybes.

10) Kaip vertinate Lietuvos mokyklose ekonomikos dalyko administravimą, lyginant su kitomis ES šalimis?

Lietuvoje ekonomikos dalykas dar yra tiek neišplitęs, galbūt dar kai kuriose mokyklose nėra iš viso ekonomikos pamokų pvz. kaimo. Bendra situacija lyginant su kitomis šalimis yra pakankamai gera, tačiau realiai Lietuvos mokyklose mažai dėmesio skiriama pilnavertiškam ekonomikos mokymui.

5. *Interviu su Šiaulių „X“ gimnazijos mokytojos interviu (dėl asmeniniu priežasčių, mokytoja prašė neįvardinti jos duomenų)*

1) Koks Jūsų pedagoginis stažas? Kokią specialybę esate baigę, kada?

Aš dirbu jau 15 metus, esu baigusi Matematikos ir informatikos specialybę 1994m.

2) Kiek akademinį ekonomikos valandų Jūs turite per savaitę, skyrium kiekvienai klasei?

Jūsų nuomone pakankamas pamokų skaičius?

Kadangi mūsų mokykla yra kaimo vietovėje, todėl mokinių nėra taip gausu kaip mieste. Turiu 2 ekonomikos pamokas 10 klasėje. 11-12 niekas nepasirinko šiais metais ekonomikos. Manau pakankamas valandų skaičius per savaitę.

3) Ar mokykloje rengiami papildomi ekonomikos renginiai, kiek valandų akademinį valandų skiriama veiklai?

Mokykloje ekonomikos renginių nerengiame, bei dėl finansinių priežasčių nevykstame į kitų miestų, kaimų renginius.

4) Jūsų nuomone pakankamas amžius pradėti mokytis ekonomikos 9-10 kl., ką keistumėte?

Manau visiškai pakankamas, kadangi ekonomikos mokslas mažesnėse klasėse būtų paprasčiausiai nesuprantamas dalykas.

5) Kokiomis ir kaip mokykla aprūpina mokymo priemonėmis? Kokiomis ekonomikos programomis naudojate ruošiantis pamokoms, ar jos kokybiškos?

Pamokų metu naudojamės tik Lipikio uždavinynais, kuriame manau yra ir pakankamai susisteminta teorijos ir pakankamai praktinių užduočių.

6) Kokiais būdais ir kaip dažnai Jūs tobulinatės įvairiuose seminaruose, kursuose?

Pakankamai mokykla aprūpina Jūsų kvalifikacines tobulinimąsi galimybes?

Daugiausiai vykstu į matematikos ir informatikos rengiamus seminarus, vieną kart per metus vykstu ir į ekonomikos seminarą.

7) Kaip administracija skatina ekonomikos dalyko plėtrą mokykloje? Sureitinguokite visus mokomuosius dalykus, kurioje vietoje yra ekonomika Jūsų mokykloje pagal svarbą?

Skiria priedus, o taip pat papildomą valandą 10 klasei.

Muzika	Biologija, chemija, fizika	Kūno kultūra	Dailė	Informatika	Geografija	Technologijos	Ekonomika	Istorija	Matematika, lietuvių užsienio kalbos.
6	3	9	10	2	4	7	8	5	1

8) Ar reikalingas ekonomikos mokymas mokiniui, ką Jūsų nuomone jis suteikia, kokios naudos teikia tolimesniame mokinio gyvenime?

Kaip ir kiekvienas mokomasis dalykas bendrojo lavinimo mokykloje, taip ir ekonomikos yra teikia tam tikrą naudą mokiniui. Per ekonomikos pamokas sprendžiami uždaviniai yra glaudžiai susiję su matematiniais, tai galima daryti išvadą, kad padeda ugdyti loginį mąstymą.

9) Ar reikalingas ekonomikos egzaminas bendrojo lavinimo mokyklose?

Nereikalingas

10) Kaip vertinate Lietuvos mokyklose ekonomikos dalyko administravimą, lyginant su kitomis ES šalimis?

Ekonomikos dalyko statusas Lietuvoje lyginant su kitomis ES šalimis yra labai geras.

PATVIRTINTA
 Gimnazijos direktoriaus
 2007-02-28 įsakymu Nr. V-131
 (Gimnazijos direktoriaus
 2008-10-23 įsakymo Nr. V-62
 redakcija)

Informacinės sistemos diegimo gimnazijoje strateginė veiklos programa 2007-2009 m.

Informacinės sistemos diegimo gimnazijoje strateginė veiklos programa 2007 – 2009 m. buvo parengta darbo grupės ir pristatyta mokytojų bei gimnazijos taryboms. Gavus jų pritarimą programa patvirtinta Gimnazijos direktoriaus 2007-02-28 įsakymu Nr. V-131. Ši programa nusako informacinių komunikacinių technologijų diegimo gimnazijoje kryptis ir svarbiausius žingsnius. Ji buvo parengta siekiant vykdyti kryptingą gimnazijos kompiuterizavimą, sukurti efektyvios bendruomenės informavimo sistemą, pasiekti proveržį mokinių mokyme ir mokymesi.

2008 m. rugsėjo mėnesį siekiant įvertinti programos priemonių įgyvendinimo gimnazijoje lygį, numatyti tolimesnius žingsnius atlikta programos įgyvendinimo sėkmingumo analizė. Įvertintos 5 sritys: kompiuterinė techninė įranga, programinė kompiuterinė įranga, tinklo įranga, mokytojų kvalifikacija, gimnazijos valdymas. Šių sričių rezultatai palyginti su situacija Lietuvos mokyklose, pagal 2008 m. gegužės mėnesio Nr. 1(21) leidinuką „Kompiuteriai mokyklose: kiek ir kaip naudojami?“.

Įvertinus situaciją išgrynintos tolimesnės veiklos kryptys 2008-2009 m.m. Programos nauja redakcija pristatyta mokytojų ir gimnazijos taryboms, gavus jų pritarimą, patvirtinta 2008-10-23 direktoriaus įsakymu Nr. V-62

Bendrieji principai

1. Dermės su Lietuvos ir Europos Sąjungos strateginiais dokumentais principas:
  - 1.1. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos. Patvirtinta LR Seimo 2003-07-04 nutarimu Nr. IX-1700.
  - 1.2. Informacinės visuomenės plėtros strategija. Patvirtinta LR Vyriausybės 2005-06-08 įsakmu Nr.625.
  - 1.3. Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo švietimo sistemoje programa. Patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2002-03-28 įsakymu Nr. 315.
  - 1.4. Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į Lietuvos švietimą 2005-2007 metų strategija. Patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2004-12-14 įsakymu Nr. ISAK-2015.
  - 1.5. Visuotinio kompiuterinio raštingumo standartas. Patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2004-12-14 įsakymu Nr. ISAK-2016.
  - 1.6. Pedagogų kompiuterinio raštingumo standartas. Patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2001-12-21 įsakymu Nr. ISAK-1694.

- 1.7. Moksleivių visuotinio kompiuterinio raštingumo standartas. Patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2002-01-31 įsakymu Nr. ISAK-124.
- 1.8. Mokyklų bibliotekininkų kompiuterinio raštingumo standartas. Patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2002-10-25 įsakymu Nr. ISAK-1782.
- 1.9. Mokyklų kompiuterinis tinklas. Pritarta LR švietimo ir mokslo ministro 2004-02-24 įsakymu Nr. ISAK-251.
- 1.10. Švietimo valdymo informacinės sistemos nuostatai. Patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2006-11-17 įsakymu Nr. ISAK-2179.
- 1.11. Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį lavinimą ir profesinį mokymą 2008-2012 metų strategija. Patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2007-12-20 įsakymu Nr. ISAK-2530.
2. Lygių galimybių principas – kokybiškas technologinis ir edukologinis informacinis išprusimas, bei galimybė naudotis moderniomis įvairios informacinėmis komunikacinėmis technologijomis vienodai prieinama kiekvienos metodikos komisijos nariams, nežiūrint į jų darbo stažą, kvalifikaciją.
3. Nuolatinio mokymosi skatinimo principas – mokytojai lanko įvairius švietimo portalus, mokosi nuotoliniu būdu.
4. Žmogaus ir krašto tradicijų vertybių puoselėjimo principas – IKT diegimas ir naudojimas turi puoselėti pagarbą tradicinėms žmogaus ir krašto vertybėms, paisyti etikos normų.
5. Sveikos mokymosi aplinkos principas – garantuojama saugi ir nekenksminga darbo aplinka.
6. Visuotinio kompiuterinio raštingumo principas – visai gimnazijos bendruomenė nariai skatinami naudotis kompiuterinėmis technologijomis ir jų teikiamomis paslaugomis. Sudaromos sąlygos pasiekti reikiamą technologinio ir edukologinio kompiuterinio raštingumo lygį.

Gimnazijoje sukurta bendruomenės narių informavimo sistema:

- Elektroninis dienynas;
- Informacinis televizorius fojė;
- Mokinių ir studentų, mokytojų duomenų bazės;
- Personalo valdymo sistema;
- Kompiuterizuota biblioteka (naudojama „Biblio by Entiumas“ sistema);
- Kompiuterizuota skaitykla (naudojamasi intranetu, internetu, informacinėmis AIKOS, ŠVIS sistemomis);
- Įrengtas profesinio informavimo kabinetas (naudojamasi intranetu, internetu, informacinėmis AIKOS, ŠVIS sistemomis);
- Gimnazijos tinklapis;
- Gimnazijos elektroninis paštas, mokytojų, mokinių tėvų elektroninių paštų duomenų bazė.

Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas

Tikslai ir uždaviniai

1. Gimnazijos valdymo sistemos ir bendruomenės narių komunikavimo modernizavimas.
  - 1.1. Sukurti gimnazijos kompiuterių tinklą, kuriame būtų aktuali mokymo ir mokymosi medžiaga, prieinama kiekvienam bendruomenės nariui.
  - 1.2. Aprūpinti gimnaziją šiuolaikine technine ir programine įranga, ypatingą dėmesį skirti jos priežiūrai, bei įrangos atnaujinimui.
  - 1.3. Rengti naują elektroninę mokomąją medžiagą, ją nuolat tobulinti, gerinti jos kokybę, skatinti jos viešumą, suteikti galimybę laisvai ja pasinaudoti kiekvienam mokiniui ar mokytojui.
  - 1.4. Grįsti gimnazijos valdymą IKT naudojimu ir naujais efektyviais darbo metodais, siekti jų įvaldymo kokybės.
  - 1.5. Sistemingai stebėti ir analizuoti IKT plėtrą ir atsižvelgiant į rezultatus koreguoti programos įgyvendinimo priemones, terminus.

2. Pasiiekti proverži mokinių mokyme ir mokymesi naudojant modernias informacines komunikacines technologijas.
  - 2.1. Veiksmingiau taikyti IKT mokyme ir mokymesi, laipsniškai diegti jas į įvairius mokomuosius dalykus.
  - 2.2. Siekti aukštesnės mokinių mokymo ir mokymosi kokybės ugdymo procese naudojant mokomąsias kompiuterines priemones, žinytus.
  - 2.3. Ugdyti mokinių darbo su informacija, grupinio, projekcinio darbo, bendravimo virtualioje erdvėje įgūdžius.
  - 2.4. Kelti mokytojų kvalifikaciją IKT naudojimo srityje: technologinis raštingumas siejamas su edukacine kompetencija, taikomi modernūs mokymo ir mokymosi metodai, naudojamos elektroninės priemonės.
  - 2.5. Ugdyti gimnazijos bendruomenės informacinę kultūrą, skatinti nuolatinį mokytojų mokymąsi, aktyvinti jų veiklą elektroninėje erdvėje.
  - 2.6. Plėsti IKT priemonių taikymą mokinių pasiekimų vertinime, informacijos apie rezultatus sklaido

Laukiami rezultatai

Iki 2010 metų

- kiekviename kabinete bus įrengta kompiuterizuota mokytojo darbo vieta, turinti prieigą prie interneto, aprūpinta stacionaria multimedija.
- visi mokytojai pamokose naudoja IKT. ~50% pamokų metu naudojamos IKT.
- skleidžiama IKT naudojimo pamokose geroji patirtis miesto, respublikos mokytojams.
- 100% mokytojų įgis edukacinio ir technologinio IKT raštingumo žinių.
- 50% mokytojų įgis ECDL pažymėjimus.
- Sukurtas intranetas, teikiantis mokomosios medžiagos kaupimo ir sisteminimo, gimnazijos bendruomenės informavimo IKT priemonėmis paslaugas.
- gimnazijos valdymui, administravimui, informacijos apdorojimui naudojamos IKT. Vykdomas savalaikiai ir efektyvūs informacijos mainai.
- gimnazistų karjeros planavimui sėkmingai naudojamos informacinės sistemos.

GIMNAZIJOS APRŪPINIMO MOKYMO PRIEMONĖMIS PROGRAMA 2007-2009 METAMS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kabinetų aprūpinimo mokymo priemonėmis perspektyvinė programa 2007-2009 metams skirta gimnazijos ugdymo bazėje modernizuoti., geroms ugdymo ir ugdimosi sąlygoms sudaryti.

2. Programa parengta atsižvelgiant į Gimnazijos strateginį veiklos planą, patvirtintą gimnazijos direktoriaus 2006m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-201.

II. ESAMOS PADĖTIES ANALIZĖ

3. Stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analizė skirta programos tikslams, uždaviniams bei priemonėms pagrįsti:

3.1. stiprybės:

3.1.1. aprūpinimas mokymo priemonėmis finansuojamas iš valstybės biudžeto pagal Moksleivio krepšelio ir sutartinių moksleivių apskaičiavimo metodiką;

3.1.2. gimnazijoje mokosi 1-4 klasių mokiniai, šiam mokyklos tipui (gimnazijai) ir ugdymo koncentrai (1-4 kl.) skiriama lėšų daugiau nei vidurinei mokyklai;

3.1.3. gimnazijos mokinių koncentrai lengviau pritaikyti ugdimosi aplinką, nes mokosi panašaus amžiaus tarpsnio vaikai;

3.1.4. plėtojama pagalbos mokiniui mokantis sistema;

3.1.5. mokinių tėvai aktyviai dalyvauja skirdami 2 proc. gyventojų pajamų mokesčio gimnazijai;

3.1.6. suremontuotos gimnazijos vidaus patalpos, kabinetai;

3.1.7. pradėta gimnazijos renovacija, mokykla įtraukta į savivaldybės renovuojamų mokyklų sąrašą;

3.1.8. mokytojai aktyviai kelia kvalifikacija informacinių technologijų taikymo ugdymo procese srityje;

3.2. silpnybės:

3.2.1. mokytojams tenka dirbti su visomis gimnazijos klasėmis, todėl sudėtinga pasirūpinti priemonėmis;

3.2.2. nepakankamai apmokamas mokytojo pasirėngimas pamokoms;

3.2.3. nepakankamai parengta mokymo priemonių apbruotų Švietimo ministerijos;

3.2.4. gimnazija pradėjo kurtis pagrindinės mokyklos bazėje, kur visiškai nebuvo vidurinio ugdymo koncentrai būtinų mokymo ir mokymosi priemonių;

3.2.5. labai prastos būklės yra gimnazijos sporto stadionas, kuri mokykla savo lėšomis nepajėgi sutvarkyti;

3.3. galimybės:

3.3.1. mokymo lėšas paskirstyti atsižvelgiant į sutartinį vaikų skaičių atskiruose centruose;

3.3.2. burti mokyklos mokytojų komandas kabinetų vystymui;

3.3.3. veiksmingai panaudoti valstybės skirtas biudžeto lėšas;

3.3.4. mokyklos paramai skirtas lėšas nukreipti mokymo priemonėms įsigyti;

3.3.5. renovuojant gimnazijos patalpas įrengti jas taip, kad atitiktų saugumo reikalavimus;

3.3.6. įsigyti naujausių ir moderniausių mokymo priemonių;

3.4. grėsmės:

3.4.1. nepakankamai lanksčios moksleivių krepšelio lėšų panaudojimo galimybės gali neleisti veiksmingai panaudoti turimus finansinius išteklius;

- 3.4.2. lėti renovacijos tempai;
- 3.4.3. nebus laiku išleidžiamos numatytos mokymo priemonės;
- 3.4.4. nepakankamas Švietimo ministerijos dėmesys mokyklų aprūpinimui mokymo priemonėmis.

III. PROGRAMOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI

- 4. Programos tikslas - sukurti modernią ugdymo bazę.
- 5. Programos uždaviniai:
  - 5.1. kompiuterizuoti mokomuosius kabinetus;
  - 5.2. aprūpinti kabinetus naujausiomis mokymo priemonėmis;
  - 5.3. atnaujinti ir turtinti bibliotekos fondus;
  - 5.4. sudaryti sąlygas integruoti IKT į ugdymą;
  - 5.5. įrengti naujas mokymosi erdve;
  - 5.6. sutvarkyti mokymosi aplinką pagal saugumo reikalavimus.

IV. NUMATOMI PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REZULTATAI IR VERTINIMO KRITERIJAI

- 6. Numatomi programos įgyvendinimo rezultatai:
  - 6.1 ugdymo bazės aprūpinimas priartės prie gimnazijai keliamų reikalavimų;
  - 6.2. pagerės mokytojų pasirengimas pamokoms;
  - 6.3. pagerės mokinių mokymosi rezultatai;
  - 6.4. pagerės mokytojų darbas su gabiais mokiniais;
  - 6.5. pagerės bendruomenės narių lūkesčių tenkinimas;
  - 6.6. veiksmingiau bus naudojami finansiniai ištekliai.
- 7. Programos įgyvendinimas vertinamas pagal:
  - 7.1. gimnazijos bendruomenės apklausos rezultatus;
  - 7.2. gimnazijos audito išvadas;
  - 7.3. mokinių pažangumo, brandos egzaminų rezultatus;
  - 7.4. mokinių pasiekimus konkursuose, olimpiadose;
  - 7.5. atsiliepimus visuomenės informavimo priemonėse;
  - 7.6. steigėjo vertinimą.

V. PROGRAMOS FINANSAVIMAS

- 8. Preliminarus lėšų poreikis programai įgyvendinti - 204 255 Lt.
- 9. Programos įgyvendinimui bus naudojamos mokinio krepšelio lėšos ir paramos mokyklai lėšos (2 proc. gyventojų pajamų mokesčio);
- 10. Projektų lėšos.
- 11. Savivaldybės lėšos.

VI. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

12. Pagrindinė programos vykdymą organizuojanti ir koordinuojanti darbo grupė patvirtinta gimnazijos direktoriaus 2006-12-26 įsakymu Nr. V-42. Kiti programos vykdytojai - mokomųjų kabinetų vadovai, bibliotekos darbuotojai, direktorius, direktoriaus pavaduotojai, gimnazijos taryba, gimnazijos seimas.

- 13. Programos priede pateikiamas programos įgyvendinimo priemonių planas.

ŠVIETIMO FUNKCIJOS

- Vertinamoji yra pagrindinė funkcija, nes standartų pagrindu apibūdinami moksleivių, mokytojų, mokyklų ir visos šalies pasiekimai išsilavinimo srityje.
- Vadybinė sietina su vertinamąja funkcija, nes tik objektyvios informacijos apie švietimo padėtį pagrindu galima priimti pagrįstus vadybinius sprendimus, tobulinti ugdymo turinį bei mokymo proceso organizavimą.
- Metodinė funkcija. Standartai – tai vadovėlių, kitų mokymo priemonių, metodinės medžiagos mokytojui rengimo kelrodis. Jie apibūdina privalomo turinio minimumą, kurį kiekvienas ugdytojas papildoma orientuodamasis į bendrąsias programas, mokslo praktinės veiklos tendencijas ir kt.
- Ugdymo humanizavimo funkcija – moksleiviai ginami nuo per didelių reikalavimų, skatinami mokymo procese realizuoti savo gabumus bei polinkius.
- Vieningos lavinimo erdvės kūrimo funkcija labai aktuali, nes standartais siekiama, kad skirtingų bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviai būtų įgiję tą išsilavinimo minimumą, kuris reikalingas mokytis kitoje mokymo pakopoje.
- Pedagogų socialinio gynimo funkcija – standartai padeda mokytojui ir mokyklai įrodyti, kad moksleivių žinių bei gebėjimų aktualusis lygmuo yra pakankamas, kad ugdytiniai pakankamai parengti mokytis aukštesnėje mokymo pakopoje.
- Švietimo kokybės socialinė funkcija padeda įtvirtinti gerą nacionalinės švietimo sistemos įvaizdį Lietuvoje ir tarptautinėje arenoje. Ši funkcija itin aktuali Lietuvai, siekiant pakeisti visuomenės požiūrį į švietimą bei integruojantis į Europos šalių Bendriją.
- Orientacija į galutinį mokymo rezultatą – realizuotus mokymo pakopos tikslus.
- Skirtingų mokymo pakopų perimamumas – žemesniosios pakopos baigimo reikalavimai turi būti suderinti su aukštesniosios pakopos pradiniais reikalavimais. Pirmiausia standartų turinys turi tenkinti visuomenės, o svarbiausia – ugdytinių poreikius.
- Išmokimo kriterijaus apibrėžtumas – standartų reikalavimai formuojami taip, kad būtų nesunku atskirti nepakankamo ir pakankamo išmokimo lygių moksleivius.
- Standartizavimo vienetų (normatyvų) optimizavimas – pernelyg apibendrintų išmokimo reikalavimų nauda menka, pernelyg detalių reikalavimų realizavimą sudėtinga patikrinti.